

အခြေခံဥပဒေရေးရာ

အခြေခံဥပဒေရေးရာနှင့် အစိုးရစနစ်ရွေးချယ်ခြင်း

အခြေခံဥပဒေရေးရာသည် လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ထိုနိုင်ငံအတွက် သင့်တော်မည့် အစိုးရစနစ် တစ်ရပ်ကိုရွေးချယ်ကာ အခြေခံဥပဒေထဲတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းရပေမည်။ အခြေခံဥပဒေတိုင်းသည် ထိုနိုင်ငံတွင်ကျင့်သုံးမည့် အစိုးရစနစ်ကို ထည့်သွင်းရေးဆွဲရစေ ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ နိုင်ငံပေါင်းနှစ်ရာခန့်တွင် ကျင့်သုံးနေသော အစိုးရစနစ်များကို အကြမ်းဖျင်းအားဖြင့် အမျိုးအစားလေးမျိုးခွဲခြားနိုင်သည်။ နိုင်ငံအသီးသီးတွင် မိမိတို့နိုင်ငံ ထူးခြားချက်ကိုလိုက်၍ အစိုးရစနစ်တမျိုးမျိုးကို ရွေးချယ်ကျင့်သုံးရာတွင် မိမိတို့နိုင်ငံ လိုအပ်ချက်များအရ ရွေးချယ်ထားသော အစိုးရစနစ်ကိုမှ အနည်းငယ်ထပ်မံ ချယ်သရ သေးသည်။ ထို့ကြောင့် လက်တွေ့တွင် နိုင်ငံတစ်ခုနှင့်တစ်ခုအကြား အစိုးရစနစ် အနည်း ငယ်စီ ခြားနားမှုရှိနိုင်သော်လည်း အောက်ဖော်ပြပါ စနစ်လေးမျိုးထဲတွင် အကျုံးဝင်သော အစိုးရစနစ်များသာဖြစ်သည်။

- ၁။ ပါလီမန်အစိုးရစနစ် (Parliamentary Government)- ဤအစိုးရစနစ် ကို တချို့က ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီ (Parliamentary Democracy)ဟုလည်း ခေါ်သည်။
- ၂။ သမတဦးဆောင်အစိုးရစနစ် (Presidential Government)- ဤအစိုးရစနစ်ကို တချို့က သမတဦးဆောင်ဒီမိုကရေစီ (Presidential Democracy) ဟုလည်းခေါ်သည်။
- ၃။ သမတနှင့် ဝန်ကြီးချုပ် အာဏာမျှဝေထားသော အစိုးရစနစ် (Semi-presidential Government)- ဤအစိုးရစနစ်ကို တချို့က အပြည့်အဝမဟုတ်သော သမတဦးဆောင်ဒီမိုကရေစီ (Semi-Presidential Democracy) ဟုလည်းခေါ်သည်။
- ၄။ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်အစိုးရ (Collegial Government)၊ ဤအစိုးရစနစ်ကို တချို့က ကွန်ဆိုစီရေးရှင်းဒီမိုကရေစီ (Consociational Democracy)

ဟုလည်းခေါ်သည်။

အချို့နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရှင်များက အထက်ပါဒီမိုကရေစီအစား စနစ်(System) ဆိုသည်ကိုသာ ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲကြသည်။ ဥပမာ ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီဟူသော ဝေါဟာရအစား (Parliamentary System) ဟူသောဝေါဟာရကို အသုံးပြုခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။

ဤလေ့လာမှုကို အထောက်အကူပြုစေရန်အတွက် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် လွှတ်လပ် သောနိုင်ငံတစ်ခုတွင် ကျင့်သုံးလျက်ရှိသော အာဏာများအနက်မှ ဥပဒေပြုရေး အာဏာ (Legislative Power) နှင့် အုပ်ချုပ်မှုအာဏာ (Executive Power) တို့ ဆက်စပ်နေမှုကို ယေဘုယျသိရှိထားရန် လိုအပ်ပေသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အဆိုပါအစိုးရစနစ်များသည် ဥပဒေပြုရေးအာဏာနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာတို့အကြား ဆက်စပ်၍ ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ဥပဒေပြုရေးအာဏာ ကိုကျင့်သုံးသော ပြည်သူ့ကိုယ် စားလှယ်အဖွဲ့များကို နိုင်ငံအသီးသီးတွင် အမည်အား ဖြင့် ကွဲပြားစွာခေါ်ဝေါ်တတ်သော် လည်း နိုင်ငံရေးသိပ္ပံဘာသာရပ်တွင် ပါလီမန် (Parliament) ဟု ယေဘုယျ ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို အစိုးရအဖွဲ့(ဝါ)ဝန်ကြီးအဖွဲ့က ကျင့်သုံးကြသည်။ ဥပဒေပြုရေးအာဏာနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာအ ကြားဆက်စပ်မှုသည် ပါလီမန်နှင့်အစိုးရအကြားဆက်စပ်မှုပင်ဖြစ်ပါသည်။ ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီ၊ ကွန်ဆိုစီရေးရှင်းဒီမိုကရေစီ စသည်ဖြင့်ခြားနားစွာ ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းသည် ဥပဒေ ပြုရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာ တနည်းအားဖြင့် ပါလီမန်နှင့်အစိုးရအကြားဆက်စပ်မှု အသွင်ကွဲပြားခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရ ခြင်းဖြစ်သည်။

အောက်ပါဝေါဟာရအချို့၏ အဓိပ္ပာယ်ကို သိရှိသဘောပေါက်ထားလျှင် အစိုးရစနစ်များအကြောင်းလေ့လာမှုကို လေ့လာမှုကို ပို၍ အထောက်အကူပြုနိုင်ပါသည်။

ပါလီမန် (Parliament)

ပြည်သူလူထုက ရွေးကောက်သော ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် စုပေါင်းဖွဲ့စည်းထားပြီး ဥပဒေပြုရေးအာဏာကိုကျင့်သုံးသော အစိုးရမဏ္ဍိုင်ကြီး တရပ်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံအသီးသီးတွင်ကွဲပြားခြားနားသော အခေါ်အဝေါ်များရှိတတ်သည်။ ဥပမာ- အမေရိကန်ပြည် ထောင်စုတွင် ကွန်ဂရက် (Congress)၊ ဗြိတိန်နိုင်ငံတွင် ပါလီမန်၊ ဂျန်ပန်နိုင်ငံတွင် ဒိုင်းယက် (Diet)၊ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော် စသည်ဖြင့်အမျိုးမျိုးခေါ်ကြသည်။ တစ်ပါလီမန်များကို လွှတ်တော်တရပ်သာပါသောပါလီမန် (unicamera parliament) နှင့် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ပါသော ပါလီမန် (bicameral parliantem) ဟူ၍ နှစ်မျိုးတွေ့ရသည် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများ၏ သုံးပုံတစ်ပုံခန့်သာ လွှတ်တော်တရပ် ပါလီမန်များဖြစ်ပြီး သုံးပုံနှစ်ပုံခန့်မှာ လွှတ်တော်နှစ်ရပ် ပါလီမန်များဖြစ်ကြသည်။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ပါရှိလျှင် တရပ်ကို အထက်လွှတ်တော် (Upper House) ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အခြားတရပ်ကို (Lower House) ဟူ၍လည်းကောင်း ယေဘုယျ ခေါ်ကြသည်။

ထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ (General Elections)

ပါလီမန်အမတ်များကိုရွေးချယ်သည့် ရွေးကောက်ပွဲများဖြစ်သည်။ ဤရွေးကောက်ပွဲများကို တနိုင်လုံးအနှံ့ မဲဆန္ဒနယ်မြေများ သတ်မှတ်ကာ ဖြစ်နိုင်သမျှ တရက်တည်း၊ တပြိုင်နက်တည်း ကျင်းပကြသည်။ ဒီမိုကရေစီ ထွန်းကားသော ယနေ့ခေတ် ကမ္ဘာကြီးတွင် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲများ၏ အောက်ပါ အခြေခံမူများအရ ကျင်းပကြသည်။

- ဥပဒေနှင့်အညီ မဲပေးခွင့်ရှိ ပြည်သူများအားလုံး မဲပေးခြင်း၊
- တိုက်ရိုက်ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခြင်း၊
- လွတ်လပ်သောမဲပေးစနစ်ကိုကျင့်သုံးခြင်း၊
- လျှို့ဝှက်မဲပေးစနစ်ကို ကျင့်သုံးခြင်း၊
- မဲပေးခွင့်ရှိသူများအကြား အခွင့်အရေးတူညီခြင်း၊

နိုင်ငံတော်ဦးဆောင် (Head of State)

နိုင်ငံတိုင်းတွင် တနိုင်လုံး၊ အမျိုးသားရေးကိစ္စတစ်ခုလုံးကို ကိုယ်စားပြုရသော နိုင်ငံတော်ဦးဆောင်များရှိကြသည်။ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအသီးသီးတွင် တွေ့ရသော နိုင်ငံတော်ဦးဆောင်များကို အကြမ်းဖျဉ်းအားဖြင့် နှစ်မျိုးခွဲခြားထားသည်။ ၎င်းတို့မှာ ဘုရင်နှင့် သမတတို့ဖြစ်ကြသည်။ ဘုရင် သို့မဟုတ် ဘုရင်မက နိုင်ငံတော်ဦးဆောင်အဖြစ်ဆောင်ရွက်နေသောနိုင်ငံများကို ဘုရင်နိုင်ငံ (Kingdom)ဟု၍ ခေါ်ပြီး၊ သမတ က နိုင်ငံတော် ဦးဆောင်အဖြစ်ဆောင်ရွက်နေသော နိုင်ငံများကို သမတနိုင်ငံ (Republic)ဟု၍ခေါ်သည်။ ယူနိုက်တက်ကင်းဒမ်း၊ ထိုင်း၊ နော်ဝေးတို့မှာ ဘုရင်နိုင်ငံများဖြစ်ကြပြီး၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ အိန္ဒိယ၊ မြန်မာတို့မှာ သမတနိုင်ငံများ ဖြစ်ကြသည်။ အချို့သောနိုင်ငံများ၏ နိုင်ငံတော်ဦးဆောင်များမှာ သမတ လည်းမဟုတ် ဘုရင်လည်းမဟုတ်ဘဲ အခြားတမျိုး ဖြစ်နေတတ်သည်။ ဥပမာ-ဆော်ဒီအာရေဗီးယားနိုင်ငံတွင် စော်ဘွားက နိုင်ငံတော်ဦးဆောင်ဖြစ်ပြီး၊ ကနေဒါနိုင်ငံတွင် ဗြိတိသျှဘုရင်မကြီး၏ကိုယ်စားလှယ် ဘုရင်ခံ (Governor General) က နိုင်ငံတော်ဦးဆောင် ဖြစ်နေသည်။ နိုင်ငံတော် ဦးဆောင် ရွေးချယ်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံ အသီးသီးတွင် ကွဲပြားခြားနားစွာ ကျင့်သုံးလျက်ရှိကြသည်။ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံ (၈၃)ခုကို စံနမူနာပြု၍ လေ့လာရာတွင် ပြည်သူလူထုက တိုက်ရိုက်ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲများဖြင့် ရွေးချယ်သော နိုင်ငံ (၂၆)နိုင်ငံ၊ အထူးဆက်ခံခြင်းဖြင့် နိုင်ငံဦးဆောင်ဖြစ်လာသောနိုင်ငံ (၂၂) နိုင်ငံ၊ ပါလီမန်မှရွေးချယ်ပေးသောနိုင်ငံ (၁၉)နိုင်ငံနှင့် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရေးအဖွဲ့ များဖြင့် ရွေးချယ်သော နိုင်ငံ (၁၆)နိုင်ငံတို့ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။

ပြည်သူလူထုကတိုက်ရိုက်ရွေးချယ်သောစနစ်ဆိုသည်မှာ တနိုင်လုံးရှိဆန္ဒမဲပေးခွင့်ရှိသူအားလုံးက မဲပေးရွေးချယ်တင်မြှောက်ခြင်းစနစ်ဖြစ်သည်။ ဤစနစ်ဖြင့် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခြင်းကို ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများထက် သမတဦးဆောင် ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများတွင် ပို၍အသုံးများသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ပါလီမန်က ရွေး

ချယ်တင်မြောက်ခြင်းစနစ်ဆိုသည်မှာ ပါလီမန်ရှိ(လွှတ်တော်တရပ်ဖြစ်စေ၊ နှစ်ရပ် ဖြစ်စေ) ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်အားလုံးက သမတ ရွေးချယ်တင်မြောက် ခြင်း တွင် မဲပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ဤသို့သောရွေးချယ်တင်မြောက်ခြင်းစနစ်ဖြင့် သ မတအားရွေးချယ်သောစနစ်ကို သွယ်ဝိုက်သောရွေးချယ်တင်မြောက်ခြင်းစနစ် (indirect election) ဟုလည်းခေါ်ကြသည်။ ရွေးချယ်တင်မြောက်ရေးအဖွဲ့များ ဖြင့် ရွေးချယ်တင်မြောက်ခြင်းစနစ်ဆိုသည်မှာ သမတရွေးချယ်ရေးရည်ရွယ်ချက် တခုတည်းအတွက် ရည်ရွယ်ဖွဲ့စည်းသော ရွေးချယ်တင်မြောက်ရေးအဖွဲ့(elec- toral college)ဖြင့် ရွေးချယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ရွေးချယ်တင်မြောက်ရေးအဖွဲ့ ဖွဲ့ စည်းခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ အမျိုးမျိုးကွဲပြားစွာတွေ့ရသည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် မူ ပါလီမန်အမတ်အချို့နှင့် လူလွတ်အချို့ကိုစုပေါင်း၍ ဖွဲ့စည်းခြင်းရှိသကဲ့သို့ အချို့နိုင်ငံ များတွင် သီးခြားကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့တဖွဲ့ကို ရွေးချယ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပေး ခြင်းမျိုးလည်းရှိသည်။

အစိုးရအဖွဲ့ အကြီးအကဲ (Head of Government)

နေ့တိုင်း နိုင်ငံတော်၏ စီမံခန့်ခွဲအုပ်ချုပ်ရေးရာ ကိစ္စအဝဝကို ဆောင်ရွက်နေ သော အစိုးရအဖွဲ့ (ဝန်ကြီးအဖွဲ့)ကို ဦးဆောင်နေသောပုဂ္ဂိုလ်ကို အစိုးရအဖွဲ့ အကြီးအကဲ ဟုခေါ်သည်။ နိုင်ငံရေးအရ ယှဉ်ပြိုင်မှုရှိသော နိုင်ငံရေးစနစ်တွင် ထို ပုဂ္ဂိုလ်သည် အာဏာအရှိဆုံးနှင့် အရေးကြီးဆုံးဟု ဆိုရပေမည်။ အစိုးရအဖွဲ့ အကြီးအကဲသည် ဝန်ကြီးချုပ်သော်လည်းကောင်း၊ သမတ သော်လည်းကောင်း ဖြစ်နိုင်သည်။ ထိုနိုင်ငံတွင်ကျင့်သုံးသော အစိုးရဖွဲ့စည်းမှုပုံသဏ္ဍာန်အပေါ် မူ တည်ပါသည်။

အာဏာရပါတီ၊ အတိုက်အခံပါတီ၊ လူနည်းစုအစိုးရ

ပါလီမန် အမတ်နေရာ ထက်ဝက်ကျော်ကို ပါတီတခုတည်းက ကိုယ်စားလှယ် များက ရွေးချယ်ခံထားရလျှင် ထိုပါတီကို အနိုင်ရပါတီဟုခေါ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထက်ဝက်အောက်လျော့သော ကျန်ပါလီမန် အမတ်နေရာများကို ရွေးခံထား ရသောပါတီ သို့မဟုတ် ပါတီများသည် နိုင်ငံရေး အတိုက်အခံပါတီ များဖြစ်သွား သည်။ သို့သော် အချို့သော ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများတွင် နိုင် ငံရေး ပါတီတခုသည် စုစုပေါင်း ပါလီမန်ကိုယ်စားလှယ် ထက်ဝက်ကျော် နေရာ မရရှိသော်လည်း အစိုးရ ဦးဆောင်ဖွဲ့စည်းသော အနေအထားများ မကြာခဏ ကြိုရတတ်သည်။ ထိုသို့ ကိုယ်စားလှယ်ထက်ဝက်မကျော်ပဲ အစိုးရ ဖွဲ့စည်းထား ပါက ထိုအစိုးရကို လူနည်းစုအစိုးရ (minority government) ဟုခေါ်သည်။ ကျန်သော နိုင်ငံရေးပါတီများက အတိုက်အခံပါတီများ ဖြစ်သည်။

ယခုဆက်လက်၍ အစိုးရစနစ်အကြောင်းကို ဆက်လက်တင်ပြပါမည်။ ယခုအ ပတ်စာစောင်တွင် ပါလီမန်ကိုအခြေခံဖွဲ့စည်းသော၊ ဝန်ကြီးချုပ်က ဦးဆောင်သော ပါလီ မန်အစိုးရစနစ်အကြောင်းကို တင်ပြပါမည်။ ထိုအစိုးရစနစ်ကျင့်သုံးသောနိုင်ငံများကို ပါလီ

မန်ဒီမိုကရေစီစနစ်ကျင့်သုံးသောနိုင်ငံများဟုလည်း နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရပ်တွင် သတ်မှတ်သည့်အားလျော်စွာ ဤဆောင်းပါး၏ အချို့နေရာတွင် ဤအစိုးရစနစ်အား ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီစနစ်ဟုလည်း ခေါ်ဝေါ်အသုံးပြုသွားပေမည်။

ပါလီမန်အစိုးရစနစ်

ပါလီမန်အစိုးရစနစ်ကို ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအတော်များများတွင် ကျင့်သုံးနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီဟု ပြောလိုက်လျှင် ဗြိတိသျှပုံသဏ္ဍာန် အစိုးရမျိုးကို သတ်ပြုကြပေလိမ့်မည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ယနေ့ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများ၏ ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီ ခေါ် ပါလီမန်အစိုးရစနစ်များသည် ဗြိတိသျှပုံသဏ္ဍာန်ကိုအခြေတည်ထားပြီး မိမိတို့နိုင်ငံနှင့် သင့်လျော်သောအနေအထားအရအောင် အချို့သောပြင်ဆင်မှုများဖြင့် ကျင့်သုံးနေကြခြင်း ကြောင့်ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီအကြောင်းလေ့လာရာတွင် ဗြိတိသျှပုံသဏ္ဍာန်အစိုးရမှ သိမှတ်ဖွယ်ရာအချက်အချို့ကို ပေါင်းစပ်ပြီး လေ့လာရန်လိုသည်။ အချို့က ဗြိတိသျှပုံသဏ္ဍာန် ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီကိုတမျိုး၊ အခြားနိုင်ငံများမှ ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီကိုတမျိုး ခွဲခြားလေ့လာကြသည်။ ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီနှင့် သီးသန့်သက်ဆိုင်သော ဝေါဟာရ အချို့အကြောင်း တင်ပြရန်လိုအပ်လာပါသည်။

ဗြိတိသျှ အထက်လွှတ်တော်
House of Lords

ဗြိတိသျှပါလီမန်တွင် လွှတ်တော်နှစ်ရပ် ပါဝင်သည်။ အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စား လှယ်များအဖြစ် မင်းမျိုးမင်းနွယ်များကို ဘုရင်မက ခန့်အပ်သည်။ ဗြိတိသျှအထက်လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားလှယ် (၁၂၀၀) ပါဝင်သည်။

ပါလီမန်၏အစိတ်အပိုင်းများ

ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံတစ်ခုတွင် ပါလီမန်သည် နိုင်ငံရေးအရ အရေးကြီးဆုံးသော အစိုးရအာဏာမဏ္ဍိုင်ဖြစ်သည်။ အချို့သောနိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် ပါလီမန်သည် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်သည်ဟုပင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်ကိုကြည့်ခြင်းအားဖြင့် ပါလီမန်သည် နိုင်ငံရေးအရမည်မျှအရေးကြီးကြောင်း ခန့်မှန်းနိုင်သည်။ ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီဟူသော ဝေါဟာရပေါ်ထွက်လာခြင်းကပင် ဒီမိုကရေစီကို အဓိကကျင့်သုံးရာနေရာကြီးသည် ပါလီမန်ဖြစ်ကြောင်း ညွှန်ပြရာရောက်နေသည်။

ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံတစ်ခု၏ ပါလီမန်ကို ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံမဟုတ်သော နိုင်ငံများရှိ ပါလီမန်များနှင့်နှိုင်းယှဉ်လျှင် ကွဲပြားခြားနားချက်အချို့ကို တွေ့ရှိမှတ်သားနိုင်သည်။ အခြားသောနိုင်ငံများတွင် ပါလီမန်၌လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ပါရှိပါက ထိုလွှတ်တော်များကို ဥပဒေပြုရေးအာဏာကျင့်သုံးသည့် အထက်လွှတ်တော်၊ အောက်လွှတ်တော်များအဖြစ်သာ ရှုမြင်ရန်ဖြစ်သော်လည်း ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများတွင်မူ လွှတ်တော်တစ်ရပ်သည် ဥပဒေပြုရေးအာဏာအပြင် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာသက်ဆင်းရာနေရာအဖြစ် တည်ရှိသည်။ ထိုလွှတ်တော်သည် အောက်လွှတ်တော်ပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံတစ်ခုအတွက် အောက်လွှတ်တော်သည် နိုင်ငံရေးအရအရေးကြီးဆုံးဖြစ်လာလေသည်။

အခြားသောနိုင်ငံများတွင် ပါလီမန်သည် ဥပဒေပြုရေးအာဏာကိုသာ ကျင့်သုံးသော်လည်း ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများတွင်မူ ပါလီမန်ထဲမှလွှတ်တော်တစ်ရပ်သည် ဥပဒေပြုရေးအာဏာကျင့်သုံးခြင်းအပြင် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကျင့်သုံးမည့် အစိုးရအဖွဲ့ကို ထိန်းချုပ်ရမည့်တာဝန်များရှိလာပါသည်။ ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီတွင် အစိုးရအဖွဲ့ဝင်ဝန်ကြီးများကို ပါလီမန်အောက်လွှတ်တော်မှရွေးချယ်ပေးရသည်။ ထို့အပြင် ရွေးချယ်ထားသော အစိုးရကို လိုအပ်ပါကရာထူးမှဖယ်ရှားနိုင်သော အခွင့်အာဏာလည်းရှိသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကျင့်သုံးမည့် အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များကိုယ်တိုင်သည်ပင် ၎င်းတို့ရာထူးအတွက် ရွေးချယ်မပြုလုပ်ပေးရသည့် လွှတ်တော်မှအဖွဲ့ဝင်များဖြစ်နေသည်။ ထို့ကြောင့် အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များသည် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကိုကျင့်သုံးရာတွင် လွှတ်တော်နှင့် သီးခြားကင်းလွတ်စွာဆောင်ရွက်ခွင့်မရဘဲ လွှတ်တော်ကို တာဝန်ခံမှုဖြင့်သာဆောင်ရွက်ရသည်။

မြီတိသျှပါလီမန် အောက်လွှတ်တော်
House of Commons

အောက်လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားလှယ် ၆၅၉ ဦးပါရှိပြီး ၎င်းတို့ကို အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲများဖြင့် ငါးနှစ်တကြိမ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်သည်။

နိုင်ငံအသီးသီးတွင် လွှတ်တော်များကို ကွဲပြားခြားနားသော အမည်များ မှည့်ခေါ် တတ်ကြသော်လည်း ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံတစ်ခု၏အစိုးရအဖွဲ့ကို ရွေးချယ်ပေးရသော အောက်လွှတ်တော်ကို ယေဘုယျအားဖြင့် အစမ်ပလီ (Assembly) ဟုခေါ်ကြသည်။ Assembly ဟုပြောလိုက်လျှင် ပါလီမန်ထဲမှလွှတ်တော်တစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး ထိုလွှတ်တော်က အစိုးရဖွဲ့ကို ရွေးချယ်ပေးရန်တာဝန်ရှိသကဲ့သို့ အစိုးရအဖွဲ့ကလည်း ထို Assembly ကို ပြန်လည်တာဝန်ခံရကြောင်းကို အမိပါယ်ရစေသည်။ ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီတွင် နိုင်ငံရေးအ ရအရေးပါဆုံးလွှတ်တော်ဆိုသည်မှာလည်း ထို Assembly ပင်ဖြစ်သည်။ ထိုကြောင့် ပါ လီမန်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံတစ်ခု၏ ပါလီမန်ကိုသရုပ်ခွဲလျှင်-

- ၁။ အစိုးရအဖွဲ့ (Government)
 - ၂။ အစမ်ပလီ (Assembly) အောက်လွှတ်တော်
 - ၃။ အထက်လွှတ်တော် (Upper House)
- တို့ပါဝင်ဖွဲ့စည်းနေသည်ကို တွေ့ရသည်။

ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံတစ်ခုတွင် အဓိကကျသော နိုင်ငံရေးကိုလေ့လာခြင်းသည် အစိုးရအဖွဲ့နှင့်အစမ်ပလီအကြား ဆက်စပ်နေသော နိုင်ငံရေးကိုလေ့လာခြင်းဖြစ် သည် ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။ သို့ရာတွင် ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံတိုင်း၏ ပါလီမန်ကို အထက်ပါ အ တိုင်းသရုပ်ခွဲလေ့လာနိုင်သည်ဟူ၍ကား တထစ်ချမဆိုနိုင်သေးပေ။ အချို့နိုင်ငံများကို ချွင်း ချက်အနေဖြင့် လေ့လာရပေမည်။ ဩစတြေးလျနိုင်ငံတွင် ပါလီမန်ကို အထက် လွှတ်တော်(Senate)နှင့် အောက်လွှတ်တော်(House of Representative) တို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ အောက်လွှတ်တော်တစ်ခုတည်းမှကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဩစတြေး လျနိုင်ငံ၏ပြည်ထောင်စုအစိုးရကို ဖွဲ့စည်းထားသည်မဟုတ်ပဲ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်စလုံးမှ အမတ်များဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည်။ အစိုးရသည် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်စလုံးကို တာဝန် ခံရသည်။ ထို့ကြောင့် အောက်လွှတ်တော်တစ်ခုတည်းမှအမတ်များဖြင့် အစိုးရဖွဲ့စည်း သောနိုင်ငံများကဲ့သို့ အထက်လွှတ်တော်၊ အစမ်ပလီ၊ အစိုးရဟူ၍ ပါလီမန်၏အစိတ်အ ပိုင်းများအဖြစ် ဩစတြေးလျပါလီမန်ကို သရုပ်ခွဲရန်မဖြစ်နိုင်တော့ပါ။ အကယ်၍ အစမ်ပ လီဟုပြောလျှင် ဩစတြေးလျလွှတ်တော်နှစ်ရပ်စလုံးကိုစဉ်းစားရပေလိမ့်မည်။

အစိုးရဖွဲ့စည်းခြင်း

အစိုးရအဖွဲ့ကို အစမ်ပလီအဖွဲ့ဝင် ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်များအား အခြေခံ၍ ဖွဲ့ စည်းသည်။ အစမ်ပလီအဖွဲ့ဝင်ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်များသည် အထွေထွေရွေးကောက် ပွဲများဖြင့် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံရသူများ ဖြစ်ကြသည်။ အစမ်ပလီတွင် ကိုယ် စားလှယ် နေရာထက်ဝက်ကျော်ကို အနိုင်ရထားသောပါတီ(အနိုင်ရပါတီ)က ဦးဆောင်ပြီး အစိုးရဖွဲ့ စည်းသည်။ အနိုင်ရပါတီ၏ခေါင်းဆောင်လည်းဖြစ် အစမ်ပလီ၏အမတ်လည်းဖြစ်သူ ကို ၎င်းနှင့်ပါတီတစ်ခုတည်းမှဖြစ်သောအမတ်များက ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် အမည် စာရင်း တင်သွင်းထောက်ခံကြပေလိမ့်မည်။ အစမ်ပလီအတွင်း အတိုက်အခံပါတီ(များ)မှ အမတ်

များက ကန့်ကွက်ရန်ရှိသော်လည်း ထိုကန့်ကွက်မှုများသည် အနိုင်ရပါ တီ၏အမတ်ဦး ရေကိုမကျော်လွန်သဖြင့် အနိုင်ရပါတီ၏ခေါင်းဆောင်ကို ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် အမည်စာ ရင်းတင်သွင်းခြင်းမှာ အတည်ဖြစ်သွားသည်။ အစစ်ဗလီမှအတည်ပြုပြီးသော ဝန်ကြီးချုပ် အဖြစ် အမည်စာရင်းတင်သွင်းခံရသူကို နိုင်ငံတော်ဦးရွှေ့ချင်က အတည်ပြု ခန့်အပ် လိုက်သောအခါ ဝန်ကြီးချုပ် ဖြစ်သွားသည်။

ဝန်ကြီးချုပ်မှတစ်ဆင့် အစစ်ဗလီအမတ်များထဲမှ သင့်တော်သူများကို အစိုးရအဖွဲ့ ဝင်ဝန်ကြီးများအဖြစ်ရွေးချယ်ပြီး နိုင်ငံတော်ဦးရွှေ့ချင်က ခန့်အပ်မှုပြုလုပ်ပေးရသည်။ အစိုးရအဖွဲ့ဝင်ဝန်ကြီးများအဖြစ်ရွေးချယ်ရာတွင် ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် ပါတီတူသောအမတ် များကိုသာ အဓိကဦးစားပေးရွေးချယ်လေ့ရှိသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ရွေး ကောက်ပွဲကာလ ပြည်သူလူထုရှေ့မှောက်သို့ချပြု၍ မဲဆွယ်စည်းရုံးခဲ့သော ပါတီပေါ်လစီများကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်မှာ ပါတီတူသောအမတ်များ (ပြည်သူ့ကိုယ်စား လှယ်များ)ဖြင့် အစိုးရဖွဲ့စည်းပါမှ ဖြစ်နိုင်ပေမည်။ ထို့အပြင် ထိုအစိုးရကို ကျောထောက် နောက်ခံပေးမည့် ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်အများစုကို ပြည်သူတို့က မဲပေးထောက်ခံ ထားပြီး အစစ်ဗလီတွင် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားပြီးဖြစ်သည်။ အစိုးရချမှတ်လိုက်သောပေါ်လစီ သည် အစစ်ဗလီရှိ ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်များ လက်ခံအတည်ပြုနိုင်သော ပေါ်လစီများ ဖြစ်ရန်လိုအပ်သည်။ အစိုးရက ချမှတ်သောပေါ်လစီများကို အစစ်ဗလီကကန့်ကွက်နေ လျှင် ထိုအခြေအနေကို အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးအကြား နိုင်ငံရေးပိတ်ဆို့မှု (political deadlock) ဟုခေါ်သည်။ မည်သို့သောအစိုးရဖွဲ့စည်းမှုပုံသဏ္ဍန်ကို အခြေခံ သည့် ဒီမိုကရေစီဖြစ်စေ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးဌာနများအကြားတွင် နိုင်ငံရေးပိတ် ဆို့မှုနှင့် ရင်ဆိုင်လာရပါက အပြောင်းအလဲတစ်ခုခုကို ပြုလုပ်ကြရသည်။

အချို့သောပါလီမန်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများတွင် အစိုးရဖွဲ့စည်းရာ၌ အနိုင်ရပါတီက ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် ဝန်ကြီးနေရာအများစုကို ရယူထားပြီး အခြားသောပါတီများမှ ပြည်သူ့ ကိုယ်စားလှယ်များကို အစိုးရအဖွဲ့တွင် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းစေကြသည်။ သို့ရာတွင် အခြားပါတီ များမှဝန်ကြီးများကြောင့် နိုင်ငံရေးပိတ်ဆို့မှုမဖြစ်ရအောင် ဝန်ကြီးချုပ်က အထူးသတိပြုရ သည်။ အချို့သောပါလီမန်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများတွင် အစစ်ဗလီအမတ်မဟုတ်သူများကို ပင် အစိုးရအဖွဲ့ဝင်ဝန်ကြီးများအဖြစ် ခန့်အပ်နိုင်သောအခွင့်အလမ်းများကို ပေးထားကြ သည်။ ဥပမာ- ဂျပန်နိုင်ငံတွင် သုံးပုံတစ်ပုံထက်မပိုသောဝန်ကြီးဖွဲ့စည်းရေးကို ပြင်ပမှပုဂ္ဂိုလ် များဖြင့် ခန့်အပ်နိုင်ကြောင်း နိုင်ငံဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရပင် လမ်းဖွင့်ထားသည်။

ပါတီစုံဒီမိုကရေစီစနစ်ကျင့်သုံးသော နိုင်ငံတစ်ခုတွင် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ များ၏ရလဒ်သည် အမြဲတမ်းလိုလို နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခုတည်းဖြင့် အစိုးရဖွဲ့စည်းနိုင်သော အခြေအနေကို ဖန်တီးပေးနိုင်သည်ဟုကား မဆိုနိုင်ပါ။ မကြာခဏဆိုသလို မည်သည့်ပါတီ ကမျှ အပြတ်အသတ်အနိုင်ရရှိသောပါတီအဖြစ် အစစ်ဗလီအတွင်းမတွေ့ရှိရဘဲ အ နည်းစုကလေးများအဖြစ်သာ အစစ်ဗလီအတွင်းဝင်ရောက်လာကြသည်။ ထိုအခြေအ နေမျိုးတွင် အနိုင်ရပါတီတစ်ခုတည်းက အစိုးရဖွဲ့စည်းခြင်းကို ဦးဆောင်ပြုလုပ်သကဲ့သို့ လွယ်လင့်တကူနှင့်အစိုးရတစ်ရပ်ကို မဖွဲ့စည်း နိုင်တော့ပေ။ အနည်းစုကလေးများအနက်မှ အများဆုံးဖြစ်သောပါတီများသည် ၎င်းတို့နှင့်မဟာမိတ်ပြုနိုင်မည့် အခြားပါတီဝယ်တချို့ ကို လိုက်လံစည်းရုံးကာ အမတ်နေရာထက်ဝက်ကျော်အများစုရရှိအောင် စုဆောင်းကြ

ရသည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းကို ပါတီများညွှန်ပေါင်းဖွဲ့ခြင်းဟုခေါ်ပြီး ၎င်းညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့၏ထောက်ခံမှုဖြင့် အစိုးရဖွဲ့စည်းခြင်းပြုလုပ်ရသည်။ ထိုနည်းဖြင့်ဖွဲ့စည်းပေါ်ပေါက်လာသောအစိုးရကို ညွှန်ပေါင်းအစိုးရ (coalition government) ဟုခေါ်သည်။ ညွှန်ပေါင်းအစိုးရဖွဲ့နိုင်သောပါတီများကို အာဏာရညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့ဟုခေါ်ပြီး ကျန်ပါတီများကမူ အတိုက်အခံပါတီများအဖြစ် ရောက်ရှိသွားသည်။ ညွှန်ပေါင်းအစိုးရအဖွဲ့ဝင်ဝန်ကြီးချုပ်ရာထူးကို ညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့၌အင်အားအကြီးဆုံးပါတီကယူလေ့ရှိပြီး ကျန်ဝန်ကြီးရာထူးများကိုမူ ညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့တွင်ပါဝင်သော ပါတီများအားလုံးသို့ သင့်တင့်သောအချိုးအစားအရ ခွဲဝေပေးရသည်။

ညွှန်ပေါင်းအစိုးရအဖွဲ့များသည် နိုင်ငံရေးအရ တည်ငြိမ်မှု နည်းတတ်သည်။ အကြောင်းမှာ အစိုးရအဖွဲ့အတွင်းပါတီပေါင်းစုံရှိနေခြင်း၊ မတတ်သာ၍သာ ညွှန်ပေါင်းဖွဲ့ထားခြင်းဖြစ်၍ အတိုက်အခံပါတီများ၏ နိုင်ငံရေးအရအတိုက်အခံပြုမှုကို စနစ်တကျခံနိုင်စွမ်းမရှိခြင်းတို့ကြောင့်ဖြစ်သည်။

ညွှန်ပေါင်းအစိုးရဖွဲ့စည်းခြင်းသည် နှစ်ပါတီစနစ် ထွန်းကားသော နိုင်ငံများ (ဥပမာ-ယူနိုက်တက်ကင်းဒမ်း) တွင်ကြုံတွေ့လေ့မရှိပါ။ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲများ၏ရလဒ်သည် တပါတီကအပြတ်အသတ်အနိုင်ရပြီး အခြားပါတီကအတိုက်အခံအဖြစ်သို့ အလိုအလျောက်ရောက်ရှိစေသော ရလဒ်မျိုးသာဖြစ်သည်။ ဗြိတိန်နိုင်ငံရေးသမိုင်းတွင် ညွှန်ပေါင်းအစိုးရပေါ်ပေါက်ခဲ့ဘူးချေ။ ပါတီစုံစနစ်ကိုကျင့်သုံးသောနိုင်ငံဖြစ်လင့်ကစား ပါတီကြီးတခုခုကသာ နိုင်ငံရေးဘဝတခုလုံးကို လက်ဝါးကြီးအုပ်ထားနိုင်သော အခြေအနေမျိုးဖြစ်နေ၍ ညွှန်ပေါင်းအစိုးရဖွဲ့ရန် တွန်းအားပေးသော အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲရလဒ်မျိုး မကြုံရခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။

အယုံအကြည်မရှိ အဆိုနှင့် ပါလီမန်ဖျက်သိမ်းခြင်း

ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီစနစ်တွင် အစိုးရသည် အဖွဲ့လိုက်စုပေါင်းပြီး အစစ်ပလီ(ပါလီမန်အောက်လွှတ်တော်)ကို တာဝန်ခံရသည်။ အစိုးရအဖွဲ့သည် အစစ်ပလီ၏ ထောက်ခံမှုဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်ရာ၊ အစစ်ပလီက ၎င်းထောက်ခံထားခြင်းကို ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းနိုင်သော အခွင့်အာဏာလည်းရှိသည်။ အစိုးရက အဖွဲ့လိုက် အစစ်ပလီကို တာဝန်ခံရသည်ဆိုရာဝယ် အစိုးရပေါ်လစီများ၊ အစိုးရက တင်သွင်းသောဥပဒေကျမ်းများကို အတည်ပြုရန် အစစ်ပလီထောက်ခံမှုရရှိနေအောင် ကြိုးပမ်းနေခြင်းဖြစ်သည်။ အစစ်ပလီက ထောက်ခံခြင်းမပြုတော့လျှင် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးတို့အကြား နိုင်ငံရေးပိတ်ဆို့မှုအနေအထားသို့ ဆိုက်ရောက်သွားသည်။ အစိုးရအဖွဲ့သည် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို ဆက်လက်မကျင့်သုံးနိုင်တော့ပဲ အစိုးရနှင့် အစစ်ပလီအကြား သဘောထားကွဲလွဲမှုကြီး ဖြစ်ပေါ်လာရသည်။

ပါလီမန်၏အောက်လွှတ်တော်ဖြစ်သော အစစ်ပလီအတွင်းတွင် အာဏာရပါတီနှင့် အတိုက်အခံပါတီများ ပါဝင်နေကြကြောင်း အထက်၌တင်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ အနိုင်ရပါတီ၏အမတ်ဦးရေသည် ထက်ဝက်ကျော်ကလေးမျှသာရှိပြီး အစိုးရဖွဲ့ထားလျှင်ဖြစ်

စေ၊ ညွန့်ပေါင်းအစိုးရဖြစ်လျှင်ဖြစ်စေ၊ အစိုးရဖွဲ့စည်းစဉ်က အစိုးရကိုထောက်ခံထားသော အမတ်အချို့တို့သည် အစိုးရ၏လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုများကို သဘောမကျတော့သောအခါ အစိုးရကိုကန့်ကွက်သည့်အနေဖြင့် အတိုက်အခံအမတ်များနှင့် ပူးပေါင်းသွားတတ်သည်။ ထိုသို့ ပူးပေါင်းခြင်းကြောင့် အတိုက်အခံဘက်က အင်အားကြီးမားသွားလျှင် အစိုးရကိုဖြုတ်ချရန်အတွက်အတိုက်အခံများက စတင်ဆောင်ရွက်လေတော့သည်။ အစိုးရအဖွဲ့ထဲမှ ဝန်ကြီးအချို့ကိုဖြစ်စေ၊ အစိုးရတဖွဲ့လုံးကိုဖြစ်စေ၊ အယုံအကြည်မရှိကြောင်းအဆိုကို အစစ်ပလီ၌ အတိုက်အခံများက စတင်၍တင်သွင်းလေတော့သည်။ အစစ်ပလီအတွင်း အခြေအတင်အငြင်းအခုံမှုများပြုလုပ်ပြီးနောက်တွင် တင်သွင်းလာသော အယုံအကြည်မရှိအဆိုကို မဲခွဲဆုံးဖြတ်ခြင်းပြုလုပ်သည်။ အယုံအကြည်မရှိအဆိုဘက်ကနိုင်လျှင် အစိုးရအဖွဲ့ဝင်ဝန်ကြီးများ သို့မဟုတ် အစိုးရတဖွဲ့လုံး နှုတ်ထွက်ရပေမည်။ သို့သော် အစိုးရအဖွဲ့သည် ချက်ချင်းရာထူးမှနှုတ်ထွက်ခြင်းမပြုသေးဘဲ ၎င်းတို့ဆက်လက်အာဏာရရေးအတွက် ဒီမိုကရေစီနှင့် နိုင်ငံဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဘောင် အတွင်းက ကြိုးစားအားထုတ်မှုပြုလုပ်သည့်အနေဖြင့် နိုင်ငံရေးအရ တန်ပြန်မှုတချို့ ပြုလုပ်လေ့ရှိကြသည်။ ၎င်းတန်ပြန်မှုမှာ အစစ်ပလီကို ဖျက်သိမ်းခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အစစ်ပလီဖျက်သိမ်းခြင်းကို ပါလီမန်ဖျက်သိမ်းခြင်းဟု ယေဘုယျအားဖြင့် ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲကြသည်။ စင်စစ်တွင် ပါလီမန်တစ်ခုလုံးဖျက်သိမ်းခြင်းမျိုးကား မဟုတ်ပေ။ ပါလီမန်ရှိ အစစ်ပလီမဟုတ်သော အထက်လွှတ်တော်သည် အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေး၊ နိုင်ငံရေးပိတ်ဆို့မှုကိစ္စနှင့် သက်ဆိုင်မှုမရှိလျှင် ပါလီမန်ဖျက်သိမ်းခြင်းဟုဆိုသော်လည်း အထက်လွှတ်တော်ကား ဖျက်သိမ်းခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်မှုမရှိပေ။ သို့သော် အထက်လွှတ်တော်ပါ ဖျက် သိမ်းခံရသောနိုင်ငံ (ဥပမာ-ဩစတြေးလျနိုင်ငံ) မျိုးလည်းရှိသည်။ ထိုသို့သောနိုင်ငံတွင် ကျင့်သုံးသော ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီ၏ ထူးခြားမှုကြောင့်ဖြစ်သည်။

ပါလီမန်ဖျက်သိမ်းရန် အစိုးရအဖွဲ့အကြီးအကဲလုပ်သူ ဝန်ကြီးချုပ်က နိုင်ငံတော်ဦးရွှေ့ဘင်ထံတင်ပြပြီး၊ နိုင်ငံတော်ဦးရွှေ့ဘင်က ပါလီမန်ဖျက်သိမ်းကြောင်း အမိန့်ထုတ်ပြန်ပေးရသည်။ ပါလီမန်ဖျက်သိမ်းရန် စဉ်းစားလာရသောအကြောင်းအရင်းနှစ်ရပ်မှာ-

- ၁။ နိုင်ငံရေးပိတ်ဆို့မှုအခြေအနေသို့ ရောက်နေလျှင်၊
- ၂။ အယုံအကြည်မရှိအဆိုကိုမဲခွဲရာတွင် အစိုးရကရှုံးနိုင်သွားလျှင် ပါလီမန်ဖျက်သိမ်းရန် လိုအပ်လာသည်။

ပါလီမန်ဖျက်သိမ်းရန်လိုအပ်ကြောင်း အစိုးရအဖွဲ့အကြီးအကဲဝန်ကြီးချုပ်၏ တင်ပြချက်ကို နိုင်ငံတော်ဦးရွှေ့ဘင်က ကသဘောတူလျှင် ပါလီမန်ကိုဖျက်သိမ်းကြောင်း အမိန့်ထုတ်ပြန်ပြီး ပါလီမန်သစ်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပစေသည်။ ထိုရွေးကောက်ပွဲများတွင်လည်း မူလပါလီမန်ဟောင်းမှအမတ်များပါ ဝင်ရောက်ရွေးခံကြသည်။ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်သည်-

- ၁။ မူလပါလီမန်ဟောင်းတွင် အနိုင်ရခဲ့ဖူးသောပါတီကပင် ဆက်လက်၍အနိုင်ရပါတီဖြစ်နေခြင်း သို့မဟုတ်
- ၂။ အနိုင်ရပါတီသည် အခြားတခုဖြစ်သွားခြင်း၊ သို့မဟုတ်
- ၃။ ညွန့်ပေါင်းအစိုးရဖွဲ့ရမည့်အခြေအနေဖြစ်သွားခြင်း

တခုခုဖြစ်နိုင်ပါသည်။

အမတ်နေရာအပြောင်းအလဲတချို့ ရှိခဲ့သော်လည်း မူလပါတီကသာ အနိုင်ရပါ တီအိုအဖြစ်ဆက်လက်ရှိနေပါက၊ ထို့အပြင် မူလဝန်ကြီးချုပ်လုပ်သူလည်း ဆက်လက်၍ အ မတ်အဖြစ်ရွေးချယ်ခံထားရပါက ထိုသူသည် အစိုးရဖွဲ့ရေးကို ပြန်လည်ဆောင်ရွက်ရာ တွင် ၎င်းဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် ဦးဆောင်သောအစိုးရအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းပေးလိမ့်ဦးမည်။

ထိုအစိုးရသည် မူလအစိုးရအဖွဲ့အတိုင်းဖြစ်နိုင်သကဲ့သို့ ဝန်ကြီးအပြောင်းအလဲ တချို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော အစိုးရအဖွဲ့လည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ထိုသို့ အစိုးရအဖွဲ့ကို ဖွဲ့ လိုက်နိုင်ခြင်းသည် မူလက အယုံအကြည်မရှိအဆိုတွင် ရှုံးနိုင်၍ နှုတ်ထွက်ရန်ရှိသော အစိုးရအဖွဲ့သည် ပါလီမန်သစ်ထောက်ခံမှုရလိုက်သော အစိုးရအဖွဲ့အဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲ ရောက်ရှိသွားသည်။ ထိုအခြေအနေကို အစိုးရအဖွဲ့အားပြောင်းလဲလုပ်လိုက်ခြင်းထက် အစိုးရအဖွဲ့ အယုံအကြည်မရှိအဆို အတင်ခံရခြင်းကြောင့် ထိုအဆိုကိုတင်သွင်းအ နိုင်ယူခဲ့သော ပါလီမန်၏အစစ်ပလီကို အစိုးရအဖွဲ့က အပြောင်းအလဲလုပ်လိုက်ခြင်းဖြစ် သည်ဟု လေ့လာရပေမည်။ ထို့အတူပင် အစိုးရ၏အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကျသုံးမှုကို အစစ်ပလီက ကာဆီးကာဆီးလုပ်နေ၍ နိုင်ငံရေးပိတ်ဆို့မှုဖြစ်ရသောအခြေအနေကို ပြောင်းလဲပစ်လိုက်ရာလည်း ရောက်ပါသည်။

သာမန်အားဖြင့်ဆိုလျှင် ဝန်ကြီးချုပ်တဦးက ၎င်းအာဏာအတွက် ပြည်သူ့ကိုယ် စားလှယ်များဖြင့် စုပေါင်းဖွဲ့စည်းထားသော အစစ်ပလီကိုဖျက်သိမ်းခြင်းသည် ဒီမိုကရေ စီကျင့်စဉ်ကိုချိုးဖောက်သည်ဟု စောဒကတက်ဖွယ်ရာဖြစ်သည်။ ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီစနစ် တွင် ပါလီမန်ကိုဖျက်သိမ်းခွင့်ရှိကြောင်းပြဋ္ဌာန်းချက်သည် စစ်စစ်တွင် ဒီမိုကရေစီကို ကာ ကွယ်ရန်ဖြစ်သည်။ မူလအစစ်ပလီဟောင်းကိုအခြေခံ၍ ဖွဲ့စည်းထားသောအစိုးရအဖွဲ့ ပါ တီ၏ပေါ်လစီကို မဲဆန္ဒရှင်ပြည်သူများက ထောက်ခံထားခြင်းဖြစ်သည်နှင့်အညီ ထိုပေါ်လ စီများကို အကောင်အထည်ဖော်ပေးရန် အစိုးရတွင်တာဝန်ရှိသည်။ အစိုးရဖွဲ့နိုင်သည် အထိ ပြည်သူလူထုက အဆင့်ဆင့်အာဏာနှင့်လိုက်ခြင်းအပေါ် အစိုးရက ပြည်သူလူထု အတွက် အလုပ်အကျွေးပြုရမည့်တာဝန်ရှိခြင်းသည် “ပြည်သူ့အစိုးရ”တည်းဟူသော ဒီ မိုကရေစီအစိုးရများ၏ တာဝန်ပင်ဖြစ်သည်။ အစိုးရပါတီသည် မဲဆွယ်စည်းရုံးစဉ်ကာလ က ဟောပြောအာမခံခဲ့သောပေါ်လစီများကို အကောင်အထည်ဖော်နေဆဲအဆင့်တွင် အစစ်ပလီက နိုင်ငံရေးပိတ်ဆို့မှုဖြစ်အောင်သော်လည်းကောင်း၊ အယုံ အကြည်မရှိအဆို ကို တင်သွင်းခြင်းကိုသော်လည်းကောင်း၊ ပြုလုပ်လာလျှင် ထိုပြုလုပ်ချက်များသည် ပြည် သူလူထုအများစုဖြစ်စေချင်သောဆန္ဒအား အကောင်အထည်ဖော်နေမှုကို ဟန့်တားပိတ် ပင်ခြင်းသာဖြစ်သည်။ ထိုအခြေခံစဉ်းစားမှုအရ အစိုးရသည်လူထုဆန္ဒကိုနောက်တကြိမ် ထပ်မံဆန်းစစ်ကောက်ယူသည့်အနေဖြင့် ပါလီမန်ကိုဖျက်သိမ်းပြီး ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပ စေခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုရွေးကောက်ပွဲသစ်၏ရလဒ်သည် မူလအနိုင်ရပါတီကိုပင် ထပ်မံ၍ ပြည်သူများကထောက်ခံနေလျှင် အစိုးရအဖွဲ့အပြောင်းအလဲလုပ်ရန်မလိုဘဲ အတိုက်အ ခံ အင်အားစု အစစ်ပလီအတွင်း ကြီးထွားလာခြင်းကို ရှင်းလင်းခြင်းအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲ သွားသည်။

ထို့ကြောင့် ပါလီမန်ဖျက်သိမ်းခြင်းအား ဤနည်းလမ်းအတွင်း ကျင့်သုံးမှုပြုခြင်း

ကို ဒီမိုကရေစီကိုကာကွယ်သည့်အနေဖြင့် ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် အသစ်ကျင်းပသော ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်သည် ယခင်အနိုင်ရပါတီကို ထောက်ခံခြင်းမပြုတော့ပါက ပြည်သူလူထုသည် အတိုက်အခံဘက်မှ ရပ်တည်မှုပြုလိုက်ခြင်းဖြစ်သဖြင့် အစိုးရအဖွဲ့သစ်ကို ဖွဲ့စည်းရန်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးအကြား သဘောထားကွဲလွဲမှု၏ နောက်ဆက်တွဲနိုင်ငံရေးအကျိုးဆက်အဖြစ် ပါလီမန်ဖျက်သိမ်းမှုပြုခြင်းသည် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးအကြား ရှင်း၍ မရသောပြဿနာကို မဲဆန္ဒရှင်များက အဆုံးအဖြတ်ပေးခြင်းဖြစ်သည်ဟု နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရှင်တချို့ကဆိုကြသည်။

ပါလီမန်ဖျက်သိမ်းခြင်းဟုဆိုရာတွင် ပါလီမန်ရှိလွှတ်တော်နှစ်ရပ်စလုံးကို ဖျက်သိမ်းခြင်းနှင့် ပါလီမန်အောက်လွှတ်တော်ကိုသာဖျက်သိမ်းခြင်းဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ အစိုးရသည် ပါလီမန်နှစ်ရပ်စလုံးမှ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်စုများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်လျှင် ထိုနိုင်ငံတွင် ပါလီမန်ဖျက်သိမ်းခြင်းသည် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်စလုံးနှင့်သက်ဆိုင်သည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးအကြား နိုင်ငံရေးပိတ်ဆို့မှုသည် အစိုးရနှင့် အောက်လွှတ်တော်အစစ်ပလီအကြား ပိတ်ဆို့မှုသာမဟုတ်တော့ဘဲ အစိုးရနှင့် ပါလီမန်လွှတ်တော်နှစ်ရပ်စလုံးကြား နိုင်ငံရေးပိတ်ဆို့မှုဖြစ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ အစိုးရကို အောက်လွှတ်တော်တခုတည်းက အမတ်များဖြင့်ဖွဲ့စည်းထားလျှင် ပါလီမန်ဖျက်သိမ်းခြင်းသည် ထိုလွှတ်တော်နှင့်သာ အကျိုးဝင်သည်။

ပြည်ထောင်စုသမ္မတ ဂျပန်နိုင်ငံကဲ့သို့သော ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများတွင် ပါလီမန်ဖျက်သိမ်းခြင်းသည် အထက်လွှတ်တော်နှင့် မသက်ဆိုင်ရဟု အတိအကျပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ဤသို့သောပြဋ္ဌာန်းချက်မျိုးသည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံများအဖို့ နိုင်ငံရေးအရ အထူးပင်အရေးကြီး၍ဖြစ်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတခုရှိ ပါလီမန်အထက်လွှတ်တော်သည် အများအားဖြင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်များအကြား တန်းတူညီမျှမှုကို ထိန်းညှိပေးရန်တာဝန်ရှိသဖြင့် အထက်လွှတ်တော်ကို ဖျက်သိမ်းလိုက်ခြင်းသည် ပြည်နယ်များ၏အခွင့်အရေးကို ထိခိုက်စေခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဩစတြေးလျနိုင်ငံ၌ကား ၎င်း၏အခြားနိုင်ငံများနှင့် ကွဲပြားခြားနားသော နိုင်ငံရေးကျောထောက်နောက်ခံကြောင့် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်စလုံး ဖျက်သိမ်းခြင်းကို ချွင်းချက်အနေဖြင့်တွေ့မြင်ရသည်။

ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီ၏ ဝိသေသများ

ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီကိုကျင့်သုံးသောနိုင်ငံများတွင် နေ့တိုင်း နိုင်ငံကို စီမံခန့်ခွဲအုပ်ချုပ်သောတာဝန်များကို ဝန်ကြီးချုပ်ဦးဆောင်သော ဝန်ကြီးအဖွဲ့က ကျင့်သုံးသည်။ ဝန်ကြီးချုပ်သည် ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းချင်းစီအနေဖြင့် အာဏာအရှိဆုံးပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံဦးဆောင်အဖြစ် သမ္မတသော်လည်းကောင်း၊ ဘုရင် သို့မဟုတ် ဘုရင်မ သော်လည်းကောင်းရှိသည်။ ထိုနိုင်ငံတော်ဦးဆောင်သည် သမ္မတဦးဆောင်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံရှိ သမ္မတ

ကဲ့သို့ လုပ်ပိုင်ခွင့်မရှိချေ။ နိုင်ငံတော်ကို ကိုယ်စားပြုခြင်းသာဖြစ်ပြီး အစိုးရပြန်တမ်း များကို လက်မှတ်ရေးထိုးထုတ်ပြန်ကြေညာခြင်း နိုင်ငံတော်အခမ်းအနားများ တက် ရောက်ခြင်းကဲ့သို့သော နိုင်ငံတော်ဦးဆောင်အနေဖြင့် နိုင်ငံကိုကိုယ်စားပြုရသော အ လုပ်များကိုသာပြုလုပ်ကြသည်။ ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် အစစ်ပလီက အတည်ပြုပြီးသူကို ခန့် အပ်ခြင်း၊ ရာထူးမှထုတ်ပယ်ခြင်း၊ ပါလီမန်အတည်ပြုပြီးသော ဥပဒေကျမ်းများ ဥပဒေ အဖြစ်အာဏာတည်လာစေရန်အတွက် လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းစသည့် အလုပ်ဝတ္တရား များကိုလည်း နိုင်ငံတော်ဦးဆောင်မှုဆောင်ရွက်သည်။

ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီတွင် အစိုးရအဖွဲ့အကြီးအကဲဖြစ်သူဝန်ကြီးချုပ်ကို ပြည်သူ လူထုက တိုက်ရိုက်ရွေးချယ်ခြင်း မဟုတ်ဘဲ သွယ်ဝိုက်၍ရွေးချယ်ခြင်းသာဖြစ်သည်။ သို့ ရာတွင် ဝန်ကြီးချုပ်နှင့်ဝန်ကြီးအားလုံး (အချို့နိုင်ငံများ တွင် ဝန်ကြီးအများစု) မှာမူ ပြည် သူလူထုတိုက်ရိုက်ရွေးချယ်သော အစစ်ပလီအမတ်များဖြစ်ကြသည်။ သွယ်ဝိုက်၍ ရွေး ချယ်စေကာမူ အစိုးရအဖွဲ့တွင်ပါဝင်သော ဝန်ကြီးများသည် ပြည်သူ့ ကိုယ်စားလှယ် များဖြစ်နေကြသည်။ နိုင်ငံတော်ဦးဆောင်အဖြစ် ဘုရင်သို့မဟုတ် ဘုရင်မဖြစ်လျှင် ထိုရာ ထူးနေရာကို ပြည်သူလူထုကရွေး ချယ်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ ရာထူးဆက်ခံခြင်း (hereditary) စ နစ်ဖြင့်ရရှိကြသည်။

မလေးရှားနိုင်ငံတွင်မူ နိုင်ငံတော်ဦးဆောင်ဘုရင်သည် ရာထူးဆက်ခံခြင်းဖြင့် ဘု ရင်ဖြစ်လာခြင်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ ရွေးချယ်ခြင်းဖြင့်ဘုရင်ဖြစ်လာသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။

အကယ်၍နိုင်ငံတော်ဦးဆောင်သည် သမတဖြစ်နေပါက ထိုသမတက အောက် ပေါ်ပြပါနည်းလမ်း(၃)ခုအနက်မှ တမျိုးမျိုးဖြင့် ရွေးချယ်ကြရသည်။

၁။ ပြည်သူလူထုကတိုက်ရိုက်ရွေးချယ်ခြင်း

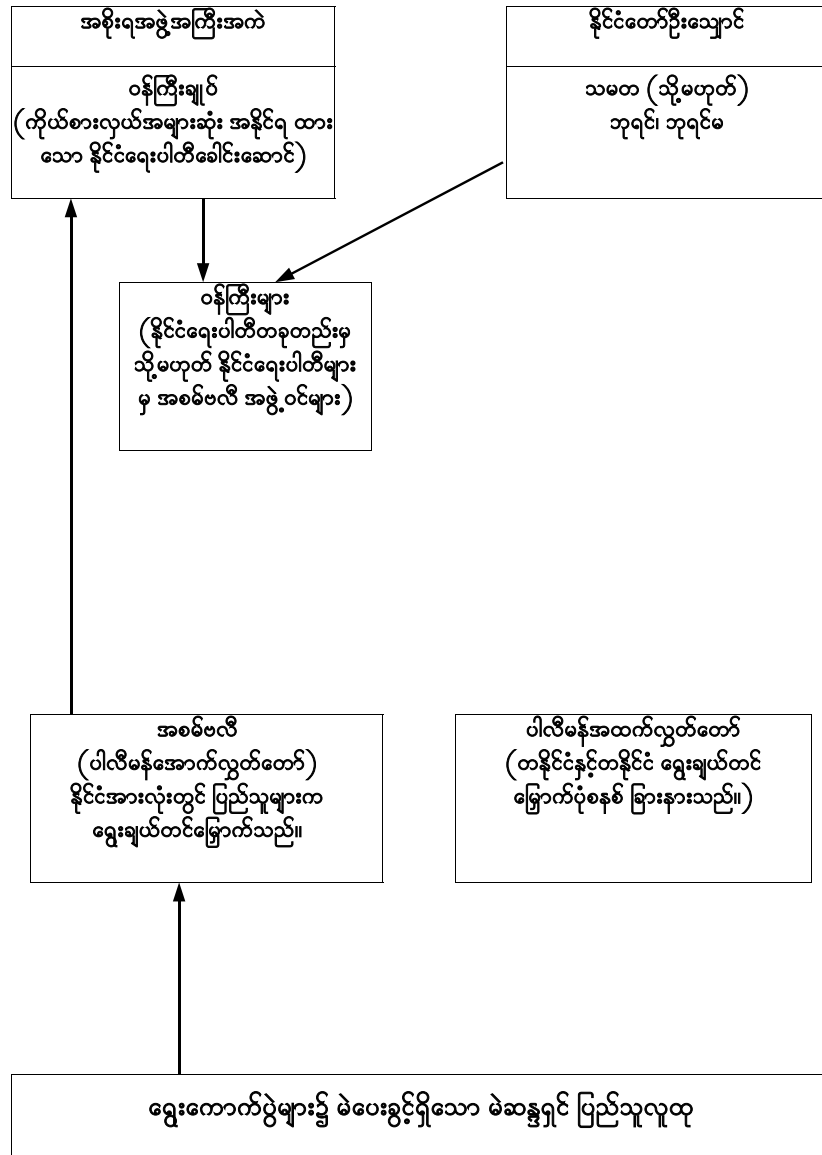
၂။ ပါလီမန်ကရွေးချယ်ခြင်း

၃။ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရေးအဖွဲ့များဖြင့်ရွေးချယ်ခြင်း

ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီစနစ်တွင် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာနှင့် ဥပဒေပြုရေးအာဏာတို့ အစိတ်အပိုင်းအားဖြင့် ထပ်တူကျလျက်ရှိကြသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အုပ်ချုပ် ရေးအာဏာကိုကျင့်သုံးသည့် အစိုးရအဖွဲ့ဝင်ဝန်ကြီးများသည် ပါလီမန်အောက်လွှတ် တော်(အစစ်ပလီ)၏ အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် တပြိုင်နက်တည်းတွင်ဖြစ်နေကြသည်။ နိုင်ငံ အ တွက်ပြဌာန်းမည့်ဥပဒေအများစုသည် အစိုးရအဖွဲ့မှဦးဆောင်တင်သွင်းခြင်းဖြစ်သည်။ အစိုးရအဖွဲ့မှ တင်သွင်းသောဥပဒေကျမ်းတရပ်သည် အစစ်ပလီကအတည်ပြုရန် ငြင်းဆို သောအခါ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးအကြား နိုင်ငံရေးပိတ်ဆို့မှု စတင်လာပါတော့ သည်။

ဝန်ကြီးချုပ်ဦးဆောင်သောအစိုးရအဖွဲ့သည် အစစ်ပလီအစည်းအဝေးများတွင် တက်ရောက်ရပြီး ၎င်း၏လုပ်ဆောင်ချက်များကို ရှင်းပြရန်တာဝန်ရှိသည်။ အစစ်ပလီအ မတ်များ(အထူးသဖြင့် အတိုက်အခံအမတ်များ)၏ အပြန်အလှန်မေးခွန်းထုတ်မှုများကို လည်း ပြန်လည်ဖြေကြားရန် တာဝန်ရှိသည်။

ပါလီမန်အစိုးရစနစ်တွင် အစိုးရအဖွဲ့ ရွေးချယ်ဖွဲ့စည်းပုံ

အခြေခံဥပဒေရေးရာ

အသားအရောင်ခွဲခြားရေးကာလလွန် တောင်အာဖရိက တရားရုံးများ၊
အခြေခံဥပဒေရေးရာတရားရုံးတည်ဆောက်ပုံနှင့် အခန်းကဏ္ဍ

Professor Jeremy Sarkin
(ဦးချိုချိုထွန်းငြိမ်း ဘာသာပြန်ဆိုသည်)

နိဒါန်း

၁၉၉၄ ခုနှစ် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးကောက်ပွဲများမကျင်းပမီ ကြားဖြတ်ပွဲစည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပေါ်ပေါက်လာချိန်တွင် တောင်အာဖရိက၌ ပွဲစည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၃ ရပ် ရှိခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ၎င်းပွဲစည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၃) ရပ်အား ၁၉၉၀ ခု၊ ၁၉၉၁ ခု နှင့် ၁၉၉၃ ခုနှစ်များတွင် လက်ခံကျင့်သုံးခဲ့ကြသည်။ အဆိုပါအခြေခံဥပဒေများတွင် တောင်အာဖရိကလူ့အဖွဲ့အစည်း၏ လူမျိုးစုအမျိုးမျိုး၊ ဘာသာစကားအမျိုးမျိုးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဓလေ့အမျိုးမျိုးဆိုင်ရာ အကြောင်းပြချက်တချို့သာပါရှိသည်။ ထိုဥပဒေများတွင် အမှန်အားဖြင့် လူဖြူလည်းဖြစ်၊ ခရစ်ယာန်လည်းဖြစ်၊ အာဖရိကန်စကားလည်းပြောတတ်သည့် လူနည်းစုအတွက်လုံးလုံး လျားလျားသာလွန်ကောင်းအောင် စီမံဖြည့်စွက်ပေးထားခြင်းမျှသာဖြစ်လေသည်။ ဤသည်မှာလည်း အံ့ဩစွာရောမဟုတ်ပေ။ သို့အတွက်ကြောင့်လည်း တောင်အာဖရိကနိုင်ငံမှာ မြင့်မားစွာသောဆန့်ကျင်ဘက်အုပ်စု နှစ်အုပ်စုကို ဖြစ်စေခဲ့ပြီး၊ ခွဲခြမ်းခံရသောလူ့အဖွဲ့စည်းဖြစ်ခဲ့သည်။ ပြည်သူ့အများမှာ လယ်မြေများအသိမ်းခံကြရ၊ ရိုပီးသား ဘာသာစကားနှင့် ယဉ်ကျေးမှုနယ်ပယ်များမှာလည်း အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများစွာကို ခံစားခဲ့ကြရသည်။ တောင်အာဖရိကလူမျိုးစုအများ၏ အခွင့်အလမ်းအမျိုးမျိုး ငြင်းဆန်ခြင်းခံခဲ့ကြရသည်။ ယင်းအခွင့်အလမ်းများတွင် အလုပ်အကိုင်နေရာ အမျိုးမျိုး၊ အလုပ်အကိုင်ပုံစံအမျိုးမျိုး၊ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတော်အကျိုး ဆောင်ရွက်မှုများ ပါဝင်သည်။ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံသည် လူမည်းများ၏အခွင့်အရေးကို စံနစ်တကျ ဆန့်

ကျင်ချိုးဖောက်ခဲ့ပြီး ၎င်းတို့အား လူမှုစီးပွားရေးဆိုင်ရာ အပါယံခံဘဝသို့ သက်ဆင်းစေခဲ့သည်။ တောင်အာဖရိကလူမည်းများမှာ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု အခွင့်အရေးရပ်သိမ်းခံခဲ့ကြရပြီး အများစုမှာ ၎င်းတို့နေထိုင်ရာနေရာများမှ အတင်းအဓမ္မဖယ်ရှားခံရပြီး ယင်းတို့၏နိုင်ငံသားဖြစ်မှုကိုပါ ပယ်ဖျက်ခံကြရသည်။ အစိုးရဝန်ထမ်းများနှင့် နိုင်ငံတော်စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအား အကောင်အထည်ဖော်သောသူများမှာ ညှင်းပမ်းနှိပ်စက်မှု၊ ထိုးကြိတ်ရိုက်နှက်မှုနှင့် သတ်ဖြတ်ခြင်းများကို လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်လို လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြရသည်။ ချုပ်နှောင်ထိမ်းသိမ်းမှုများနှင့် အကျဉ်းထောင်များအတွင်းသေဆုံးမှု အများအပြားရှိခဲ့သည်။ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာအသင်းအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခွင့်များမှာ အမျိုးမျိုး ကန့်သတ်ခံခဲ့ရသည်။

တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏ အလွန်ထိတ်လန့်ဘွယ်ရာ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုကိုဖြစ်ပေါ်စေသော အသားအရောင်ခွဲခြားမှုမှာ အဆုံးသတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအား ဆွေးနွေးရာတွင် တရားရေးစံနှစ်အဆောက်အဦ၊ အခြေခံဥပဒေရေးရာဩဇာလွှမ်းမိုးမှု၊ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့် လုပ်ငန်းယန္တရားအသစ်များတတ်ဆင်ပေးမည့် ဆွေးနွေးချက်များဖြစ်အောင် တွန်းအားပေးနိုင်ခဲ့သည်။

သစ်လွင်သော အခြေခံဥပဒေရေးရာအစီအစဉ်၊ တဦးချင်းအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အကာအကွယ်များနှင့် အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာတရားရုံးအစရှိသည့် အဆောက်အဦသစ်များဖွဲ့စည်းဖြစ်ပေါ်မှုတို့အား အမျိုးမျိုးသောအကြောင်းတရားများ၏ ရလဒ်အဖြစ် တွေ့မြင်ကြရသည်။ ယင်းတို့အတွင်းတွင် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများလုပ်ဆောင်စဉ်အတွင်း အစီအစဉ်ဟောင်း၏ကြံ့ခိုင်မှု၊ ပတ်ဝန်းကျင်သစ်မှ အစီအစဉ်ဟောင်း၏ သံသယအရိပ်၊ အကြီးမားဆုံးသော လွတ်မြောက်အဖွဲ့ကြီးဖြစ်သည့် အာဖရိကအမျိုးသားကွန်ဂရက်အဖွဲ့၏ သစ္စာရှိမှုနှင့် အခြားသောနိုင်ငံရေးပါတီများအား အခြေခံအခွင့်အရေးအယူအဆများတွေးခေါ်ယူဆမှုများ ပါဝင်ပေသည်။ ယင်းတို့သည်လည်း များစွာသော တောင်အာဖရိကလူမျိုးများခံယူသည့် ပြင်းထန်သောယုံကြည်ချက်စိတ်ခံစားမှုတစ်ခုဖြစ်သည့် လူမျိုးစုအရေးနှင့်ခွဲခြားမှုသည် တောင်အာဖရိက၏ အသားအရောင်ခွဲခြားမှုခေတ်လွန်ကာလတွင် မဖြစ်သင့်တော့သည့် ကိစ္စရပ်များပင်ဖြစ်သည်။

၁၉၉၀ ခုနှစ်အစပိုင်း လေးနှစ်သက်တမ်းကျော်ကာလတွင် တောင်အာဖရိက အစိုးရဟောင်းနှင့် လွတ်မြောက်ရေးလှုပ်ရှားမှုများသည် ဒီမိုကရေစီစနစ်ဆီသို့ဦးတည်သော အဆင့်နှစ်ဆင့်ပါ ကူးပြောင်းကာလတစ်ခုကို အောင်မြင်စွာစေ့စပ်ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ ပထမအဆင့်မှာ (၂၆) ပါတီမှ ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်းဖြစ်ပြီး၊ ယင်းဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ၁၉၉၄ ခုနှစ် ဧပြီလ(၂၇)ရက်နေ့တွင် အသက်ဝင်ခဲ့ပြီးအမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရတရပ်အောက်တွင် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် စနစ်တရပ်ကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ယင်းသည် အခြေခံဥပဒေရေးရာတရားရုံး၊ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်နှင့် ကျား-မ သာတူညီမျှမှုနှင့် အခြားသောလုပ်ငန်းအဖွဲ့များအတွက် ကော်မီရှင်အစရှိသော လူ့အခွင့်အရေးအား ကာကွယ်ပေးစေသော၊ မြင့်တင်ပေးသော အဆောက်အဦးသစ်များအားလည်း ထူထောင်ပေးနိုင်ခဲ့သည်။ ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေ

ခံဥပဒေသည် ပထမဆုံးသော ဒီမိုကရေစီနည်းကျရွေးကောက်ပွဲအပြီး အဆုံးသတ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (မူကြမ်း)ရေးဆွဲရန် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ထားသောကိုယ်စားလှယ်များ အတွက် လုပ်ငန်းစဉ်ကိုလည်း အစပြုပေးခဲ့သည်။ အခြေခံဥပဒေရေးရာညီလာခံဖြင့် အဆုံးသတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်းရေးဆွဲရေးသည် အသွင်ကူပြောင်းကာလ၏ ဒုတိယအဆင့်ပင်ဖြစ်သည်။

နော်ဝေးနိုင်ငံ ငြိမ်းချမ်းရေး နိုဘယ်ဆု ကော်မတီက ၁၉၉၃ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ(၁၀)ရက်နေ့တွင် တောင်အာဖရိက သမ္မတ ဒီကလပ်နှင့် အာဖရိက အမျိုးသားကွန်ဂရက် ဥက္ကဋ္ဌ နယ်လ်ဆင် မနုကြီးလားတို့ အား ပူတွဲ နိုဘယ်ဆု ချီးမြှင့်ခဲ့ သည်။ သူတို့နှစ်ဦးသည် တောင်အာဖရိက တွင် လူမျိုးရေး ပြန်လည်သင့်မြတ်မှုရရှိအောင် စွမ်းဆောင်နိုင်ခဲ့ကြသဖြင့် ထိုဆုချီးမြှင့်ခံရခြင်း ဖြစ်သည်။

အသားအရောင်ခွဲခြားမှုကာလအတွင်း တရားရုံးများ

တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏တရားစီရင်ရေးအဆောက်အအုံတွင် အဆင့်နှစ်ဆင့်ပါရှိသည်။ တရားသူကြီးများသည် တရားလွှတ်တော်ကဲ့သို့သော အထက်ရုံးများနှင့် အယူခံမှုလက်ခံစီရင်သောရုံးများတွင် ရုံးထိုင်ကြပြီး ရာဇဝတ်တရားသူကြီးများသည် ရာဇဝတ်တရားရုံးများတွင် ရုံးထိုင်ကြသည်။ အသားအရောင်ခွဲခြားမှုရှိနေစဉ်နှစ်များအတွင်း တရားသူကြီးများကို လူဦးရေတစ်ခုလုံး၏ အလွန်သေးငယ်သောအစိတ်အပိုင်းတစ်ခုမျှ ရွေးချယ်ခဲ့ကြသည်။ အားလုံးသောတရားသူကြီး (၁၃၀)ဦးခန့်သည် လူဖြူအမျိုးသားများဖြစ်ကြသည်။ ၁၉၈၈ ခုနှစ် နှစ်ကုန်ပိုင်းတွင် ဒေသဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်တရားသူကြီး (၁၄၄) ဦးလုံးလိုလိုသည် လူဖြူများဖြစ်ကြပြီး (၈၈၂)ဦးသော ခရိုင်တရားသူကြီးများထဲတွင် လူဖြူ(၇၆၈)ဦး၊ အိန္ဒိယအနွယ်ဝင်(၁၀)ဦးနှင့် အခြားအသားအရောင်(၄)ဦးဖြစ်ကြပြီး လူမည်းတဦးတလေမျှမပါရှိပေ။ သံသယကင်းစွာပင် တရားရေးစနစ်ကို ယင်း၏ဖွဲ့စည်းဖြစ်ပေါ်မှုသဘောသဘာဝအရဖြစ်လာသည့် တရားဝင်ဖြစ်မှု အကြပ်အတည်းနှင့် တွေ့ကြုံစေခဲ့သည်။ တရားသူကြီးများ၏ တဦးချင်းနိုင်ငံရေးနှစ်သက်မှု မည်သို့ပင်ရှိစေကာမူ တရားသူကြီးများသည် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်များထံတွင် သြဇာခံကာ ယင်းတို့၏အချိန်ကို တရားခွင်တွင် ကုန်ဆုံးစေခဲ့ကြသည်။

တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတွင် တရားသူကြီးများကို တရားရေးဝန်ကြီးကခန့်အပ်သည်။ သို့အတွက်ကြောင့် တရားခွင်တရားသူကြီးကို ခန့်အပ်နိုင်သော အာဏာသည်

အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်များ၏လက်ထဲတွင် လုံးလုံးလျားလျားရှိခဲ့သည်။ ဤအကြောင်း ပြချက်အတွက်လည်း များစွာသောအခြေအနေများရှိသည်။ အထူးသဖြင့် အနှစ်(၄၀) တာ လူဖြူများစိုးမိုးပိုလ်ကျမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အခြားသောချီးကျူးထိုက်သည့် အရည်အသွေးထက်ပိုသော ဆင်ခြင်သုံးသပ်မှု၊ စွပ်စွဲချက်များသည် ရာထူးခန့်အပ်မှု လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အလွန်အရေးပါသောကဏ္ဍတစ်ခုအဖြစ် ရွက်ဆောင်ခဲ့သည်။ အကယ်၍ တရားရေးစနစ်၏ သိမြင်နိုင်စွမ်း မစစ်မှန်ခဲ့ပါကသည် ခါတော်မှီတရားသူကြီးများကို နိုင်ငံရေးဆင်ခြေပေးမှုများအတွက် ခန့်အပ်ခဲ့ကြသည်။ အဆိုပါဆင်ခြေကို အချိန်အခါမှီ ခန့်အပ်ခြင်းတစ်ခုအပေါ် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းက မီးလောင်ရာလေပင်ခဲ့သည်။ ယင်းကို ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းအဆင့်များမှ ဖြစ်စေခဲ့ပြီးနောင်တွင် ဘက်လိုက်မျက်နှာသာပေးခန့်အပ်သည်ထိ တိုးမြှင့်စေခဲ့တော့သည်။ အဆုံးတွင် သတင်းဝေဖန်သူများက မျှတသော ရာထူးခန့်ထားမှုလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုကို တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ ယင်းသည် ကျယ်ဝန်းများပြားသည့် ထည့်သွင်းဖြည့်စွမ်းပေးသည့်အရာကို လုံခြုံစေပြီး ဤအရေးကြီးသည့်လုပ်ငန်းတာဝန်အား ကိုယ်စားပြုမှုနှင့် ယုံကြည်မှုကို ဖြည့်စွက်ပေးသည်။

တရားသူကြီးများသည် ဥပဒေကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ရသူ (တရားစီရင်သူ)များသာဖြစ်ပြီး ဥပဒေရေးဆွဲသူများမဟုတ်ပေ။ တောင်အာဖရိက တရားစီရင်ရေးစနစ်ဝေဖန်သူများက စူးရှကျယ်လောင်သည့်စကားအသုံးအနှုံးဖြင့် အခိုင်အမာပြောဆိုခဲ့သည်မှာ တရားသူကြီးများသည် အုပ်ချုပ်မှုစိတ်ဓာတ်ထူးကဲစွာရှိကြပြီး တခါတရံတွင်မူ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာရှိသူများကိုယ်တိုင်ထက်ပင် ပိုကြသည်ဟုဆိုသည်။ တရားသူကြီးများသည် အမှုများကိုစစ်ဆေးစီရင်ရာတွင် ၎င်းတို့အားအကျိုးရှိစေသည့်အခွင့်အရေးများအတွက်သာ စစ်ဆေးစီရင်ခဲ့ကြပြီး အနည်းစုလောက်သာ ယင်းတို့၏အကျိုးထက်ပို၍ တရားမျှတမှုနှင့် လူ့အခွင့်အရေးကိုရည်ရွယ် လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြသည်။ တရားသူကြီးအများစုမှာ တရားစီရင်ရေးကို လူဖြူများဖြင့်ခန့်အပ်ထားသည့်ဥပဒေအဖွဲ့အား နှုတ်ဆိတ်သဘောတူပေးနေရသလို ရှိနှင့်နေပြီးသောအခြေအနေကို အကာအကွယ်ပေးရန် ကူညီပေးနေရသည်ဟု နားလည်သဘောပေါက်ခဲ့ကြသည်။

တရားရုံးများအား ပုံစံသစ်ဖြင့်ပြန်လည်တည်ဆောက်ခြင်း

စေ့စပ်ဆွေးနွေးရေးကာလအတွင်း တရားစီရင်ရေးစနစ်၏ ဖွဲ့စည်းမှုသဘာဝ၊ ပုံသဏ္ဍာန်နှင့် လုပ်ငန်းလည်ပတ်ပုံတို့အား စိတ်လှုပ်ရှားဘွယ်ရာကောင်းလောက်အောင် ပြောင်းလဲစေခဲ့သည်ဟု အများစုကလက်ခံခဲ့ကြသည်။ သို့သော် တချို့ကမူ တရားစီရင်ရေးစနစ်တစ်ခုလုံးအား နက်နက်နဲနဲနှင့် အခြေခံကျသောပြောင်းလဲမှုများ၊ ယခုထက်ပင် ပိုမို၍လိုအပ်သည်ဟု တောင်းဆိုတင်ပြခဲ့ကြသည်။

သို့အတွက်ကြောင့် တရားသူကြီးများ (လူဖြူ) အများစုအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးရာအပေါ် ဆုံးဖြတ်ချက်ပေးရန် သင့်တော်ကိုက်ညီမှုမရှိဟု အတွေးရောက်စေခဲ့သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ၎င်းတို့၏ လေ့ကျင့်သင်ကြားချက်၊ အတွေ့အကြုံနှင့်

ပင်ကိုယ်စရိုက်များက အခြေခံဥပဒေရေးရာတရားရုံးအတွက် လိုအပ်ချက်အပေါ် အခြေ အတင်ဆွေးနွေးမှုအား ကသိကအောက်ဖြစ်စေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ တ ရားစီရင်ရေးကို အလားတူလူများနှင့်ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး လုပ်နိုင်စွမ်းအားလည်းပိုမို၍ပေးနိုင်၊ မ ပေးနိုင်ပြဿနာတရပ်ကတော့ ရှိနိုင်သည်ဟုယုံကြည်ခဲ့ကြသည်။ ပြဿနာမှာ ဥပဒေ များကို အများစုဆန္ဒဖြင့် ဒီမိုကရေစီနည်းကျစွာ ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး၊ အများစုဆန္ဒကို ဆန့်ကျင် ဘက်လိုက်သူများနှင့် တသီးတခြားစီဖြစ်နေသော လူနည်းစုများက ကမောက်ကမဖြစ် စေနိုင်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ သို့သော် တချို့သောသူများက တရားစီရင်ရေးစနစ်သည် အစိုး ရန်ထမ်းတဦးမျှသာဖြစ်သည်ဟုပြောဆိုရန်မှာ စောလွန်းနေသည်ဟု တွေးထင်ခဲ့ကြ သည်။

တချို့ကမူ တရားရုံးများ၏ အခြေခံဥပဒေရေးရာအာဏာများ၏ ဗဟိုမှအာဏာ ခွဲဝေပေးခြင်းအပေါ် ငြင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုမှာကဲ့သို့သော ဤပုံစံ အတွင်းတွင် တရားရုံးများအားလုံး၌ အခြေခံဥပဒေဆန်းစစ်အာဏာ (Constitutional Testing Powers) များရှိကာ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာနယ်နိမိတ်များအားကျော်၍ ဥပဒေ ပြုခြင်းနှင့် အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေများကို ဆန်းစစ်နိုင်သောအာဏာများရှိရန် တင် ပြကြသည်။

ဗဟိုမှအာဏာခွဲဝေသည့်ပုံစံအပေါ် ဝေဖန်သူများအဆိုအရ အသားအရောင်ခွဲ ခြားရေးခေတ်က တရားသူကြီးများသည် တရားစီရင်ရေးအာဏာအား တိုးမြှင့်စေသည့် သေတမ်းစာအရ အကျိုးခံစားခွင့်ရှိသူများ ဖြစ်လာလိမ့်မည်ဖြစ်သည်။ ယင်းအာဏာကို ကိုင်စွဲစေတို့ရန်မှာလည်း သင့်တော်မှုမရှိဟု ဆိုသည်။ ထို့ကြောင့် အခြေခံဥပဒေရေးရာ တရားရုံးအပေါ် အကြံပြုတင်ပြသူများက ငြင်းဆိုခဲ့သည်မှာ အနုစိတ်ရွေးချယ်ထားပြီး ကောင်းစွာထိန်းညှိထားသည့် တခုတည်းသောတရားရုံးသည် အခြေခံဥပဒေရေးရာပြန် လည်စမ်းစစ်နိုင်သည့်အာဏာများ ရှိသင့်သည်ဟုယုံကြည်ခဲ့သည်။

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုရှိသောတရားရုံးအယူအဆအပေါ် ဝေဖန်မှုမှာ အရင်းအမြစ်အမျိုး မျိုးမှာ ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ အချို့လုပ်ငန်းတာဝန်တခုချင်းစီအား အခြားသောတရားရုံး များထက် တရားသူကြီးများအား တိုးမြှင့်ထားမှုထက် နိုင်ငံရေးလုံ့ဆော်မှုပိုစေသည် ဟု ယုံကြည်ခဲ့ကြသည်။ အခြားသူများကမူ တရားရုံးများအားလုံးရှိ ပြန်လည်ဆန်းစစ် နိုင်သည့်အာဏာအား ခွင့်ပြုခြင်းသည် တရားရေးအစီအစဉ်တခုလုံးသို့ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင် ရာအခွင့်အရေးများ စိမ့်ဝင်ဖျံ့နှံ့စေရန် ခွင့်ပြုပေးလိမ့်မည်ဟု ငြင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ ဗဟိုတ ရားရုံးသို့ ကန့်သတ်ထားသည့် ပြန်လည် စမ်းစစ်နိုင်သည့်အာဏာသည် အောက်ရုံးများ သို့ ဤယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများအား ပြန်လည်ဖြည့်စွမ်းပေးခွင့်ကို တားဆီး လိမ့်မည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် တရားရုံးများအားလုံးတွင် အဆိုပါအာဏာများ ရှိသင့် ပေသည်။ ယင်သည်လည်း တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ အတွေ့အကြုံများ၏ အရေးပါသော လက္ခဏာရပ်တခုကဲ့သို့ဖြစ်နေပြီး မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည့် လေ့ကျင့်သင်ကြားမှုနှင့် ကျွမ်း ကျင်လိမ့်မာမှုကိုအထောက်အပံ့ပေးကာ အခြေခံဥပဒေရေးရာတရားစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းအ တွက် အလွန်အမင်းလိုအပ်မှုကို ဖြစ်စေသည်။

အာဖရိကအမျိုးသားကွန်ဂရက်(ANC)သည် တရားရုံးများအားလုံး၏အထက် တွင် အခြေခံဥပဒေရေးရာတရားရုံး ဖြစ်တည်နေရန်ဖန်တီးလုပ်ဆောင်မှုကို အထောက်

အပံ့ပေးခဲ့ပြီး၊ ထိုတရားရုံးက အခြေခံဥပဒေရေးရာနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ ကိုသာ စီရင်ဆုံးဖြတ်စေခဲ့သည်။

တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ရာထူးခန့်အပ်မှုနည်းလမ်းနှင့်ပတ်သက်၍ အခြေအတင် ဆွေးနွေးပွဲများရှိခဲ့သည်။ ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍အကြံပေးမှုများလည်းရှိခဲ့ကြသည်။အကြံ ပေးမှုတစ်ခုမှာ- ရာထူးခန့်ကော်မီတီတရပ်ကို အုပ်ချုပ်ရေး၊ တရားစီရင်ရေးနှင့် ဥပဒေရေး ပညာရှင်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းရေး ဟူ၍ဖြစ်သည်။ အေအင်စီ၏ အခြေခံဥပဒေရေးရာကော်မီ တီသည် ရာထူးခန့်အပ်မှုများကို နိုင်ငံတော်သမတမှ ခန့်အပ်သင့်သည်ဟု အကြံ ပြုခဲ့သည်။ ယင်းကို တရားစီရင်ရေး လုပ်ငန်းကော်မရှင်၏အကြံပြုထောက်ခံပေးမှုအပေါ် တွင်တည်၍သော်လည်းကောင်း၊ တရားသူကြီးများ၊ ဥပဒေပညာဖြင့် အသက်မွေးဝမ်း ကြောင်းသူများနှင့် ပညာရှင်များစုပေါင်းပါဝင်သည့် ဒီမိုကရေစီစနစ်တွင် လက်ခံထား သော အခြားမည်သည့်နည်းလမ်းအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ် သည်။ အခြားသောအဆိုပြုချက်များတွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော် (ပါလီမန်)အတွင်းရှိပါတီ များက တရားသူကြီးများအားခန့်အပ်မှုကိုဆုံးဖြတ်ပေးသည့် ကော်မတီတစ်ခုကိုရွေးချယ် ရန်အတွက် အချိုးအစားဆိုင်ရာအခြေခံတရပ်ကို ကိုယ်စားပြုပေးထားမှုအား ခွင့်ပြုထား ချက် များထည့်သွင်းထားသည်။ နောက်ထပ်အကြံပေးချက်တစ်ခုကတော့ အမည်စာရင်း တင်သွင်းသည့်အုပ်စုနှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို ခန့်အပ်သည့်လုပ်ငန်းအဖွဲ့ဟူ၍ အဆင့်နှစ်ဆင့်လိုအပ်မှုဖြင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတစ်ခုကို ထူထောင်ထားရမည် ဟူ၍ဖြစ် သည်။

ကြားကာလဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

ကြားကာလ(အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အခြေ ခံဥပဒေရေးရာတရားရုံးကို တည်ထောင်ပေးခဲ့သည်။ အခြေခံဥပဒေရေးရာတရားရုံးသည် အခြေခံဥပဒေရေးရာနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်ဆိုင်ရာအမှုကိစ္စများကို စီရင်ပေး ခဲ့သည်။ ဤသည်မှာ အခြားသောတရားရုံးများထက် အဆင့်မြင့်ပင်ဖြစ်သည်။ ဤသို့ အဆင့်မြင့်မှုကြောင့်ပင် အခြေခံဥပဒေရေးရာတရားရုံးကို အယူခံရုံးဟုလည်းခေါ်ဝေါ်ခဲ့ကြ သည်။ ကြားကာလအခြေခံဥပဒေက အယူခံရုံးသည် အခြေခံဥပဒေရေးရာနှင့် လူ့အခွင့်အ ရေးဆိုင်ရာအမှုများကို ကြားနာစစ်ဆေးရန် ခွင့်ပြုပေးထားဟုဆိုခဲ့သည်။ သို့သော် လည်း အဆုံးသတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်မူ ဤအခြေအနေမှာ ပြောင်းလဲသွားပြီဖြစ် သည်။ ယခုဆိုလျှင် အထက်ရုံးများအားလုံးသည် အခြေခံဥပဒေရေးရာအမှုများကို ခြွင်း ချက်တစ်ခုမှလွဲ၍ ကြားနာစစ်ဆေးနိုင်ပြီဖြစ်သည်။ ခြွင်းချက်မှာ လွှတ်တော်မှ အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းသည့်ဥပဒေကို ဥပဒေထုတ်ပြန်ပြီး ပယ်ဖျက်နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ အခြေခံဥပဒေရေး ရာတရားရုံးကသာ ပြည်သူ့လွှတ်တော်မှ အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းသည့်ဥပဒေကို ပယ်ဖျက်နိုင် ပြီး ယင်းကိုလိုက်နာစေရန်လည်း စီရင်ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ အခြေခံဥ ပဒေရေးရာတရားရုံးများအောက်ရှိ တရားရုံးအချို့သည် လွှတ်တော်မှထုတ်ပြန်ပြဋ္ဌာန်း သည့်ဥပဒေအား ပယ်ဖျက်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်လေ့ရှိပြီး ယင်းဆုံးဖြတ်ချက်အပေါ် အခြေခံ

ဥပဒေရေးရာတရားရုံးသည် ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့်အညီ သဘောတူလက်ခံပါက အဆိုပါ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို လိုက်နာကြရလေသည်။

အခြေခံဥပဒေရေးရာတရားရုံးအတွက် တရားသူကြီးများအား မည်သို့ရွေးချယ် မည်ဆိုသည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကိုလည်း ကြားကာလအခြေခံဥပဒေတွင် ရှင်းလင်း ဖော်ပြထားသည်။ ပါတီအများက ယင်းစည်းမျဉ်းများကို အခြေခံဥပဒေတွင်လက်ခံရန် ကြိုးပမ်းနေချိန်တွင် ယင်းအပေါ် ပြောဆိုမှုများ၊ ငြင်းဆိုမှု များစွာထွက်ပေါ်ခဲ့သည်။ ပြည် သူများက တရားသူကြီးများအားရွေးချယ်ရေးသည် အရေးကြီးသည်ဟု လက်ခံယုံကြည်ခဲ့ ကြသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် တရားသူကြီးသည် ပေါ်ပေါက်လာသည့်အမှုများအ ပေါ်တွင် ထိခိုက်မှုရှိအောင် လွှမ်းမိုးနိုင်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ အခြေခံဥပဒေရေးရာသူ များသည် နိုင်ငံရေးကိစ္စရပ် များစွာပါရှိမှုကိုမလိုလားခဲ့ကြပေ။ နိုင်ငံရေးကိစ္စများသည် တ ရားရုံးများအတွက် တရားသူကြီးများကိုရွေးချယ်ရာတွင် ပါဝင်ပတ်သက်လာတတ် သည်။ အကယ်၍ နိုင်ငံရေးကိစ္စသည် တရားသူကြီးများရွေးချယ်ရေးတွင် ပါဝင်ပတ် သက်ခဲ့ပါက တရားရေးစီရင်ရေးစနစ်နှင့် တရားသူကြီးများနှင့်ယင်းတို့ဆုံးဖြတ်ချက်အပေါ် နိုင်ငံသားများ၏ယုံကြည်မှုကို အကျိုးမဲ့စေမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အခြေခံဥပဒေရေး ဆွဲသူများသည် အမေရိကန်ပြည်စုတွင်ကျင့်သုံးသည့် တရားသူကြီးရွေးချယ်သည့်စနစ်ကို ပုံတူမကူးချခဲ့ကြပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အမေရိကန်စနစ်တွင် နိုင်ငံရေးပါဝင် ပတ် သက်မှုရှိနေ၍ဖြစ်သည်။

ကြားကာလဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက အခြေခံဥပဒေရေးရာတရားရုံးတွင်ထမ်း ဆောင်မည့် တရားသူကြီးများ၏ သက်တမ်းသည် (၇)နှစ်ဖြစ်သည်။ (၇)နှစ်သက်တမ်း ကျော်လွန်ပါက ရာထူးမှနှုတ်ထွက်ပေးရမည်ဖြစ်ပေသည်။ အခြေခံဥပဒေရေးရာတရားရုံး တွင် တရားသူကြီးချုပ်တစ်ဦးနှင့် အခြားတရားသူကြီး (၁၀) ဦးရှိသည်။ တရားရုံးအတွက် တရားသူ ကြီးရွေးချယ်သည့်စည်းမျဉ်းများတွင် လိုအပ်ချက် (၃) ရပ်ရှိသည်။

- (၁) အခြေခံဥပဒေရေးရာတရားရုံးတရားသူကြီးအဖြစ်ရွေးချယ်ခံမည့်ပုဂ္ဂိုလ်သည် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံသား ဖြစ်ရမည်။
- (၂) ရွေးချယ်ခံမည့်ပုဂ္ဂိုလ်သည် နာမည်ပျက်ရှိခဲ့ဘူးသူ မဖြစ်စေရ၊ မကောင်းသည့် အပြုအမူများကို လုပ်ဆောင်ခဲ့ဘူးသူ မဖြစ်စေရ။
- (၃) ရွေးချယ်ခံမည့်ပုဂ္ဂိုလ်သည် အလေ့အကျင့်ကောင်းများနှင့် အတွေ့အကြုံ ကောင်းများဖြင့် ပြည့်ဝနေရမည်။ သင်တန်း (သို့မဟုတ်) လုပ်ငန်းအမျိုးအ စားမှာ ကြားကာလအခြေခံဥပဒေတွင် ရှင်းလင်းဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း လိုအပ်လေသည်။ ၎င်းပုဂ္ဂိုလ်သည်
 - တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီး သို့မဟုတ်
 - ရှေ့နေ၊ အကျိုးဆောင်ရှေ့နေ(အမှုလိုက်ပါဆောင်ရွက်သူ) (သို့) အနည်းဆုံး လုပ်သက် (၁၀)နှစ်ရှိသူ ဥပဒေ (အဓိက) ကထိက သို့မဟုတ်
 - သင်တန်းအတွေ့အကြုံရှိပြီး အခြေခံဥပဒေရေးရာတွင် ကျွမ်းကျင်သူ ဖြစ်ရမည်။

တရားရုံးအတွက်ရွေးချယ်သည့် ပုဂ္ဂိုလ် (၁၁)ဦးစလုံးသည် ရှေ့နေများဖြစ်ရမည်။

ဤသည်မှာ တရားရုံးမှချမှတ်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ်တွင် ထူးခြားပေါ်လွင်လှသည့် သက်ရောက်မှုဖြစ်ခဲ့သည်။ အကယ်၍ တရားရုံးတွင် ရှေ့နေမဟုတ်သော တရားသူကြီးများများနေပါက ဥပဒေဦးပေါ်ပြထားသည့်ထက် ပိုသောအကြောင်းပြချက်များကြောင့် တရားရုံးမှအမှုအပေါ် စီရင်ချက်များချမှတ်ရာတွင် အကူအညီများပေးနေရမည်ဖြစ်သည်။

အခြေခံဥပဒေတွင်ဖော်ပြထားသည်မှာ အခြေခံဥပဒေရေးရာတရားရုံး တရားသူကြီးချုပ်ကို နိုင်ငံတော်သမတက ရွေးချယ်ရမည်။ သာမန်အားဖြင့် တရားရုံး တရားသူကြီးချုပ်ကိုရွေးချယ်ရန်မှာ နိုင်ငံတော်သမတသည် အစိုးရအဖွဲ့နှင့် နိုင်ငံတော်တရားသူကြီးချုပ်တို့နှင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရမည်။ ၎င်းနောက် တရားရေးလုပ်ငန်းကော်မရှင် (JSC) မှ ထောက်ပံ့ပေးထားသည့် ရွေးချယ်စရာလေးမျိုးစာရင်းထဲမှ တဦးကို ရွေးချယ်ရမည်။ သို့သော် ပထမဦးဆုံးသော အခြေခံဥပဒေရေးရာတရားရုံး တရားသူကြီးချုပ်ကို ရွေးချယ်သည်နည်းလမ်းမှာမူ ကွဲလွဲချက်ရှိခဲ့သည်။ ပထမဦးဆုံးသော အခြေခံဥပဒေရေးရာတရားရုံး တရားသူကြီးချုပ်ကိုရွေးချယ်ရာတွင် သမတ နယ်လ်ဆင်မင်ဒဲလ်လား သည် ဂျေအက်စ်စီမှတင်သွင်းသည့် စာရင်းထဲမှ ရွေးချယ်ခြင်းမပြုခဲ့ပေ။ နိုင်ငံတော် သမတသည် အထက်တွင်ရှင်းလင်းဖော်ပြထားခဲ့သည့် အချက် (၃)ချက်နှင့်ကိုက်ညီသူ မည်သူ့ကိုမဆို ရွေးချယ်ခွင့်ရှိသည်။

ဂျေအက်စ်စီသည် (၁၇)ဦးပါဝင်သည့် ကော်မရှင်ဖြစ်သည်။ အဖွဲ့ဝင်များမှာ အဓိကအားဖြင့် ဥပဒေပညာရှင်များဖြစ်ကြသည်။ ဤသည်မှာ အလွန်အရေးပါသည့်ကိစ္စဖြစ်သည်။ ကြားကာလအခြေခံဥပဒေတွင်ပါရှိသည့် ဂျေအက်စ်စီအဖွဲ့ဝင်များအတွက် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ရမည့်စည်းကမ်းမှာ အဆုံးသတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်ရှိသည့် စည်းကမ်းချက်များနှင့် ကွားခြားမှုများရှိသည်။ ကြားကာလအခြေခံဥပဒေအရဆိုလျှင် ဂျေအက်စ်စီအမြဲတမ်းအဖွဲ့ဝင် (၁၇)ဦးရှိပြီး၊ (၄)ဦးမှာ လွှတ်တော်အမတ်များဖြစ်ကြသည်။ အစိုးရက ခန့်အပ်သည့် (၅)ဦး (ယင်းမှ (၄) ဦးကိုမူ နိုင်ငံတော်သမတသည် အစိုးရအဖွဲ့နှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပြီး ခန့်အပ်ရမည်။) ဥပဒေပညာရှင် (၅)ဦးနှင့် ကျန် (၃)ဦးမှာမူ တရားသူကြီးများအကြား အရေးပါသည့်နေရာများမှဖြစ်သည်။ ၁၉၉၄ ခုနှစ် ဂျေအက်စ်စီ အဖွဲ့ဝင်များမှာ-

- (၁) တရားသူကြီးချုပ် (ဂျေအက်စ်စီအစည်းအဝေး အုပ်ချုပ်ရေးမှူး)၊
- (၂) အခြေခံဥပဒေရေးရာတရားရုံး တရားသူကြီးချုပ်၊
- (၃) တရားသူကြီးဥက္ကဋ္ဌ တဦး (တရားလွှတ်တော်ရှိ တရားသူကြီးဥက္ကဋ္ဌများထဲမှ ရွေးချယ်သည်)၊
- (၄) တရားရေးဦးစီးဌာနဆိုင်ရာ ဝန်ကြီး (သို့) ၎င်းမှ အမည်စာရင်းသွင်းသူ၊
- (၅-၆) လုပ်ငန်းခွင်တရားရုံးချုပ်ရှေ့နေ (၂) ဦး (တရားရုံးချုပ်ရှေ့နေပညာရှင်မှ ရွေးချယ်သည်)၊
- (၇-၈) လုပ်ငန်းခွင်အကျိုးဆောင်ရှေ့နေ (၂)ဦး (အကျိုးဆောင်ရှေ့နေပညာရှင်မှ ရွေးချယ်သည်)၊
- (၉) ဥပဒေပါမေက္ခ (၁)ဦး (တောင်အာဖရိက တက္ကသိုလ်များရှိ ဥပဒေမဟာဌာန

ဌာနမှူးများမှ ရွေးချယ်သည်။
(၁၀-၁၃) အထက်လွှတ်တော် အဖွဲ့ဝင် (၄)ဦး (ယင်းတို့ (၄) ဦးလုံးအား အထက်
လွှတ်တော် သုံးပုံနှစ်ပုံ သဘောတူညီချက်ရယူရမည်) - နှင့်
(၁၄-၁၇) ကျန် (၄)ဦး၊ (၂)ဦးမှာမူ လုပ်ငန်းခွင်အကျိုးဆောင်ရှေ့နေ သို့မဟုတ် တ
ရားရုံးချုပ်ရှေ့နေဖြစ်ရမည်။ (ယင်းတို့အား နိုင်ငံတော်သမတသည် အစိုးရအဖွဲ့နှင့်
ဆွေးနွေးပြီးနောက်ရွေးချယ်ရမည်)

ဂျေအက်စ်စီ(JSC)သည် ခရိုင်တစ်ခုအတွက် တရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ ဌာနတစ်ခု အ
ဖြစ်လိုသည်ဟု ထင်မြင်မှတ်ယူပါက နောက်ထပ် အဖွဲ့ဝင် (၂)ဦးကို ခန့်အပ်ရမည်။ ယင်း
တို့မှာ အဆိုပါဌာန တရားသူကြီးနှင့် ခရိုင်အကြီးအကဲတို့ဖြစ်သည်။

သမတ နယ်လ်ဆင်မင်ဒဲလားသည် အခြားသော အခြေခံဥပဒေရေးရာတရားရုံး
တရားသူကြီး (၁၀)ဦးကို ရွေးချယ်သည်။ (၄)ဦးကိုမူ အောက်ပါအခြေခံ (၂)ချက်အရ ရွေး
ချယ်ခဲ့သည်။

- (၁) ယင်းတို့သည် အခြားသောတရားရုံးတွင် တရားသူကြီးအဖြစ် ထမ်းဆောင်နေ
သူများဖြစ်ရမည်။
- (၂) သမတ၏ရွေးချယ်မှုကို အစိုးရအဖွဲ့နှင့် အခြေခံဥပဒေရေးရာတရားရုံး တရား
သူကြီးအသစ်တို့နှင့်အတူ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများပြုလုပ်ပြီးနောက် လုပ်ဆောင်
ဘို့လိုပေသည်။

အခြားသော တရားသူကြီး(၆)ဦးကိုမူ ဤသို့ရွေးချယ်ခဲ့သည်။ ဂျေအက်စ်စီ
သည် အခြေခံဥပဒေရေးရာတရားရုံးသူကြီးရာထူးအပေါ် အလွန်စိတ်အားထက်သန်မှုရှိ
သည့် ပုဂ္ဂိုလ် (၁၀)ဦး၏ အမည်စာရင်းကို ကြိုတင်စာရင်းပြုစုသည်။ ယင်းထဲမှ (၆)ဦးကို
အစိုးရအဖွဲ့နှင့် အခြေခံဥပဒေရေးရာတရားရုံးဥက္ကဋ္ဌတို့နှင့်အတူ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပြီး
နောက် နိုင်ငံတော်သမတက ရွေးချယ်မှုပြုသည်။ နိုင်ငံတော်သမတသည် အမည်စာရင်း
ပါသူမည်သူကိုမျှ မရွေးချယ်ချင်ပါက သမတသည် မည်သည့်အကြောင်းကြောင့် မရွေး
ချယ်သည်ကို ဂျေအက်စ်စီသို့ ရှင်းလင်းတင်ပြလိုအပ်ပေသည်။ ထိုအခါ ဂျေအက်စ်စီ
သည် အခြားအမည်စာရင်းကို ထပ်မံစာရင်းပြုစုပြီး နိုင်ငံတော်သမတသည် ဒုတိယ အ
မည်စာရင်းထဲမှ ထပ်မံရွေးချယ်ဘို့ရာ လိုအပ်ပေသည်။ အခြေခံဥပဒေရေးရာတရားရုံး
တရားသူကြီးအများစုမှာမူ အခြေခံဥပဒေရေးရာတရားရုံးတရားသူကြီးရာထူးကို ခန့်
အပ်ခြင်းမခံရမီကတည်းက တရားသူကြီးများဖြစ်ပြီး ဖြစ်နေရမည်။ သို့သော် ရွေးချယ်
ခြင်းခံရသောတရားသူကြီးများသည် နိုင်ငံရေးနှင့် လူမှုရေးရာပြင်ပပြောင်းလဲမှုကို
ထောက်ခံအားပေးသူများ ဖြစ်ရပေမည်။ ဤသည်မှာ ကြားကာလအတွင်း ပြုလုပ်ထား
သော သဘောတူညီချက်တစ်ခုပင်ဖြစ်သည်။

အပြီးသတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

အပြီးသတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ၁၉၉၄ ခုနှစ်နှင့် ၁၉၉၆ ခုနှစ်အတွင်း ဆွေး

ရွေးညှိနိုင်၊ ရေးဆွဲ အတည်ပြုမှုများပြုလုပ်ခဲ့ပြီး ၁၉၉၇-ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ (၄) ရက်နေ့တွင် အသက်ဝင်စေခဲ့သည်။ အပြီးသတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ဂျေအက်စ်စီ အမြဲတမ်းအဖွဲ့ဝင်များကို (၂၃)ဦးအထိ တိုးမြှင့်ထားလေသည်။ ယင်း (၂၃)ဦးတွင် အောက်ပါ ပုဂ္ဂိုလ်များ ပါဝင်ကြသည်။

- ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် (၁၀) ဦး၊
- အမှုဆောင်ရာထူးအတွက် အစိုးရမှခန့်အပ်သည့် (၅) ဦး၊ (၄-ဦးကိုနိုင်ငံတော်သမတက နိုင်ငံရေးပါတီခေါင်းဆောင်များနှင့် တိုင်ပင်ညှိနှိုင်းပြီး ခန့်အပ်သည်)
- ကြားကာလဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတိုင်းပင် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ဥပဒေပညာရှင်များ၊ - စသည်တို့ဖြစ်ကြသည်။

ကြားကာလဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် အပြီးသတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အကြား ဂျေအက်စ်စီအဖွဲ့ဝင်များအတွင်း အဓိကပြောင်းလဲမှုမှာ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ တိုးပွားလာခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ကြားကာလဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဂျေအက်စ်စီ ၏ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် (၂၃၅) % ပါဝင်မှုရှိခဲ့ပြီး အပြီးသတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ပါဝင်မှုကို (၄၃၅) % ထိ တိုးမြှင့်ထားသည်။ ၎င်းအပြင် နိုင်ငံရေးပါတီခေါင်းဆောင်များကိုလည်း အစိုးရမှခန့်အပ်သည့် ဂျေအက်စ်စီ အဖွဲ့ဝင် (၅)ဦးထဲမှ (၄)ဦး ရွေးချယ်မှုတွင် ပါဝင်ပတ်သက်မှုပြုစေသည်။ ဤသည်မှာ ဂျေအက်စ်စီ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်မှု၏ (၆၀) % ကျော်ရွေးချယ်မှုတွင် နိုင်ငံရေးသမားများမှ ထိန်းချုပ်မှုရှိနေကြောင်းပြဆိုနေပေသည်။ ဂျေအက်စ်စီအဖွဲ့ဝင် (၆၅) % ကျော်ကိုမူ ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အစိုးရက ထိန်းချုပ်ထားသည်။ ယင်းက တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ရာထူးခန့်အပ်မှုကိုထိန်းချုပ်ရန် အစိုးရနှင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်အား ခွင့်ပြုပေးထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဤသည်ကလည်း အန္တရာယ်ကြီးလှပေသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ပြည်သူ့လူထုအား နိုင်ငံရေးအကြောင်းပြချက်ကြောင့် တရားသူကြီးအဖြစ် ရွေးချယ်မှုပြုစေရန် အားပေးသကဲ့သို့ဖြစ်နေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ မည်သူတရားသူကြီးတယောက် ဖြစ်လာမည်ဆိုသည်အပေါ် ဂျေအက်စ်စီ ၏ဆုံးဖြတ်ချက်ကို သာမာန် (၅၀) % သဘောတူညီမှုအပေါ်တွင် အခြေခံထားပေသည်။

တရားသူကြီးများရွေးချယ်ခြင်းဆိုင်ရာ ကြားကာလအခြေခံဥပဒေပါ စည်းမျဉ်းများကို ဝေဖန်မှုများပြုခဲ့ကြသည်။ အချို့သောပြည်သူများက တရားသူကြီးများအားရွေးချယ်မှုတွင် အစိုးရကဏ္ဍနှင့် လူထုလူအဖွဲ့အစည်းကဏ္ဍအကြားတွင် ထိန်းညှိမှုများမရှိခဲ့ဟု အထင်ရှိကြသည်။ အပြီးသတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါစည်းမျဉ်းများကိုလည်း ဝေဖန်ခဲ့ကြသည်မှာ-

အချို့သောပြည်သူများသည် ယခုကာလ တရားသူကြီးများရွေးချယ်မှုကို အစိုးရ၏အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော ဥပဒေပြုရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာများက အလွန်အမင်း လွှမ်းမိုးမှုရှိသည်ဟု မှတ်ယူကြသည်။

အခြားသောပြဿနာတစ်ခုမှာ အခြေခံဥပဒေအသစ်အရ အခြေခံဥပဒေရေးရာ တရားရုံး တရားသူကြီးချုပ်နှင့် ဒုတိယတရားသူကြီးချုပ်ကို ရွေးချယ်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာစည်းမျဉ်းမှခွင့်ပြုသည်မှာ နိုင်ငံတော်သမတသည် အဆိုပါတရား သူကြီးများကို ရွေးချယ်နိုင်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ရွေးချယ်မှုကို လုပ်ဆောင် ရာတွင် နိုင်ငံတော်သမတသည် ဂျေအက်စ်စီနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီမှခေါင်းဆောင်များနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုများ ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတော်သမတသည် ၎င်းတို့၏အကြံဉာဏ် ကို လျစ်လျူရှုနိုင်သည်။ ဤအခြေအနေသည် တရားသူကြီးချုပ်နှင့် ဒုတိယတရားသူကြီး ချုပ်တို့အား ရွေးချယ်ရာတွင်လည်း အတူတူပင်ဖြစ်သည်။ ဆက်လက်၍ နိုင်ငံတော် သမ တအား ဂျေအက်စ်စီနှင့်အတူဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပြီးနောက် (၎င်းငြင်းဆိုလိုက ငြင်းဆိုနိုင် သည်) ရွေးချယ်မှုပြုရန် ခွင့်ပြုထားခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

အခြေခံဥပဒေရေးရာတရားရုံး တရားသူကြီးများ (ဆိုလိုသည်မှာ တရားသူကြီး ချုပ်နှင့် ဒုတိယတရားသူကြီးချုပ် တို့မပါဝင်ပေ) အားရွေးချယ်ရန်အတွက် ဂျေအက်စ်စီ သည် နိုင်ငံတော်သမတမှ ရွေးချယ်ပေးရန်အတွက် အမည်စာရင်းကိုပြုစုပေးရသည်။ ထို စာရင်းတွင် လိုအပ်သည့်နေရာအရည်အတွက်ထက် (၃)ဦးပို၍ ထည့်သွင်းသတ်မှတ်ရ မည်။ (ဆိုလိုသည်မှာ (၂) ဦးကိုရွေးချယ်မည်ဆိုပါက ဂျေအက်စ်စီသည် (၅)ဦး၏ အမည်စာရင်းကိုတင်သွင်းရမည်ဖြစ်ပြီး ယင်းစာရင်းထဲမှ (၂)ဦးကို ရွေးချယ်ရမည်ဖြစ် သည်။) ဤဖြစ်စဉ်က ဂျေအက်စ်စီ၏အခန်းကဏ္ဍကို အားလျော့စေပြီး နိုင်ငံရေးအ ကြောင်းကြောင့် တရားသူကြီးတဦးကို ရွေးချယ်ပေးဘို့ရာ ပြည်သူများအားခွင့်ပြုပေး ထားသကဲ့သို့ ဖြစ်စေသည်။ အခြားသောပြဿနာတစ်ခုမှာ နိုင်ငံတော်သမတသည် ဂျေအက်စ်စီမှ တင်သွင်းသောအမည်စာရင်းတွင် ပါရှိသူများထဲမှ မည်သူ့ကိုမဆို ငြင်း ဆိုလိုက ငြင်းဆိုနိုင်သည်။ သို့သော် နိုင်ငံတော်သမတသည် ငြင်းဆိုမှုကိုပြုခဲ့ပါက သူ/ သူမသည် ငြင်းဆိုရသည့်အကြောင်းရင်းကို ရှင်းလင်းတင်ပြရမည်ဖြစ်သည်။ ဆက်လက် ၍ နိုင်ငံတော်သမတ ငြင်းဆိုမှုပြုခဲ့ပြီးပါက ဂျေအက်စ်စီသည် ဒုတိယအကြိမ် အမည်စာ ရင်းတင်သွင်းရမည်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတော်သမတသည် တင်သွင်းလာသောအမည်စာရင်းထဲမှ တရားသူကြီးများကို ရွေးချယ်ရမည်ဖြစ်သည်။ ကောင်းမွန်သည့်အချက်မှာ ရွေးချယ် လိုက်သော တရားသူကြီးအများစုသည် ဂျေအက်စ်စီမှ အသိအမှတ်ပြုပေးသည့်သူများ ကို နိုင်ငံတော်သမတမှ ရွေးချယ်ပေးသူများဖြစ်နေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

တရားရုံး၏ အခန်းကဏ္ဍ

တရားသူကြီးများအား မည်သို့ရွေးချယ်ရမည်ဆိုသည် ပြောင်းလဲမှုများသည် အ ရေးကြီးလှပေသည်။ အခြေခံဥပဒေရေးရာတရားရုံးအတွက် တရားသူကြီးများကိုရွေး ချယ်သည့်နည်းလမ်းသည် တရားသူကြီးများ၏ လွတ်လပ်မှုအပေါ်တွင် ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုရှိ သည်။ နည်းလမ်းသစ်ဖြစ်စဉ်သည် အသားအရောင်ခွဲခြားရေးကာလတွင်အသုံးပြုခဲ့ သည့် နည်းလမ်းဟောင်းနှင့်မူ အလွန်ပင်ကွာခြားလှသည်။ အသားအရောင်ခွဲခြားသည့် ကာလတွင် တရားစီရင်ရေးတာဝန်ယူသူအများစုမှာ အသက်အရွယ်ကြီးရင့်သည် လူဖြူ

များ ဖြစ်ခဲ့သည်။ ယခုတွင်မူ အသက်အရွယ်မျိုးစုံ၊ လိင်ခွဲခြားခြင်းမရှိ၊ ဘာသာစုံနှင့် အမြင်မျိုးစုံဖြင့် လုပ်ဆောင်နေပြီဖြစ်သည်။ ယင်းသည် တရားရုံးမှ ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်မှုလုပ်ဆောင်ရာတွင် ကြီးမားသောကွာခြားမှုကို ဖြစ်စေခဲ့သည်။ သို့သော် တရားသူကြီးများ၏ နိုင်ငံရေးနှစ်သက်မှု ကြီးစွာပြောင်းလဲမှု မဖြစ်ခဲ့ပေ။ ဤအတွက်ကြောင့်လည်း တရားသူကြီးများသည် ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ရာတွင် မကြာခဏ သဘောတူညီမှုများယူကြရခြင်းဖြစ်သည်။

တရားရုံးအသီးသီး၏ဆုံးဖြတ်ချက်များမှ ပြဆိုသည်မှာ တရားရုံးသည် ပါလီမန်လုပ်ငန်းဖြစ်သည့် ပေါ်လစီချမှတ်ခြင်း၌ အလွန်အမင်းဝင်ရောက်စွက်ဖက်လိမ့်မည်မဟုတ်ပေ။ နိုင်ငံရေးသက်သက်ဖြစ်သည့်အမှုကိစ္စများနှင့်ပတ်သက်၍ တရားရုံးကပြဆိုခဲ့သည်မှာ စိတ်အားထက်သန်စွာပင် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို မြန်နိုင်သမျှမြန်အောင် ချမှတ်ခဲ့ကြသည်ဟူ၍ဖြစ်သည်။ အခြေခံဥပဒေရေးရာတရားရုံးသည် မကြာခဏဆိုသလို နိုင်ငံရေးအမှုကိစ္စများကို တိုက်ရိုက်ကြားနာစစ်ဆေးရန် ခွင့်ပြုလေ့ရှိသည်။ အခြားအရေးကြီးသည့်အမှုကိစ္စများကို ခွင့်မပြုပေ။ ဥပမာ- ဥပဒေနှင့်သက်ဆိုင်စေသောအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမှုကိစ္စများ။

အချို့သောအခွင့်အရေးများကို အခြေခံဥပဒေတွင်အာမခံချက်ပေးထားပြီး ယင်းအခွင့်အရေးမှာ အမှန်တရားအတွက်မူ ထူးခြားစေလိမ့်မည်မဟုတ်ပေ။ ဤသည်မှာ အစိုးရသည် အဆိုပါအခွင့်အရေးများအတွက် အရင်းအမြစ်များ သတ်မှတ်လျာထားရန် ပေးမပေးအပေါ် ဆုံးဖြတ်ပေးမည့် တခုတည်းသော အဖွဲ့ဖြစ်သော ကြောင့်ပင်တည်း။ သို့သော် တရားရုံး၏ဆုံးဖြတ်ချက်တော်တော်များများသည် ဒီမိုကရေစီနှင့် လူ့အခွင့်အရေးကို အထောက်အပံ့ပေးသည်။ တရားရုံးသည် အောက်ပါဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်ခဲ့သည်။

- သေဒဏ်အမိန့် ဖျက်သိမ်းခြင်း၊
- အကျဉ်းသားများအား ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအနာတရဖြစ်စေခြင်းနှင့်သက်ဆိုင်သည့် အပြစ်ဒဏ်များအား ဖျက်သိမ်းခြင်း၊
- အခြားသူအား အကြွေးမပေးဆပ်နိုင်သည့်သူများအား ထောင်သွင်းအကျဉ်းချမှုကို တားမြစ်ခြင်း။

ရုံးတော်ကလိုင်ဆိုင်ညီမျှမှုများအား ချိုးဖောက်သည့်ဥပဒေများသည် မှားယွင်းသည့်ဥပဒေများဖြစ်သည်ဟူ၍လည်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ပြည်တွင်းနှင့် ဒေသဆိုင်ရာအာဏာပိုင်များ၏အာဏာနှင့် ရိုးရာအလိုက်ခေါင်းဆောင်ကိစ္စများကို ရုံးတော်က ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ခဲ့သည်။ အချုပ်သားအာမခံပေးသည့် ဥပဒေသစ်သည် အခြေခံဥပဒေကို ချိုးဖောက်ခြင်းမရှိဟု ရုံးတော်ကလည်းပြောဆိုခဲ့သေးသည်။ ယောက်ျားချင်းကာမဆက်ဆံခြင်းကို ဆန့်ကျင်သည့်ဥပဒေဟောင်းသည် အခြေခံဥပဒေရေးရာကိစ္စမဟုတ်ဟု ရုံးတော်က ဆုံးဖြတ်ခဲ့သေးသည်။ ပြည်သူတွင် ရဲအထောက်အထားများကို ကြည့်ရှုနိုင်သည့်အခွင့်အရေးများရှိပြီး နိုင်ငံတော်သက်သေအဖြစ် လိုက်ပါခွင့်အခွင့်အရေးများရှိသည်ဟု ရုံးတော်က ချမှတ်ခဲ့သည်။ ရုံးတော်မှ ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ခဲ့သည့် အခြားသောခေါင်းစဉ်များမှာ-

- မျှတသည့် ရုံးတင်စစ်ဆေးမှု
- ညီမျှမှု
- ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှုအခွင့်အရေး
- လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပိုင်ခွင့်
- ပြည်နယ်များဆိုင်ရာ အာဏာများနှင့်
- ကွဲပြားခြားနားသည့်အခြေအနေများတွင် ဥပဒေကြမ်းကို မည်သို့အသုံးချသင့်သည်- စသည်တို့ဖြစ်သည်။

နိဂုံး

ဒီမိုကရေစီသည် အခွင့်အရေးများအပေါ်တွင်အခြေခံပြီး ယင်းအခွင့်အရေးများကိုကာကွယ်ရန် လွတ်လပ်သော တရားစီရင်ရေးစနစ်တရပ်လိုအပ်ပေသည်။ တရားစီရင်ရေးစနစ်ကို အာဏာခွဲခြားသတ်မှတ်မှုအခြေခံမူများ ကိုင်စွဲထားမှုအပေါ် ပိုင်းဖြတ်သတ်မှတ်သင့်သည်။ တရားစီရင်ရေးကို အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်မှုများအား အကာအကွယ်ပေးရန် ပိုင်းဖြတ်သတ်မှတ်သင့်ပေသည်။

တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတွင် အခြေခံဥပဒေရေးရာတရားသူကြီးများသည် ခေတ်မှီသောအမြင်ရှိသူများဖြစ်ကြသည်။ ယင်းတို့ထဲတွင် အမျိုးသမီးများနှင့် အတတ်ပညာရှင်များလည်း ပါဝင်ကြသည်။ ဤတရားရုံးသည် အနာဂတ်တွင် ပိုမိုကောင်းမွန်အောင်လုပ်ဆောင်ပေးသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ သို့သော် အန္တရာယ်တခုမှာ လုံလောက်သော တရားမျှတမှုရရှိစေဘို့ရာ ရုံးတော်ကို ပိုင်းဖြတ်သတ်မှတ်ပေး လိမ့်မည်မဟုတ်ပေ။ တရားသူကြီးများသည် အစိုးရသစ်နှင့် ၎င်း၏ တရားဥပဒေများကို ဝေဖန်စိတ်ဖြာရန် စိုးရိမ်ထိတ်လန့်တတ်ကြသည်။ ၎င်းတို့အား အထိတ်တလန့်ဖြစ်စေသည်မှာ တည်ရှိနေသည့် များစွာသောလူဖြူအမျိုးသားများ၏ ဓလေ့များသည် ပြောင်းလဲနိုင်မည်မဟုတ်၊ ယင်းအတွက် ၎င်းတို့ကို ဝေဖန်ဆန်း စစ်လိမ့်မည်ဖြစ်သည်။

ယင်းအကြောင်းကြောင့် ရုံးတော်သည် အစိုးရ၏အရေးယူဆောင်ရွက်ချက် အတည်ပြုခြင်းဆိုင်ရာဆုံးဖြတ်ချက်များကို လုပ်ဆောင်ရန်ဆက်လက် လုပ်ဆောင်လိမ့်မည် ဖြစ်သည်။ သို့သော် တဦးချင်းဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှုကိုမူ ကန့်သတ်ထားလေသည်။ ရုံးတော်မှညွှန်ပြလျက်ရှိသည်မှာ ရုံးတော်သည် အချို့သောအရေးကိစ္စများတွင်ပါဝင် ပတ်သက်မှု ရရှိလိမ့်မည်မဟုတ်ပေ။ ဤတွင် ပြဿနာအချို့ရှိလေသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလရှိ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် လွတ်လပ်ပြီးတက်ကြွသည့် တရားရုံးတရုံးလိုအပ်ပေသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အခွင့်အရေးနှင့် တောင်းဆိုမှုများ အတွက်ဖြေဆိုရန် မေးခွန်းများများစွာရှိနေသော ကြောင့်ဖြစ်သည်။ တရားရုံးတော်ချဉ်းကပ်မှုတွင် ကျယ်ပြန့်သောဩဇာသက်ရောက်မှုရှိသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အ

သားအရောင်ခွဲခြားဆက်ဆံရေးအကျိုးရလဒ်သည်ကား တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတွင် ကြီးမားလှသည့် ပြဿနာကို ဖြစ်စေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ယင်းရလဒ်တွင် ပိုင်ဆိုင်ပစ္စည်း၊ စာမတတ်မြောက်မှု၊ အိုးအိမ်အခြေအနေမဲ့မှုနှင့် အခြားသောပြဿနာများ ပါဝင်လေသည်။ အကယ်၍ တရားရုံးတော်သည် လူမှုစီးပွားရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ မေးခွန်းများအား ပြန်လည်ဖြေရှင်းပေးမှုတွင် တက်တက်ကြွကြွဖြစ်လာမည်ဆိုပါက ယင်းပြဿနာများသည် တောင်အာဖရိကန်ပြည်သူများအတွက် ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေလိမ့်မည်မဟုတ်ပေ။ ။

မှတ်ချက်။ ။

ဤဆောင်းပါးသည် မူရင်းအင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့်ရေးသားပေးပို့လာသော ဆောင်းပါးကို အခြေခံဥပဒေရေးရာစာစောင် မြန်မာစာဖတ်ပရိတ်သတ်များအတွက် ဦးချိုထွန်းငြိမ်းက ဆီလျော်အောင် ဘာသာပြန်ဆို တင်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ဘာသာပြန်ရာတွင် ဆောင်းပါးရှင်ဆိုလိုသော မူရင်းအချက်အလက်များနှင့် ကွဲလွဲမှုမရှိအောင် သတိထား ပြန်ဆိုပါသည်။ အကယ်၍ ကွဲလွဲမှုတစ်ခုခုတစ်ခုရှိပါက ဘာသာပြန်ဆိုသူတွင်သာ တာဝန်ရှိပါကြောင်း တင်ပြအပ်ပါသည်။ ။

တောင်အာဖရိက၏ အသားအရောင်ခွဲခြားမှု ခေတ်လွန် ပထမဦးဆုံးသော လူမည်းသမား နယ်လ်ဆင်မန်ဒဲလား

နယ်ဆင်မန်ဒဲလားသည် လူဖြူလူနည်းစု၏ အသားအရောင်ခွဲခြားအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ဆန့်ကျင်အံ့တူသည့် အာဖရိကအမျိုးသားကွန်ဂရက်ကို ဦးဆောင်မှုပေးခဲ့ခြင်းကြောင့် လူဖြူအစိုးရ၏ ဖမ်းဆီးထောင်ချမှုကိုခံခဲ့ရသည်။ သူသည်အ ကျဉ်းထောင်ထဲ၌ (၂၇)နှစ်ကျော် နေထိုင်ခဲ့ရသဖြင့် ကမ္ဘာ၌ထောင်သက်အကြာရှည်ဆုံး နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသား၊ ကမ္ဘာ၌နာမည်ကျော်ကြားလူသိအများဆုံး နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားအဖြစ် ကမ္ဘာ့သမိုင်း၌ ကဗျည်း ရေးထိုးခဲ့သူဖြစ်သည်။

ဒီမိုကရေစီနှင့်အခြေခံဥပဒေရေးရာ အာဏာကန့်သတ်အစီရင်ခံစာ

ဘိုမိုက်ဆိတ် (ဥပဒေ)

နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်းရေးဆွဲပြဌာန်းရသော နိုင်ငံရေးမူများအနက် အရေးကြီးလှသော နိုင်ငံရေးမူတစ်ရပ်မှာ အာဏာကန့်သတ် အစီရင်ခံစာ ရေးဆွဲပေးခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အာဏာကန့်သတ်အစီရင်ခံစာသည် နိုင်ငံတော်အစိုးရအဖွဲ့အစည်း အုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ အုပ်ချုပ်သောစနစ် (constitutionalism) စတင်ထွန်းကားမှုနှင့် တပြိုင်နက်ပေါ်ထွက်လာသော ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံရေးမူဟုလည်းဆိုနိုင်ပါသည်။ အခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ အုပ်ချုပ်သောနိုင်ငံရေးစနစ်ဆိုသည်မှာ အစိုးရသည် အခြေခံဥပဒေပြဌာန်းချက်များနှင့်အညီသာ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို ကျင့်သုံးနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ တနည်းအားဖြင့် အစိုးရသည် အာဏာရှင်အစိုးရမဖြစ်သွားစေရန် အခြေခံဥပဒေအရ အာဏာကန့်သတ်မှုကို ခံယူရခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အာဏာကန့်သတ်အစီရင်ခံစာသည် အခြေခံဥပဒေတိုင်းတွင် ထည့်သွင်းရေးဆွဲပြဌာန်းရသော ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံရေးမူတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။

အစိုးရ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ကန့်သတ်ထားရေးသည် ဒီမိုကရေစီ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်တွင် မရှိမဖြစ် လုပ်ဆောင်ရမည့် ကိစ္စဖြစ်သည်။ ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်နှင့် ဆန့်ကျင်သည့် အခြားအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်များတွင် အစိုးရ၏အာဏာကို ကန့်သတ်ထားမှု မပြုနိုင်ဘဲ အစိုးရကသာ ပြည်သူများ၏လွတ်လပ်မှုနှင့် အခွင့်အရေးကို ကန့်သတ်ထားသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်တွင် ပြည်သူတို့၏ လွတ်လပ်မှုအခွင့်အရေးကို ထိခိုက်ခြင်းမရှိစေရန်အတွက် အစိုးရ၏အာဏာကို ကန့်သတ်ရန် လိုအပ်ပေသည်။

ဒီမိုကရေစီနှင့်ဆန့်ကျင်သော အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်များတွင် အစိုးရအခွင့်အာဏာကို ကျင့်သုံးခွင့်ရှိသူများသည် ပုံစံတမျိုးမျိုးဖြင့် ထိုရာထူးကိုဆက်ခံခြင်းဖြင့် သို့မဟုတ် ဥပဒေနည်းလမ်းများနှင့်အညီမဟုတ်ပဲ ရရှိတတ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဤနည်းအားဖြင့် အာဏာရလာသော ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ၎င်းတို့လက်ဝယ်မှအာဏာကို ပြည်သူများက ထိပါးယှဉ်ပြိုင်ခြင်းမပြုနိုင်သော အားနည်းချက်ကို အခွင့်ကောင်းယူကာ အာဏာအလွဲသုံး

စားမှုများဖြင့် အုပ်ချုပ်ခြင်းမျိုးဖြစ်လာသည်။ အကြွင်းမဲ့သက်ဦးဆံပိုင် ဘုရင်စနစ် (absolute monarchy) တွင် သမိုင်းတလျှောက် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို ဆက်ခံခြင်းဖြင့် ရယူခဲ့ကြပြီး အာဏာအလွဲသုံးစားအုပ်ချုပ်မှုများပြုခဲ့ကြောင်း ၁၇-၁၈ ရာစုများတွင် ပေါ်ထွန်းခဲ့သော နိုင်ငံရေးအတွေးအခေါ်ပညာရှင်များက အခိုင်အမာဖော်ထုတ်ပြောဆိုခဲ့သည်။ ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို အလေးပေးတွေးခေါ်သော ပညာရှင်များသည် အဆိုပါအချက်ကို အခိုင်အမာထောက်ပြပြီး အစိုးရ၏လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ကန့်သတ်ရန် ကြိုးပမ်းလာကြသည်။ ဆက်ခံခြင်းဖြင့် အာဏာရရှိလာသောအစိုးရ သို့မဟုတ် ပုဂ္ဂိုလ်၏အာဏာကို ကန့်သတ်ရန်အတွက် နည်းလမ်းမျိုးစုံကို ဖော်ထုတ်ခဲ့ကြသည်။

ဆက်ခံခြင်းဖြင့် အာဏာရရှိသော နိုင်ငံများအဖြစ် မြင်သာသော နိုင်ငံများမှာ ဘုရင် သို့မဟုတ် ဘုရင်မအုပ်ချုပ်လျက်ရှိသောနိုင်ငံများ (Kingdom) ဖြစ်ကြသည်။ သို့သော် ထိုနိုင်ငံများတွင် ဘုရင်များ၏ အာဏာသည် အကြွင်းမဲ့သက်ဦးဆံပိုင်ဘုရင်စနစ်ကဲ့သို့ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာမရှိတော့ဘဲ အာဏာကို အောက်တွင်တင်ပြထားသော နည်းလမ်းများဖြင့် ကန့်သတ်ထားပြီး တကယ့်လက်တွေ့ အုပ်ချုပ်ရေးကိစ္စရပ်များတွင် ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်များက ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ ထိုနိုင်ငံများတွင် အာဏာကို ဆက်ခံခြင်းဖြင့်ရရှိသော ဘုရင် သို့မဟုတ် ဘုရင်မသည် နိုင်ငံတော်၏ ဦးဆောင် (Head of State) အနေဖြင့်သာ ရှိသည်။

ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအများစုမှာ အာဏာကို ဆက်ခံခြင်းနည်းဖြင့် ရရှိခြင်းမဟုတ်ဘဲ ရွေးချယ်တင်မြှောက်သော သမတက အုပ်ချုပ်သည့် သမတနိုင်ငံ (Republic) များ ဖြစ်ကြသည်။ သမတတွင် အထူးလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသောသမတဦးဆောင်အစိုးရစနစ် (Presidential system) တွင်ဖြစ်စေ၊ သမတက နိုင်ငံတော်ဦးဆောင် အဆင့်တွင်သာရှိပြီး ဝန်ကြီးချုပ်က အထူးလုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသော ပါလီမန်အစိုးရစနစ် (Parliamentarism) တွင်ဖြစ်စေ သမတအပါအဝင် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာများကို ကျင့်သုံးမည့်အာဏာပိုင်အားလုံးသည် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံပြီးမှ အာဏာရရှိသောသူများဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဤသို့ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရုံမျှဖြင့် အစိုးရ၏အခွင့်အာဏာကို ကန့်သတ်ရန်လုံလောက်ခြင်း မရှိပါချေ။ အရွေးချယ်ခံပုဂ္ဂိုလ်များ အာဏာရပြီးမှ ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်နှင့် ဆန့်ကျင်လျက် အာဏာရှင်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်များ ဖော်ဆောင်နေသည်ကို ကမ္ဘာ့အရပ် ဒေသအတော်များများတွင် တွေ့မြင်နေကြရသည်။ နိုင်ငံအကြီးအကဲ အာဏာကို ဆက်ခံယူနေသော ဘုရင်နိုင်ငံများတွင် ကျင့်သုံးနေသောဒီမိုကရေစီသည် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခြင်းနည်းဖြင့် အာဏာရလာသောနိုင်ငံများထက် များစွာအဆင့်မြင့်မားနေသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် အစိုးရ၏အာဏာကိုကန့်သတ်ရေးမှာ နိုင်ငံတော်ဦးဆောင်နေရာကို ဆက်ခံရရှိခြင်း သို့မဟုတ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခြင်း တခုတည်းက အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်သော ကိစ္စမဟုတ်ပါ။ ဆက်လက်၍တင်ပြမည်ဖြစ်သော အကြောင်းတရားများအရသာ အစိုးရ၏အာဏာကို ကန့်သတ်နိုင်ပေမည်။

အစိုးရ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကန့်သတ်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ လူ့အဖွဲ့အစည်းပိုင် ဉာဉ်ပြုမှုကိုဖော်ထုတ်သူ ဂျွန်လော့ခ် (John Locke, 1623-1704) ၏ တင်ပြချက်များတွင် အခိုင်အမာတွေ့ရှိရသည်။ လူတိုင်းတွင် သဘာဝကအပ်နှင်းထားသော အခွင့်အ

ရေးများရှိပြီး ၎င်းတို့ကို လွတ်လပ်စွာကျင့်သုံးခွင့်ရှိသည်။ ထိုသို့ကျင့်သုံးရာတွင် လူတိုင်း ချင်းစီအကျိုး၊ လူ့ဖွဲ့အစည်းအကျိုး၊ လူတိုင်းချင်းစီအခွင့်အရေး၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းအခွင့်အရေးတို့ကို စနစ်တကျထိမ်းညှိပေးမည့် အစိုးရတရပ်ကို ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့်ဖွဲ့စည်းပြီး လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအပ်နှင်းပေးရသည်။ လူပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းချင်းစီအကြားနှင့် လူတိုင်းချင်းစီနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအကြား ပဋိညာဉ်ပြုမှုသဘောတရား ပေါ်ပေါက်လာခြင်းသည် လူပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းချင်းစီ၏ အသက်ရှင်သန်ရပ်တည်မှုအခွင့်အရေး၊ လွတ်လပ်မှုအခွင့်အရေး၊ ပိုင်ဆိုင်မှုအခွင့်အရေးကို လူ့အဖွဲ့အစည်းကြီးအတွင်း ဖော်ဆောင်ရာတွင် ကြုံတွေ့ရမည့် အခက်အခဲများကို ဖြေရှင်းရန်အတွက်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် လူ့အဖွဲ့အစည်း ပဋိညာဉ်ပြုမှုအရ ပေါ်ပေါက်လာသော အစိုးရအား လူပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းချင်းစီ၏ အခွင့်အရေးကို ချိုးဖောက်ရန် ခွင့်ပြုမည်မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် အစိုးရ၏လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများက ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းချင်းစီ၏အခွင့်အရေးကို လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက် လိုအပ်ချက်အရမဟုတ်ဘဲ ချိုးဖောက်လာလျှင် ခုခံခွင့်ရှိကြောင်း ဝှန်လော့ခ်က ထုတ်ဖော်ခဲ့သည်။ အဓိကအားဖြင့် ဘုရင်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကိုကန့်သတ်ရန် ထုတ်ဖော်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သော်လည်း ဒီမိုကရေစီ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်တရပ်တွင်မရှိမဖြစ် လိုအပ်ချက်ဖြစ်သော အစိုးရ၏အာဏာကို ကန့်သတ်ရေးအတွက် ခိုင်မာသော အတွေးအခေါ်ကို ဖော်ထုတ်ခဲ့သူအဖြစ် ဝှန်လော့ခ်ကို အသိအမှတ်ပြုကြသည်။

အစိုးရအာဏာကို ကန့်သတ်ထားခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ အောက်ပါစံများအရ လေ့လာမှုပြုကြသည်။

- (က) လူထုအချုပ်အခြာအာဏာပိုင်မှု
- (ခ) ကိုယ်စားပြုအစိုးရ
- (ဂ) ကာလအပိုင်းအခြားအလိုက် ကျင်းပသော ရွေးကောက်ပွဲများ
- (ဃ) အခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ အုပ်ချုပ်ခြင်း

Archive Photos

အင်္ဂလိပ်အတွေးအခေါ်ပညာရှင် ဝှန်လော့ခ် (ခ)
John Locke (1632-1704)

သူသည် လူ့အဖွဲ့အစည်း ပဋိညာဉ်ပြုမှု သီအိုရီဖော်ထုတ်သူအဖြစ် ထင်ရှားသည်။ သူ၏အတွေးအခေါ်များသည် အမေရိကန် လွတ်လပ်ရေး ကြေညာစာတမ်းရေးသားသူများအပေါ် လွှမ်းမိုးနိုင်ခဲ့ရုံမျှမက ယနေ့အထိ အမေရိကန် လူ့အခွင့်အရေး အတွေးအခေါ်တွင် နေရာယူနေဆဲဖြစ်သည်။

လူထု၏ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်မှု (Popular Sovereignty)

အစိုးရ၏အာဏာကို ကန့်သတ်နိုင်ရေးအတွက် လူထု၏အချုပ်အခြာအာဏာ ပိုင်မှုဆိုသည့် သဘောတရား နိုင်ငံရေးစနစ်အတွင်း စိမ့်ဝင်ယုံကြည်မှုရှိနေစေရန် လိုအပ် သည်။ အထက်တွင် တင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အကြွင်းမဲ့သက်ဦးဆံပိုင်စနစ်တွင် လူထုအ ချုပ်အခြာအာဏာပိုင်မှုသဘောတရားသည် နိုင်ငံရေးစနစ်အတွင်း သက်ဝင်ယုံကြည်မှုမ ရှိခဲ့ပေ။ အချုပ်အခြာအာဏာသည် ဘုရင်များထံတွင်သာရှိသည်။ ဘုရင်သည် အကြွင်း မဲ့သောအာဏာများကို ပိုင်ဆိုင်သည်။ အရာခပ်သိမ်းကို လုပ်နိုင်သည်ဆိုသည့် သဘော တရားများသာ နေရာယူခဲ့သည်။

အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်မှုဆိုသော ဝေါဟာရသည် ပြင်သစ်ဘာသာစကား (Sovereign) မှ လာခြင်းဖြစ်ပြီး ၎င်း၏အဓိပ္ပာယ်မှာ ‘ထိပ်ဆုံးဦးရှိခြင်း သို့မဟုတ် အခြား သူများ၏ အထွဋ်အထိပ်အရာ’ ဟူ၍ဖြစ်သည်။ ၁၆ ရာစုနှစ် အလယ်ပိုင်းတွင် ပေါ်ထွန်း ခဲ့သော ပြင်သစ်နိုင်ငံရေး အတွေးအခေါ်ပညာရှင် ဘော်ဒင် (Jean Bodin, 1529-1596) ကအချုပ်အခြာအာဏာတွင် အကြွင်းမဲ့ဖြစ်သော(Absolute) ထာဝရအတည် ဖြစ်သော(Perpetual)၊ ခွဲခြားမရသော(Indivisible) ဟူသည့် အနှစ်သာရရှိသည်ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဘော်ဒင်က အချုပ်အခြာအာဏာကို ဘုရင်ကကျင့် သုံးခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဆန့်ကျင်တွေးခေါ်ပြောဆိုခြင်းမျိုးမပြုခဲ့ပေ။ ဘော်ဒင်၏ နောက် ပိုင်း ပေါ်ထွက်လာသော နိုင်ငံရေးအတွေးအခေါ်ပညာရှင်များ မည်သူတို့ဖြစ်သည်ကို တွေးခေါ်ဖော်ထုတ်ခဲ့ကြသည်။

အချုပ်အခြာ အာဏာပိုင်ပိုင်ရှင် အရင်းအမြစ်ကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရာတွင် နိုင်ငံ ရေးအတွေးအခေါ်ပညာရှင်များက အဆင့်ဆင့်အမေးအဖြေပုံစံဖြင့် ပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။ ပထမ သူတို့မေးသောမေးခွန်းမှာ ဘုရင်သည် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ရှင် ဟုတ်ပါသ လားဆိုသည့် မေးခွန်းဖြစ်သည်။ အဖြေကား ‘မဟုတ်ပါ’။ အကြောင်းမှာ နေ့တိုင်း အုပ်ချုပ်ရေး၊ စီမံခန့်ခွဲရေးများကို ဆောင်ရွက်နေသူတို့မှာ ပါလီမန်သာဖြစ်သဖြင့် ဘုရင် သည် အချုပ်အခြာအာဏာထိန်းချုပ်ရေးတွင် တိုက်ရိုက်ပတ်သက်ခြင်းမရှိဖြစ်သည်။ သို့ဆိုလျှင် ‘ပါလီမန်သည် အချုပ်အခြာအာဏာကို ပိုင်ပါသလား’ ဆိုသည့်အချက်ကို ဒုတိယမေးခွန်းအဖြစ် မေးလာကြသည်။ အဖြေကား ‘မဟုတ်ပါ’။ အကြောင်းမှာ ပါလီ မန်သည် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ ရွေးချယ်တင်မြှောက် ခံရသော ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့်သာ ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်ရာ ထိုကိုယ် စားလှယ် များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို လွှမ်းမိုးခြင်း၊ ကွဲလွဲဆန့်ကျင်စွာဆောင်ရွက်ခြင်း မ ပြုနိုင်ဖြစ်သည်။ သို့ဆိုလျှင် ‘ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အချုပ်အခြာ ပိုင် ရှင်ဟုတ်ပါသလော’ ဆိုသောမေးခွန်းကို တတိယမေးခွန်းအဖြစ် မေးလာကြသည်။ အ ဖြေကား ‘မဟုတ်ပါ’ အကြောင်းမှာ ထိုဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပြည်သူလူထု က ပြင်ဆင်ခြင်း၊ ဖျက်သိမ်းခြင်း ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ‘ပြည်သူလူထုကြီးကိုကား မည်သူက လွှမ်းမိုးနိုင်သေးနည်း၊ ပြည်သူလူထုကြီးကား အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ရှင် ဖြစ်ပါသ လား’ ဆိုသည့်မေးခွန်းကို နောက်ဆုံးမေးခွန်းမေးလာကြသည်။ ‘ပြည်သူလူထုကြီးကို

မည်သည့်အရာကမျှလွှမ်းမိုးခြင်း မပြုနိုင်တော့ပါ။ ပြည်သူလူထုကြီး ကျင့်သုံးနိုင်သော အာဏာသည် အကြွင်းမဲ့ဖြစ်သော၊ ထာဝရစဉ်ဆက်မပြတ်သော၊ တစုတစည်းတည်းဖြစ်သော အာဏာဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်သူလူထုကြီးသည် အချုပ်အခြာအာဏာ၏ အရင်းအမြစ်နှင့်ပိုင်ရှင်ဖြစ်သည်’ ဟူသောအဆုံးသတ်အဖြေကို ရရှိသည်။

အထက်ပါ စဉ်းစားဆင်ခြင်မှုတွင် အဓိပ္ပါယ်အကောက်မလွဲစေရန် အချက်(၂) ချက်ကို ရှင်းလင်းတင်ပြရန် လိုပါသည်။ ပထမအချက်မှာ အချို့သောနိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ပါလီမန်သည် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းချက်ဖြစ်သည်။ ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်သည် ပြည်သူများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည့်ပါလီမန်ကို အချုပ်အခြာအာဏာအပ်နှင်းထားခြင်းဖြစ်ရာ ကိုယ်စားလှယ် ဆိုသည့်အတိုင်း အစစ်အမှန်မဟုတ်သည်မှာ ထင်ရှားနေပါသည်။ ထို့ပြင် ထိုကိုယ်စားလှယ်များကို ခန့်ထားခြင်း၊ ပယ်ဖျက်ခြင်းကို ပြုလုပ်နိုင်သောအာဏာမှာ ပြည်သူများလက်အတွင်း ရှိနေခြင်းကလည်း အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ရှင်မှာ ပြည်သူများသာဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားစေပါသည်။

ဒုတိယ ရှင်းလိုသည့်အချက်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်မဟုတ်ဆိုသောအချက် ဖြစ်သည်။ အခြေခံဥပဒေသည် အာဏာတည်ဆဲ အချိန်တွင် အစိုးရအာဏာပိုင်များရော ပြည်သူများပါ လိုက်နာစောင့်ထိန်းရသော ဥပဒေဖြစ်သည်။ သို့သော် ၎င်းကို ပြည်သူများက တရားဝင်ဖျက်သိမ်းပိုင်ခွင့်ရှိရာ ပြည်သူများကသာ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ရှင်များဖြစ်သည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် စစ်တပ်အာဏာသိမ်းမှုများဖြစ်ပွားပြီး အခြေခံဥပဒေကို ဖျက်သိမ်းတတ်ရာ ထိုအာဏာသိမ်းခေါင်းဆောင်များက အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်သည်ဟူ၍ကား ဆို၍မရပါ။ အကြောင်းမှာ အခြေခံဥပဒေကို တရားမဝင်ဖျက်သိမ်းခွင့်အာဏာသည် ပြည်သူများမှလွဲ၍ အခြား မည်သူ့တွင်မျှမရှိပါ။

ထို့ကြောင့် မျက်မှောက်ခေတ်တွင် အချုပ်အခြာ အာဏာပိုင်ရှင်သည် ပြည်သူလူထုသာဖြစ်ကြောင်း အားလုံးကလက်ခံပြီးဖြစ်သည်။ သို့သော် ပြဿနာမှာ လက်တွေ့ကျင့်သုံးရာတွင် ပြည်သူလူထု၏ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်မှုအခန်းကဏ္ဍကို ပစ်ပယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ရှင် မည်သူဖြစ်ကြောင်း စဉ်းစားဆင်ခြင်စဉ်က အဆင့်ဆင့် ပြုလုပ်ခဲ့သော အမေးနှင့်အဖြေ ဖြစ်စဉ်တွင် အဆင့်ဆင့်သော နိုင်ငံရေးဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုဖြစ်စဉ်ကို တွေ့ခဲ့ရပြီးဖြစ်သည်။ ထိုလုပ်ငန်းဖြစ်စဉ် အဆင့်တိုင်းတွင် လိုအပ်ချက်နှင့်အညီ ပေါ်လွင်စေပါသည်။ ပြည်သူလူထုထံတွင် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်မှုရှိကြောင်း ပေါ်လွင်စေပါသည်။ ထိုနိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်ကို ပြည်သူလူထုက ထိန်းချုပ်ခြင်းမပြုနိုင်ပါက အာဏာပိုင်များသည် အာဏာရှင်အဖြစ်သို့ ဦးတည်သွားပြီး ပြည်သူလူထု၏ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်မှု အခန်းကဏ္ဍမှာ အဓိပ္ပါယ်မဲ့သွားလေတော့သည်။

ပြည်သူလူထု အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်စပ်နေသော အကြောင်းအရာတရပ်မှာ ပြည်သူလူထု၏ နိုင်ငံရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခွင့် ရှိရေးပင်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခွင့်ကို အကြောင်းအမျိုးမျိုးပြကာ ကန့်သတ်ခြင်း ပိတ်ပင်တားဆီးခြင်းသည် ပြည်သူလူထုအချုပ်အခြာပိုင်မှုကို ဥပေက္ခာပြုလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။

ကိုယ်စားပြုအစိုးရ (Representative Government)

ကိုယ်စားပြုဒီမိုကရေစီနိုင်ငံရေးစနစ်အတွင်းမှ အစိုးရသည် ပြည်သူတို့၏ ကိုယ်စားပြုအစိုးရဖြစ်သည်။ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံရေးစနစ်ထွန်းကားရေးအတွက် စစ်မှန်သော ကိုယ်စားပြုမှုနှင့် စစ်မှန်သောကိုယ်စားပြုအစိုးရကို ဖော်ဆောင်နိုင်ရန်လိုအပ်သည်။

ကိုယ်စားပြုအစိုးရဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။ ဗြိတိသျှနိုင်ငံရေးအတွေးအခေါ်ပညာရှင် မေးလ် (John Stuart Mill, 1806-1873) ၏ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်အတိုင်း ဖြေရမည်ဆိုလျှင် ကိုယ်စားပြုအစိုးရဆိုသည်မှာ ပြုလုပ်သောအစိုးရမဟုတ်၊ ပေါက်ဖွားသော အစိုးရဖြစ်သည်။ ပြုလုပ်သောအစိုးရ ဆိုသည်မှာ တစ်စုံတစ်ယောက် သို့မဟုတ် လူတစ်ဦး လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်မှုအရ ဖွဲ့စည်းသောအစိုးရဖြစ်သည်။ ပေါက်ဖွားသောအစိုးရဆိုသည်မှာ ပြည်သူလူထုက မွေးထုတ်ပေးလိုက်သော ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်း ထားသောအစိုးရဖြစ်ပြီး ထိုအစိုးရသည်သာ ကိုယ်စားပြုအစိုးရဖြစ်သည်။

အချို့နိုင်ငံများတွင် ကိုယ်စားပြုအစိုးရတရပ်အဖြစ် ပုံသဏ္ဍန်အရ ဖန်တီးပေးထားမှုမျိုးရှိတတ်သည်။ အနှစ်သာရအားဖြင့် တစ်စုံတစ်ယောက် သို့မဟုတ် တစ်စုတစ်ဖွဲ့၏ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုကို ခံယူနေပါက ပြုလုပ်သောအစိုးရ ဖြစ်သွားမည်။ ကိုယ်စားပြုအစိုးရတရပ် မဟုတ်တော့ပါ။ ထိုသို့သောအစိုးရများသည်ပင် ဖွဲ့စည်းရာ၌ ပြည်သူလူထုက ပေါက်ဖွားပေးခြင်း (ရွေးချယ်ပေးခြင်း) မျိုးဖြစ်အောင် ပုံသဏ္ဍန်အရ လုပ်ယူထားပြီး လက်တွေ့တွင် ပြည်သူလူထုကို အမှန်တကယ်ကိုယ်စားမပြုတော့ပေ။ စစ်မှန်သော ကိုယ်စားပြုမှု ရှိမရှိကို မည်သို့သောအရာမျိုးဖြင့် တိုင်းတာကြမည်နည်း။ စစ်မှန်သော ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးသည် ၎င်းကို ရွေးချယ်ပေးလိုက်သော မဲဆန္ဒနယ်ရှိ ပြည်သူများ၏ ဆန္ဒကို မျက်မြင်မပြတ် သိရှိနေရမည်။ ထို့ပြင် ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်ဖွဲ့စည်းနေသော အာဏာပိုင် အဖွဲ့ (ပါလီမန်ဖြစ်စေ၊ အစိုးရဖြစ်စေ) အနေဖြင့် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ အကျိုးစီးပွားကို ဖော်ဆောင်ရာဌာနဖြစ်ရန်၊ ပြည်သူများ၏ အကျိုးစီးပွားကို အကောင်းဆုံးပြုလုပ်ပေးမည့်နည်းလမ်းများ အဖြေရှာရာဌာနဖြစ်ရန် လိုအပ်ပေမည်။ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးချင်းစီအပေါ်တွင် သက်ဆိုင်ရာမဲဆန္ဒနယ်ရှိ ပြည်သူများ၏ ဆန္ဒဖြင့် ချည်နှောင်အားရှိသကဲ့သို့ ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် စုဖွဲ့ထားသော အာဏာပိုင်အဖွဲ့သည် တနိုင်ငံလုံးပြည်သူများ၏ဆန္ဒဖြင့် ချည်နှောင်အားရှိရမည်။

မဲဆန္ဒရှင်များ၏ ဆန္ဒအားဖြင့် ချည်နှောင်ခြင်းကို မခံယူသော တနည်းအားဖြင့် ပြည်သူ့ဆန္ဒကို လေးစားခြင်းမရှိသော ကိုယ်စားလှယ်များအပေါ် ထိန်းချုပ်နိုင်သော နည်းလမ်းများ ပြည်သူတို့လက်ထဲတွင် ရှိနေရပေမည်။ ဤနည်းလမ်းမှာ အများအားဖြင့် သတ်မှတ်သက်တမ်းကာလ အပိုင်းအခြားအလိုက် ကျင်းပသည့် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ထိုကိုယ်စားလှယ်များကို ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းပြီး ကိုယ်စားလှယ်သစ်ဖြင့် အစားထိုးရွေးချယ်သော နည်းလမ်းများကို အသုံးပြုကြသည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် ကိုယ်စားလှယ်၏သက်တမ်းမကုန်ဆုံးမီ ကာလအတွင်း၌ပင် မဲဆန္ဒရှင်အများစုက တောင်းဆိုမှုဖြင့် ထိုကိုယ်စားလှယ်များကို တာဝန်မှရုပ်သိမ်းနိုင်သော အခွင့်အလမ်းများလည်းရှိသည်။

သို့ရာတွင် ဤနည်းလမ်းသည် တည်ငြိမ်သော ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ထိခိုက်နိုင်သဖြင့် သတ်မှတ်ကာလသက်တမ်းဆုံးသည့်အခါမှ ကိုယ်စားလှယ်အစားထိုးခြင်းနည်းကို အသုံးများကြသည်။

တနိုင်ငံလုံးရှိ မဲဆန္ဒရှင်အများစု၏ ဆန္ဒကို လိုက်လျောရခြင်းကြောင့် အချို့သော မဲဆန္ဒနယ်များမှ ဆန္ဒမဲများအောင်မြင်မှုမရသော အခါမျိုးလည်းကြုံရတတ်သည်။ ထိုအခြေအနေမျိုးမှာ တနိုင်ငံလုံးအကျိုးစီးပွားကို အရေးပေးရမည့်အခြေအနေဟု နားလည်ရပေမည်။

ကာလအပိုင်းအခြားအလိုက် ပြုလုပ်သော ရွေးကောက်ပွဲများ (Periodic Elections)

ကိုယ်စားပြုဒီမိုကရေစီကိုကျင့်သုံးသော နိုင်ငံရေးစနစ်တွင်သတ်မှတ်ကာလ အပိုင်းအခြားအလိုက် ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲများ ကျင်းပရေးသည် အရေးကြီးသော အခြေခံဥပဒေရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်ဖြစ်သည်။ ဤရွေးကောက်ပွဲများဖြင့်သာ စစ်မှန်သောပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်များကို အစဉ်အစားထိုးသွားနိုင်ပေသည်။ အာဏာရအစိုးရတရပ်သည် ဤသို့သောရွေးကောက်ပွဲများကို ရှောင်ဖယ်ခြင်းဆန်နေလျှင်ဖြစ်စေ၊ ရွေးကောက်ပွဲပြုလုပ်ပေးသော်လည်း မိမိတို့ပြန်လည်အာဏာရရှိရေးကိုသာ တရားဝင်ဖြစ်အောင် ပုံသွင်းပေးသည့်အထောက်အကူ ကရိယာအနေဖြင့်သာ အသုံးပြုရန်ရွယ်လျှင်ဖြစ်စေ ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်မှ သွေဖီသွားလေတော့သည်။ ထို့ကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲများကို သတ်မှတ်ကာလ အပိုင်းအခြားအလိုက် မှန်မှန်ကျင်းပပေးရန် အရေးကြီးသကဲ့သို့ ထိုရွေးကောက်ပွဲများသည် စစ်မှန်သောပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးထုတ်ပေးနိုင်မည့်အခွင့်အလမ်း တနည်းအားဖြင့် လွတ်လပ်၍ တရားမျှတမှုရှိရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲများ ပုံမှန်ကျင်းပရခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ပြည်သူလူထု၏ ဆန္ဒကို ဖော်ထုတ်ပြသခွင့်နှင့် ထိုဆန္ဒကို ကိုယ်စားပြုနိုင်သည့် ကိုယ်စားလှယ်များ ရွေးထုတ်နိုင်ရေးဖြစ်သည်။ အစိုးရအာဏာသည် ပြည်သူလူထု၏ဆန္ဒအပေါ်တွင်သာ အခြေခံရမည်ဟူသော သဘောတရားအတွက် ဤသို့သော ရွေးကောက်ပွဲများသည် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း ပုဒ်မ (၂၁) (၃)တွင် အောက်ပါအတိုင်း အခိုင်အမာပြဋ္ဌာန်းထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

အစိုးရ၏အာဏာသည် ပြည်သူလူထု၏ ဆန္ဒသဘောထားပေါ်တွင် အခြေခံရမည်။ ထိုဆန္ဒသဘောထားများကို အချိန်ကာလအပိုင်းအခြားအလိုက်ကျင်းပသော ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲများတွင် ဖော်ထုတ်ပြသ နိုင်စေရမည်။ ထိုရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲများသည် ညီမျှမှုအခြေခံပေါ်တွင် ဆန္ဒမဲပေးခွင့်ရှိ ပြည်သူများက တိုက်ရိုက်၊ လျှို့ဝှက်မဲပေးစနစ်ကို ကျင့်သုံးသော သို့မဟုတ် အနှစ်သာရအားဖြင့်တူညီသော အခြားပုံသဏ္ဍန်

တမျိုးမျိုးအရ ကျင်းပသော ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲများ ဖြစ်စေရမည်။

ထို့ကြောင့် စစ်မှန်သော ပြည်သူ့ဆန္ဒဖော်ထုတ်ခွင့်နှင့် ကာလအပိုင်းအခြားအလိုက် ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပရေးသည် တိုက်ရိုက်ဆက်စပ်နေသော အကျိုးနှင့်အကြောင်းတရားဖြစ်သည်။ ထို့ပြင်အဆိုပါပုဒ်မ (၂၁)တွင် ဆက်လက်ဖော်ပြထားသည်မှာ ထိုရွေးကောက်ပွဲသည် မည်သို့မည်ပုံ ဖြစ်ရမည်ဆိုသည့် ပုံသဏ္ဍာန် တနည်းအားဖြင့် လွတ်လပ်၍ တရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲများ၏ အင်္ဂါရပ်များကို ဖော်ပြထားသည်။ ဤသို့ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းမှာ ပြည်သူ့ဆန္ဒသဘောထားကို ဖော်ပြရာတွင် ရွေးကောက်ပွဲသည် လွတ်လပ်၍မျှတမှုရှိရန် လိုအပ်ကြောင်းကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အတွေ့အကြုံများအရ သိရှိခဲ့ရ၍ ဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအားလုံးလိုလိုသည် ပြည်သူ့ဆန္ဒဖော်ထုတ်ပြသရေးအတွက် ကာလအပိုင်းအခြားအလိုက် ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပရေးကို ပြဋ္ဌာန်းထားတတ်သော်လည်း အချို့နိုင်ငံများတွင် ထိုရွေးကောက်ပွဲများကို မိမိတို့အာဏာရရှိရေးအတွက် တရားဝင်မှု ပြုပေးပါရန်သာ အစိုးရများကအသုံးပြုနေကြသည်ကို တွေ့နေရသည်။ အထူးသဖြင့် ကွန်မြူနစ် တပါတီစနစ် နိုင်ငံများနှင့် ပုံသဏ္ဍာန်တမျိုးမျိုးဖြင့် အာဏာရှင်ဖြစ်နေသောနိုင်ငံများတွင် ကျင့်သုံးနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုနိုင်ငံများ၏ ရွေးကောက်ပွဲများကို လွတ်လပ်၍ တရားမျှတမှုမရှိဟု သတ်မှတ်ရန် မဖြစ်နိုင်ပေ။ သို့ဖြစ်၍ လွတ်လပ်၍ တရားမျှတမှုရှိသော ရွေးကောက်ပွဲအဖြစ်သတ်မှတ်နိုင်ရန် စံသတ်မှတ်ချက်အချို့ လိုအပ်ပေလိမ့်မည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေပညာရှင်များအဖွဲ့မှ ထုတ်ပြန်သော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲလေ့လာချက်စာတမ်း (International Election Observing) တွင် လွတ်လပ်၍တရားမျှတမှုရှိသောရွေးကောက်ပွဲဖြစ်ရန် အခြေခံအားဖြင့် လိုအပ်သော အောက်ပါစံများကို ဖော်ပြထားသည်။

- ၁။ ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပသော နိုင်ငံတွင် ဤအခြေအနေများနှင့် ပြည့်စုံရမည်။
 - (က) အစိုးရအာဏာပိုင်နေရာအတွက် အရွေးခံခွင့်နှင့် လျှို့ဝှက်စွာမဲပေးနိုင်မှု အခွင့်အရေးအပါအဝင် နိုင်ငံသားများ၏ နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ် အဆင့်ဆင့်တွင် ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်များအပေါ် အကျိုးအကြောင်း ဆီလျော်မှုမရှိသောကန့်သတ်တားမြစ်ချက်များမထားရ။
 - (ခ) ရွေးကောက်ပွဲတွင်အရွေးခံရမည့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲအစီအစဉ်များကို နိုင်ငံသားများအား အသိပေးတင်ပြခြင်း၊ နိုင်ငံရေးစည်းရုံးမှုနှင့်လှုံ့ဆော်မှု ပြုလုပ်နိုင်ရန်အလို့ငှာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုမှု လွတ်လပ်ခွင့်၊ အသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့စည်းခြင်းလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် စည်းရုံးစုဝေးခြင်း လွတ်လပ်ခွင့်တို့ကို ခွင့်ပြုထားရမည်။
- ၂။ နိုင်ငံရေးပါတီ သို့မဟုတ် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ရှိသော ထောက်ခံဆန္ဒမဲများအလိုက် ရာထူးဆက်ခံခွင့်နှင့် အာဏာလွှဲပြောင်းရယူခွင့် အပါအဝင် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်ကို လေးစားလိုက်နာရမည်။

နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေပညာရှင်များအဖွဲ့၏ အဆိုပါ စံသတ်မှတ်ချက်ကြီးနှစ်ခုသည် မည်သည့်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံမဆို လိုက်နာကျင့်သုံးရန် လိုအပ်ချက်ဖြစ်သည်။ အဆိုပါ အခြေအနေများမရှိဘဲ လွတ်လပ်၍တရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲ ဖြစ်သည်ဟု မဆိုနိုင်ပေ။

ဒီမိုကရေစီသို့ အသွင်ကူးပြောင်းရန် တောင်းဆိုနေသော နိုင်ငံများနှင့် တတိယကမ္ဘာ့နိုင်ငံများတွင် ကျင်းပလေ့ရှိသော ရွေးကောက်ပွဲများ လွတ်လပ်၍ တရားမျှတမှုရှိကြောင်း အစိုးရအာဏာပိုင်များက ခုခံပြောဆိုခြင်းကို တန်ပြန်ရန်အတွက် စံပြုအဖြစ်ပြောဆိုနိုင်သော မူအချို့ကို ဥပဒေပညာရှင်များအဖွဲ့က တင်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။ ပြည့်စုံပြီဟု မဆိုနိုင်သေးပေ။

စစ်မှန်၍ လွတ်လပ်မျှတသော ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်ရန်အတွက် ယနေ့ခေတ် နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရှင်များက စံအဖြစ်သတ်မှတ်သောချက်များထဲတွင်-

- (က) မဲပေးခွင့်ရှိသူများအားလုံးမဲပေးနိုင်သည့် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခြင်း (universal suffrage)
 - (ခ) တိုက်ရိုက်မဲပေး ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခြင်း (direct election)
 - (ဂ) လျှို့ဝှက်မဲပေးစနစ်ကို ကျင့်သုံးခြင်း (secret voting)
 - (ဃ) လွတ်လပ်သော ဆန္ဒမဲပေးခြင်း (free)
 - (င) မဲပေးခွင့်ရှိသူများအကြား အခွင့်အရေးတူညီခြင်း (equal)
- စသည့်တို့ ပါဝင်ကြသည်။

အချို့နိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ၎င်းတို့၏ရွေးကောက်ပွဲများကို အထက်ပါမူများအရကျင်းပရမည်ဟု အခိုင်အမာ ပြဌာန်းထားကြသည်။ ဥပမာ ပြည်ထောင်စုသမ္မတဂျာမနီနိုင်ငံ၏ အခြေခံဥပဒေတွင်တွေ့နိုင်သည်။

အထက်ပါမူများတွင် (ခ) (ဂ) (ဃ) တို့သည် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်ကို ဖော်ညွှန်းခြင်းဖြစ်ပြီး (က) နှင့် (င) တို့သည် ပြည်သူများ၏ မဲပေးခွင့် အခွင့်အရေးနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ (က) ဖြစ်သည့် မဲပေးခွင့်ရှိသူ အားလုံးမဲပေးသည့် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခြင်းဆိုသောမူသည် မဲပေးခွင့်ရှိ ပြည်သူများအားလုံး ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် မဲပေးရမည်ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတစ်ခုအတွင်း နေထိုင်သူအားလုံး မဲပေးခွင့်ရသည်ကား မဟုတ်ကြပါ။ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံများ၏ ဥပဒေနှင့်အညီ မဲပေးခွင့်ရကြခြင်းသာဖြစ်သည်။ နိုင်ငံသားများ၏ မဲပေးခွင့်အခွင့်အရေးသည် မျက်မှောက်ခေတ်တွင် ရရှိကျင့်သုံးနေသော အခွင့်အရေးမျိုး အစကနဦးကတည်းက ရရှိသောအခွင့်အရေးကား မဟုတ်ပါ။ ယနေ့အချိန်တွင် ဒီမိုကရေစီထွန်းကားသောနိုင်ငံများတွင်ပင် (၁၉) ရာစုအထိ ယောက်ျားများအားလုံးပင် မဲပေးခွင့်ရကြသည်မဟုတ်ပါ။ ပစ္စည်းချမ်းသာကြွယ်ဝသူများသာ မဲပေးခွင့်ရကြသည်။ (၁၉) ရာစုနှင့် နောက်ပိုင်းကာလများမှသာ ယောက်ျားများအားလုံး မဲပေးခွင့်ရကြသည်။ သို့ရာတွင် အမျိုးသမီးများ မဲပေးခွင့်မရကြသေးချေ။ (၂၀) ရာစု ဆန်းပိုင်းကာလရောက်သောအခါ ဆိုရှယ်လစ်ဝါဒီများနှင့် လစ်ဘရယ်ဝါဒီများက ဦးဆောင်တိုက်ပွဲဝင်လာကြရာမှ အမျိုးသမီးများ မဲပေးခွင့်ရလာကြသည်။ ဩစတြေးလျတွင် ၁၉၀၂ ခု

နှစ်၅၅လည်းကောင်း၊ ကနေဒါနိုင်ငံတွင် ၁၉၁၇ ခုနှစ်၅၅လည်းကောင်း၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် ၁၉၂၀ခုနှစ်၅၅လည်းကောင်း အမျိုးသမီးများမဲပေးခွင့်ရလာကြသည်။ ဂရိတ်ဗြိတိန်နိုင်ငံတွင် ၁၉၂၈ ခုနှစ်မှ အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသား တန်းတူမဲပေးခွင့် အခွင့်အရေးရလာကြသည်။ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံတွင် ၁၉၇၁ ခုနှစ်မှစ၍ အမျိုးသမီးများ မဲပေးခွင့် စတင်ရခဲ့သော်လည်း အချို့သောကန်တွန်များတွင် ၁၉၈၁ ခုနှစ်အထိ အမျိုးသမီးများ မဲပေးခွင့်မရကြသေးချေ။ မျက်မှောက်ခေတ်တွင်မူ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအားလုံးလိုလို အရွယ်ရောက်ပြီးသူတိုင်း (အချို့နိုင်ငံတွင် ၁၈ နှစ် အချို့နိုင်ငံများတွင် ၂၁ နှစ်) ကျား၊မ၊ ဆင်းရဲချမ်းသာ၊ လူမျိုးဘာသာ ခွဲခြားခြင်းမရှိဘဲ အားလုံးမဲပေးနိုင်သောအခွင့်အရေးကို အာမခံကြသည်။ အထက်အပိုဒ်(က)ပါ မူသည် ဤအခွင့်အရေးကို အာမခံခြင်းဖြစ် သည်။

အပိုဒ်(င)တွင်ဖော်ပြထားသော မဲပေးခွင့်ရှိသူများအကြား အခွင့်အရေးညီမျှခြင်းသည်လည်း ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲတခုအတွက် အရေးကြီးသောမူတရပ်ဖြစ်သည်။ ဤအခွင့်အရေးကို အာမခံရန်လိုအပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် ကျင့်သုံးခဲ့ကြသော အလေးကဲသည့်မဲပေးစနစ် (weighted voting system) ကြောင့်ဤသို့သော မူပြဋ္ဌာန်းချက်များ လိုအပ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ အလေးကဲသော မဲပေးစနစ်ဆိုသည်မှာ မဲပေးခွင့်အခွင့်အရေးချင်းတူသော်လည်း ဆင်းရဲခြင်း၊ ပညာတတ်ခြင်း၊ မတတ်ခြင်း စသည့် အကြောင်းပြချက်များဖြင့်လည်းကောင်း၊ လူမျိုး၊ ဘာသာ၊ အသားအရောင် ကွဲပြားမှုကြောင့်ဖြစ်သည်။ ဥပမာ ပညာတတ် ပါမောက္ခတစ်ဦးက မဲ(၃)ပြား၊ လူလတ်တန်းစားများကမဲ(၂)ပြား၊ သာမန်ဆင်းရဲသားပြည်သူများက မဲ(၁)ပြား စသည်ဖြင့် ခြားနားသော မဲပေးပိုင်ခွင့်မျိုးဖြစ်သည်။ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုတွင် လီနင်လက်ထက်၅၅လည်းကောင်း၊ အိန္ဒိယတွင် ဇတ်နိမ့်ဇတ်မြင့် အယူဝါဒကြောင့်လည်းကောင်း၊ တောင်အာဖရိကတွင် အသားအရောင်လူမျိုးကွဲခြားမှုကြောင့်လည်းကောင်း အလေးကဲသော မဲပေးစနစ်ကို ကျင့်သုံးခဲ့ကြသည်။ ယနေ့ခေတ်တွင်မူ အရွယ်ရောက်ပြီးသူတိုင်း မဲပေးပိုင်ခွင့် အရာတွင် ညီတူမျှတူဖြစ်ကြောင်း ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအား လုံးက လက်ခံထားပြီးဖြစ်သည်။

အထက်တွင် တင်ပြခဲ့သော စံသတ်မှတ်ချက်နှင့် မူများအရသာ လွတ်လပ်၍ တရားမျှတမှုရှိသော ရွေးကောက်ပွဲများဖြစ်လာနိုင်ပြီး ထိုရွေးကောက်ပွဲများကသာ စစ်မှန်သော ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေး ထုတ်ပေးနိုင်ပေလိမ့်မည်။

ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ အုပ်ချုပ်ခြင်း (Constitutionalism)

နိုင်ငံဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေ၏တည်ငြိမ်မှုသည် ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်တည်ငြိမ်ရေးအတွက် လိုအပ်မှုရှိသကဲ့သို့ အစိုးရ၏လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ထိန်းချုပ်ရေးအတွက်လည်း လိုအပ်သည်။ အစိုးရအာဏာပိုင်များအားလုံးသည် အခြေခံဥပဒေအရခွင့်ပြုသော ကိစ္စရပ်များတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး ကန့်သတ်ထားသော ကိစ္စရပ်များတွင်

မည်သို့သော အကြောင်းပြချက်မျိုးနှင့်မျှ လုပ်ပိုင်ခွင့်မရှိပေ။ အခြေခံဥပဒေက အစိုးရအာဏာပိုင်များ၏ အထက်၌ရှိသည်။

အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် လွတ်လပ်သောနိုင်ငံတိုင်းတွင် နိုင်ငံဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေများရှိကြသည်။ အခြေခံဥပဒေဟုပြောလိုက်လျှင် အလိုအလျောက် သဘောပေါက်ပြီးဖြစ်သည့်အချက်မှာ ထိုဥပဒေထဲတွင် အစိုးရအာဏာပိုင်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တာဝန်ခံမှု၊ အစိုးရဌာနကြီးများဖွဲ့စည်းထားမှုနှင့် ၎င်းတို့အချင်းချင်းအကြား ဆက်သွယ်မှု၊ နိုင်ငံတစ်ခုလုံး အတိုင်းအတာနှင့်ပတ်သက်သော အာဏာခွဲဝေရေးနှင့် ကျင့်သုံးမှု၊ နိုင်ငံသားများ၏ လွတ်လပ်မှုအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာပြဌာန်းချက် စသောပြဌာန်းချက်များ ပါဝင်နေကြောင်းပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အခြေခံဥပဒေသည် အစိုးရအာဏာပိုင်များနှင့် ပြည်သူတို့ချင်းစီကြား ဆက်ဆံရေးအတွက် အရေးကြီးဆုံးသော အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်ကို ပြဌာန်းပေးသည့် ဥပဒေဖြစ်သည် ဆိုသောအချက်ကိုလည်း မေ့ထား၍ မရပေ။ ထိုမျှအရေးကြီးသော အခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်သည် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံတွင် အစိုးရအာဏာပိုင်များရောပြည်သူများပါ အခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ ကျင့်သုံးနေထိုင်မှု အဓိပ္ပါယ်ရှိသော အခြေခံဥပဒေဖြစ်လာပေမည်။ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံရေးစနစ်ကို အထောက်အကူပြုသော အခြေခံဥပဒေ ဖြစ်လာပေမည်။

နိုင်ငံတစ်ခု၏ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံသားအများစု သို့မဟုတ် ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်အများစု၏ဆန္ဒဖြင့် အတည်ပြုထားခြင်းဖြစ်ရာ လူတစ်စုက အခြေခံဥပဒေကို အလွဲသုံးစားပြုကာ အာဏာ လက်ဝါးကြီးအုပ်ဖို့ မဖြစ်သင့်ပေ။ အချို့နိုင်ငံများတွင် အစိုးရအာဏာပိုင်များသည် ၎င်းတို့၏လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ကျော်လွန်အသုံးပြုကာ လိုက်နာစောင့်ထိန်းရမည့်ကိစ္စများနှင့် တာဝန်ခံမှုများတွင် ပျက်ကွက်နေကြသည်။ အစိုးရအာဏာပိုင်များ၏ ပျက်ကွက်မှုသည် ပြည်သူလူထုကြီးအတွက် ကြီးမားသော အခွင့်အရေးဆုံးရှုံးမှုကြီး ဖြစ်လာပါသည်။ အစိုးရအာဏာပိုင်များသည် အခြေခံဥပဒေဘောင်အတွင်းက ၎င်းတို့အာဏာရရှိရေးကို ပုံသဏ္ဍန်အရလုပ်ယူတတ်ကြပါသည်။ ထိုသို့သော အစိုးရများမှာ ၎င်းတို့အာဏာရရှိမှုသည် အခြေခံဥပဒေဘောင်အတွင်းကရလာသဖြင့် တရားဝင်အစိုးရများဖြစ်ကြောင်း လိမ်လည်ဝါဒဖြန့်ချိမှုမျိုးလည်း ရှိတတ်ပါသည်။ ဘာသာရေးအကြောင်းပြချက်ကြောင့်ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံရေးအကြောင်းပြချက်ကြောင့်ဖြစ်စေ၊ တပါတီစနစ်ကို ထူထောင်ကျင့်သုံးသောနိုင်ငံများနှင့် ကွန်မြူနစ်ပါတီများ အာဏာရနေသောနိုင်ငံများတွင် တွေ့ရတတ်သော ထိုအခြေအနေများကို နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရှင်များက အခြေခံဥပဒေနှင့်ညီညွတ်မှုမရှိသောရေးစနစ် (unconstitutionality) ဟု သတ်မှတ်ကြသည်။

အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်သောအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ဖြင့် ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံရေးစနစ် ခိုင်မာရေးအတွက် အစိုးရအာဏာပိုင်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကိုကန့်သတ်ရန်နှင့် ပြည်သူတို့၏ လွတ်လပ်ခွင့်ကိုကာကွယ်ရန် လိုအပ်ပေသည်။ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်သော အုပ်ချုပ်ခြင်းစနစ်အရ အစိုးရအာဏာပိုင်များသည် ၎င်းတို့လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း အခြေခံဥပဒေက သတ်မှတ်ပြဌာန်းပေးသည်ထက်ပို၍ လုပ်ပိုင်ခွင့်မရှိပေ။ အကယ်၍ အခြေခံဥပဒေက ခွင့်မပြုသော သို့မဟုတ် ဥပဒေနှင့်မညီညွတ်သော ကိစ္စရပ်တစ်ခုကို ဆောက်ရွက်ပါက အရေးယူခံရသည်အထိရှိပါသည်။ အခြားတဖက်တွင်လည်း နိုင်ငံသားများအနေ

ဖြင့် အခြေခံဥပဒေအရ အာမခံထားသော အခြေခံအခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်မှုအခွင့်အရေးများကို အပြည့်အဝခံစားကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိလာသည်။ အခြေခံဥပဒေက ပြဋ္ဌာန်းအာမခံထားသော အခြေခံအခွင့်အရေးတရပ်ရပ်ဆုံးရှုံးနှစ်နာပါက အစိုးရအာဏာပိုင်များထံ အရေး ဆိုပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ထိုအခွင့်အရေးကို အခြေခံဥပဒေအရ အရေးဆိုကုစားပိုင်ခွင့် (constitutional remedy) ဟု ခေါ်သည်။

ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံရေးစနစ်ခိုင်မာရေးနှင့် အခြေခံဥပဒေနှင့်အညီအုပ်ချုပ်ခြင်းတို့ အားကောင်းခိုင်မာရေးအတွက် တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်၏ အာဏာသည်လည်း လွတ်လပ်၍ခိုင်မာမှုရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ဥပဒေပုဒ်မတိုင်းသည် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုသူများ၏ ဆွဲယူဆန္ဒကြောင့် အချိန်မရွေး အမှားအမှန်ငြင်းခန်းရသော ပြဿနာပေါ်တတ်သည်။ အထူးသဖြင့် ထိုပြဿနာမျိုးသည် အစိုးရအာဏာပိုင်များနှင့် ပို၍ပတ်သက်တတ်ပါသည်။ အခြေခံဥပဒေနှင့်ပတ်သက်၍ အမှားအမှန် အငြင်းအခွန် ပေါ်ပေါက်လာပါက နောက်ဆုံးအဆုံးအဖြတ်ကို ထိုနိုင်ငံ၏အမြင့်ဆုံးတရားရုံးက ချမှတ်ရပါသည်။ ဥပမာ- အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုသမ္မတ ဂျာမဏီနိုင်ငံများ၏ တရားရုံးများသည် ထိုသို့သော အငြင်းပွားမှုပေါင်းများစွာကို ဆုံးဖြတ်ပေးပြီးဖြစ်သည်။

ထိုသို့ တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်မှာ အာဏာရှိခြင်းကြောင့် အစိုးရအာဏာပိုင်များက လုပ်ချင်ရာလုပ်ပြီး အခြေခံဥပဒေကို လက်တလုံးခြား ရှောင်ရှားဖို့ ကျိုးစားခြင်းမျိုးမှ ကာကွယ်နိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်သည် အခြားသောအစိုးရဌာနများ၏လွှမ်းမိုးခြင်းမှ ကင်းလွတ်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ တရားသူကြီး များအနေဖြင့် အမှန်တရားအတွက် မည်သူ့ကိုမျှ ငဲ့ကွက်နေစရာမလိုဘဲ ၎င်းတို့အာဏာကို လွတ်လွတ်လပ်လပ် ကျင့်သုံးခွင့်ရနေရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထိုတရားသူကြီးများသည် အသက်အရွယ်၊ ဉာဏ်ပညာ၊ ဆင်ခြင်တုံတရား၊ ကိုယ်ကျင့်သိက္ခာအရာတွင် သင့်မြတ်ရန်လိုအပ်ပါသည်။

အခြေခံဥပဒေနှင့် မညီညွတ်သော အုပ်ချုပ်ခြင်းစနစ်ရှိသည့် နိုင်ငံများတွင်လည်း စာရွက်ပေါ်တွင် ရေးသားထားသောအခြေခံဥပဒေတွင်မူ ပြည်သူတို့၏ လွတ်လပ်မှု အခွင့်အရေးကို အကောင်းဆုံးဖော်ပြထားတတ်သည်။ အခြေခံဥပဒေ၏အခြားတနေရာတွင်မူ ထိုလွတ်လပ်မှုအခွင့်အရေးများနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်မည့် အစိုးရအာဏာပိုင်များ၏ အာဏာကျင့်သုံးမှုအကြောင်းကို ပြဋ္ဌာန်းထားတတ်ပါသည်။ လက်တွေ့ ကျင့်သုံးသောအခါတွင် အစိုးရအာဏာပိုင်များ၏ အာဏာကျင့်သုံးရေးကိုသာ ဦးတည်သွားတတ်လေသဖြင့် ပြည်သူများ၏လွတ်လပ်မှုအခွင့်အရေးများမှာ အဓိပ္ပါယ်မဲ့သွားရလေသည်။ ယခင် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုဟောင်း၏ အခြေခံဥပဒေပုဒ်မ(၂)တွင် နိုင်ငံတော်အာဏာသည် ပြည်သူများထံတွင်တည်ရှိကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းထားသော်လည်း ပုဒ်မ(၆) တွင်မူ ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏နိုင်ငံတော်ကို ဦးဆောင်မှုအကြောင်းကို ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ တကယ်လက်တွေ့ ကျင့်သုံးသောအခါ ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ ဦးဆောင်မှုအောက်တွင် ဆိုဗီယက်ပြည်သူများ၏ လွတ်လပ်မှုအခွင့်အရေးမှာ မေးခွန်းထုတ်စရာ ဖြစ်လာပါသည်။ ထို့အတူပင် မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း ကြုံတွေ့ခဲ့ရပါသည်။ ၁၉၇၄ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေအောက်တွင် နိုင်ငံသားများ၏ လွတ်လပ်မှုအခွင့်အရေးများစွာကို ဖော်ပြထားပါသည်။ ထောက်ခံထား

သော ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးကို သက်ဆိုင်ရာမဲဆန္ဒနယ်က ထောက်ခံခြင်း မပြုတော့လျှင် ရာထူးမှနှုတ်ထွက်ပေးရသည်။ သို့ရာ တွင် အခြေခံဥပဒေပုဒ်မ(၁၀) အရ မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ၏ တပါတီဦးဆောင်မှုစနစ်အောက်တွင် မြန်မာပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးမှာ လုံးဝပျောက်ကွယ်နေခဲ့သည်။

အခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ အုပ်ချုပ်ခြင်းစနစ်ရှိသည့်နိုင်ငံများတွင် အစိုးရအာဏာပိုင်များအနေဖြင့် အာဏာအလွဲသုံးမှုဖြစ်ပါက ဥပဒေနှင့်အညီအရေးယူခံရမည်ဖြစ်သည်။ ၁၉၇၂-၇၃ ခုနှစ်က အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုတွင် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော ဝါတာဂိတ် (Water Gate) အရေးအခင်း စီရင်ဆုံးဖြတ်မှုမှာ ထင်းရှားသောသာမကတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ သမတ နှစ်ဆင်သည် ရိပ်တလစ်ကန်ပါတီမှဖြစ်ပြီး သူနှင့်ပြိုင်ဘက် ဒီမိုကရက်တပါတီ၏ သမတ ရှေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲ မဲဆွယ်စည်းရုံးမှုနည်းပရိယာယ်ကို ဝါတာဂိတ်ဟိုတယ်တွင် ဖွင့်လှစ်ထားသော ဒီမိုကရက်တစ်ရုံးခန်းကို သမတနှစ်ဆင်၏ လူများဖောက်ထွင်း ဝင်ရောက်ကာခိုးယူကြည့်ရှုခဲ့သည်။ နှစ်ဆင်သည်ထိုအချိန်က သမတဖြစ်ပြီး ဒုတိယအကြိမ် သက်တမ်းအတွက် ထပ်မံယှဉ်ပြိုင်အရွေးခံမည့် ရီဘရစ်ကန်၏သမတလောင်းလည်းဖြစ်သည်။

ထိုအမှုကိုစွဲကြောင့် သမတနှစ်ဆင်အားအရေးယူရန် ကွန်ဂရက်၏ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်စလုံးက ဆုံးဖြတ်ပြီး ဗဟိုတရားရုံးချုပ် (Supreme Court) တွင်ကြားနာစစ်ဆေးမှုပြုလုပ်ပြီးနောက်တွင် သမတနှစ်ဆင်ကို တာဝန်မှဖယ်ရှားခဲ့သည်။ ဤသို့ သမတတစ်ဦးအား အရေးယူနိုင်ခြင်းကိုကြည့်လျှင် အစိုးရအာဏာပိုင်အားလုံးသည် နိုင်ငံ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေ ဘောင်အတွင်း၌သာ အာဏာများကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိပြီး ၎င်းတို့အားလုံးသည်လည်း အခြေခံဥပဒေအောက်၌သာရှိနေသည်ဆိုသောအချက်ကို တွေ့ရသည်။ ဝါတာဂိတ်အရေးအခင်းကို အဆုံးအဖြတ် ပေးသကဲ့သို့ပင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် အခြေခံဥပဒေနှင့်ပတ်သက်၍ အငြင်းပွားမှုပေါင်းမြောက်များစွာကို တရားရုံးချုပ်က ဆုံးဖြတ်ပေးခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

ပြည်ထောင်စုသမတဂျာမဏီနိုင်ငံအပါအဝင် အခြားသော လစ်ဘရယ်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများတွင် အမေရိကန်ကဲ့သို့ပင် လွှတ်လပ်သောတရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်ကို တည်ထောင်ထားကြသည်။

ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးစနစ် ခိုင်မာရေးအတွက် အစိုးရအာဏာကန့်သတ်ရေးတွင် နိုင်ငံ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ အုပ်ချုပ်ခြင်းစနစ်ဖြစ်ရန် အစိုးရအာဏာပိုင်အားလုံးသည် အခြေခံဥပဒေ၏ အောက်၌သာ ရှိရမည်။ ထို့ပြင် တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်၏ လွှတ်လပ်မှုကိုမည်သူကမျှ ထိန်းချုပ်မှု၊ လွှမ်းမိုးမှု မပြုနိုင်ပါမှ ထိုစနစ် အောင်မြင်ထိရောက် ပေလိမ့်မည်။ ။

ဘိုမုတ်ဆိတ် (ဥပဒေ)

လူ့အခွင့်အရေး
လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ

ခင်မောင်ဝင်း

ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအားလုံးလိုလိုတွင် နိုင်ငံ့ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေသည် အစိုးရ အာဏာမဏ္ဍိုင်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးမှုကို ပြဌာန်းသော ဥပဒေအဖြစ်သာ မကပဲ၊ ထိုနိုင်ငံအတွင်းနေထိုင်သူများအတွက် လူ့အခွင့်အရေးကို ပြဌာန်းပေးသော လူ့ အခွင့်အရေးဥပဒေ (bill of rights)၏ အဓိကကျသော ဥပဒေအဖြစ်လည်း ရပ်တည်နေ ရသည်။ ကမ္ဘာပေါ်တွင် ပထမဦးဆုံးသော လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေကိုပြဌာန်းသောနိုင်ငံမှာ အင်္ဂလန်နိုင်ငံဖြစ်ပြီး ၁၆၈၉ခုနှစ်ဖြစ်ပြီးဖြစ်သည်။ အင်္ဂလန်နိုင်ငံသည် ရေးဆွဲပြဌာန်းအတည် ပြုထားသော နိုင်ငံ့ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေမရှိသော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်သော်လည်း အဆို ပါ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေသည် အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာဥပဒေ (constitutional law)၏ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် အာဏာတည်နေသည်။ ၁၇၈၉ခုနှစ်က ကမ္ဘာတွင် ပထမဦးဆုံး ရေး ဆွဲပြဌာန်းသည့်အခြေခံဥပဒေ (written constitution) ဖြစ်သော အမေရိကန်ပြည် ထောင်စု ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေကို အတည်ပြုပေးရန် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်(၁၃)ခု သို့ ပေးပို့သောအခါ နိုင်ငံသားများ၏လူ့အခွင့်အရေးပြဌာန်းချက်များကို အခြေခံဥပဒေ တွင် ပြဌာန်းထားခြင်းမရှိသဖြင့် ထိုပြည်နယ်များက ထိုအခြေခံဥပဒေကို အတည်ပြုပေး ရန် ငြင်းဆန်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် အခြေခံဥပဒေတွင် ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ချက် (၁၀)ခုကို ချက်ခြင်းဖြည့်စွက်ပြဌာန်းပေးလိုက်သောအခါတွင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု အခြေခံ ဥပဒေကို အတည်ပြုဖြစ်သွားသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ ထိုအခြေခံဥပဒေပြင် ဆင်ချက် (၁၀)ချက်သည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာဥပဒေ အ ဖြစ် ယနေ့တိုင် အာဏာတည် ရပ်တည်နေဆဲဖြစ်သည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုအခြေခံဥပဒေအတည်ပြုပြီးနောက်မှ နိုင်ငံ့ဖွဲ့စည်းအုပ် ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေကို အတည်ပြုပြဌာန်းသောနိုင်ငံအသီးသီးသည် အမေရိကန်ပြည် ထောင်စုကဲ့သို့ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာပြဌာန်းချက်များကို အခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်း ပြဌာန်းလာကြသည်မှာ နိုင်ငံအားလုံးလိုလိုတွင်ဖြစ်သည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် အခြေခံ ဥပဒေတွင် ပြဌာန်းပါရှိသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာပြဌာန်းချက်များကို အခြေခံလွတ်လပ် ခွင့်များဟုလည်းကောင်း၊ နိုင်ငံသားများ၏တာဝန်နှင့်အခွင့်အရေးများဟုလည်းကောင်း၊

လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေဟုလည်းကောင်း အမည်အားဖြင့် အမျိုးမျိုး ကွဲပြားခြားနားစွာ ခေါ်ဝေါ်ကြသော်လည်း အနှစ်သာရမှာ နိုင်ငံအတွင်းနေထိုင်သူများ ရရှိခံစားနိုင်သော အခွင့်အရေးများ (ဝါ) လူ့အခွင့်အရေးများကို အခြေခံဥပဒေတွင်ပြဌာန်း၍ အာမခံရခြင်း ဖြစ်သည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ (Bill of Rights)

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု အခြေခံဥပဒေသည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရကို လုပ်ပိုင်ခွင့်များစွာပေးထားသည်ဟု ပြည်နယ်များက ယူဆသည်။ လူသားတစ်ဦးချင်းစီ၏ အခွင့်အရေးကို အာမခံချက်မရှိပဲ ထိုအခြေခံဥပဒေကို အတည်ပြုရန် ပြည်နယ်များက ငြင်းဆန်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုအခြေခံဥပဒေတွင် ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ချက် (၁၀)ချက် ထည့်သွင်းရေးဆွဲကာ လူ့အခွင့်အရေးကို ထည့်သွင်းဖော်ပြသောအခါမှ အတည်ပြုဖြစ်သည်။ ထို ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ချက် (၁၀)ချက်သည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေဖြစ်လာသည်။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာပြဌာန်းချက်များကို အခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဌာန်းထားခြင်းအတွက် လေးနက်သော နိုင်ငံရေးနှင့် ဥပဒေရေးရာ အတွေးအခေါ်များရှိသည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း၌ လိုအပ်သော လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို ပြည်သူများကိုယ်စားဆောင်ရွက်ပေးမည့် အစိုးရတရပ်ကို လူ့အဖွဲ့အစည်း ပဋိညာဉ်ပြုမှုသဘောတရားအရ ဖော်ထုတ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ အခြေခံဥပဒေတွင် ပြဌာန်းသောအချက်များကို အာဏာရလောသူများက အခြားဥပဒေများကို ပြင်ဆင်သကဲ့သို့ လွယ်လင့်တကူ ပြင်ဆင်ခွင့်မရှိပေ။ အကယ်၍သာ လူ့အခွင့်အရေး ပြဌာန်းချက်များကို ခြားဥပဒေများတွင် ဖော်ပြထားပါက ထိုဥပဒေများကို ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က အလွယ်တကူ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းပြုနိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးပြဌာန်းချက်များကို ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က အလွယ်တကူ ပြောင်းလဲနိုင်သည်။ သို့သော် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် အခြေခံဥပဒေကို အလွယ်တကူ ပြောင်းလဲနိုင်သော အခွင့်အာဏာမရှိချေ။ ထို့ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးပြဌာန်းချက်များကို အခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းထားလျှင် ပို၍အာမခံချက်ရှိသည်။

သို့ရာတွင် လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေဟု သတ်မှတ်နိုင်သော ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်အား လုံးကို အခြေခံဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းခြင်းကား မပြုနိုင်ပေ။ အလွယ်တကူ ပြောင်းလဲခြင်းပြုမှု ကို ခွင့်မပြုနိုင်သော အရေးကြီးအခြေခံမူများကိုသာ ပြဋ္ဌာန်းသည်။ အခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်း ချက်များသက်သက်ဖြင့် နိုင်ငံတစ်ခုအတွက် လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေဟုသတ်မှတ်ရာတွင် လုံ လောက်ပြီဟု မဆိုနိုင်ပေ။ နိုင်ငံတစ်ခုအတွက် လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေဆိုသည်မှာ အောက် ပါတို့ ပါဝင်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ ဥပဒေများကိုခေါ်သည်။

- (၁) အခြေခံဥပဒေရှိလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ
- (၂) ထိုနိုင်ငံက အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများ
- (၃) ဥပဒေပြုအဖွဲ့က ပြဋ္ဌာန်းသည့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခြားဥပဒေများ
- (၄) လူ့အခွင့်အရေးနှင့်ပတ်သက်၍ တရားရုံးများက စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များ တစ်ခုစီအကြောင်းကို ဆက်လက်တင်ပြပါမည်။

(၁) အခြေခံဥပဒေရှိ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်များ

အခြေခံဥပဒေရှိ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် နိုင်ငံအတွင်း လက်ခံ ကျင့်သုံးမည့် လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေများ၏ အချုပ်ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေ၏ အခြားသောအစိတ်အပိုင်းများသည် အခြေခံဥပဒေတွင်ပြဋ္ဌာန်းထားသော လူ့ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် သဟဇာတဖြစ်မှုရှိရန်လိုသည်။ အကယ်၍ အခြား သော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာဥပဒေများသည် အခြားဥပဒေများကဲ့သို့ပင် အခြေခံဥပဒေ နှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်နေပါက အခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အတည်ယူရသည်။ ဤသ ဘောတရားမှာ အခြေခံဥပဒေက ပြည်တွင်းဥပဒေများအားလုံး၏ အထွဋ်အထိတ်ဖြစ်မှု ဟူသော သဘောတရားဖြစ်သည်။ တချို့နိုင်ငံများတွင် တည်ဆဲဥပဒေများနှင့် ဥပဒေ စနစ်သည် ခေတ်မှီတိုးတက်နေသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေပြဋ္ဌာန်း ချက်များနှင့် ကွဲလွဲဆန့်ကျင်ခြင်း တမျိုးမျိုးနှင့် ကြုံရတတ်သည်။ တည်ဆဲဥပဒေအားလုံး နှင့် ဥပဒေစနစ်တရပ်လုံးကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်သုံးသပ်ခြင်းအား လွယ်လွယ်နှင့် မလုပ် ဆောင်နိုင်သော်လည်း အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေများကို ကျင့်သုံးရန် တ ဖက်က လိုအပ်နေပေသည်။ ထိုအခြေအနေမျိုးတွင် အခြေခံဥပဒေထဲ၌ မိမိတို့နိုင်ငံတွင် ကျင့်သုံးလိုသော လူ့အခွင့်အရေးပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ထည့်သွင်းထားလိုက်လျှင် ထိုပြ ဋ္ဌာန်းချက်များက တည်ဆဲဥပဒေပါပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ဥပဒေစနစ်၏ကန့်သတ်ချက်များ ကို ကျော်လွှားကာ လက်တွေ့ကျင့်သုံးခွင့်ရသွားသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ၁၉၉၇ခုနှစ် အ ခြေခံဥပဒေရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းစဉ်က ဤအခက်အခဲနှင့် ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ လက်ရှိတည်ဆဲ ဥပဒေတချို့နှင့် ဥပဒေစနစ်သည် ခေတ်မှီအပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ ပြ ဋ္ဌာန်းချက်များအားလုံးကို လက်ခံကျင့်သုံးနိုင်သော ရေခံမြေခံအနေအထား မဖြစ်သေး ပေ။ ထိုတည်ဆဲဥပဒေအားလုံးနှင့် ဥပဒေစနစ်ကို ပြင်ဆင်သုံးသပ်ရေးကို အချိန်တို အ တွင်း ဆောင်ရွက်နိုင်ဖွယ်မရှိသေးသော်လည်း အခြေခံဥပဒေတွင် လူ့အခွင့်အရေးပြဋ္ဌာန်း

ချက်များကို အသေးစိတ်ပြဋ္ဌာန်းလိုက်ကာ ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်များက တည်ဆဲဥပဒေများအထက်၌ ရောက်ရှိသွားသဖြင့် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်မြှင့်တင်မှုအရာတွင် အဆင်ပြေသွားသည်။

၁၉၉၆ခုနှစ်က အတည်ပြုသောတောင်အာဖရိကနိုင်ငံနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ၁၉၉၇ အခြေခံဥပဒေများသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အပြည့်စုံဆုံးနှင့် အသေးစိတ်အကျဆုံး ပြဋ္ဌာန်းသော အခြေခံဥပဒေများဖြစ်သည်။ အချို့က အခြေခံဥပဒေတွင် အသေးစိတ်ပြဋ္ဌာန်းချက်များဖော်ပြခြင်းကို ဝေဖန်ကြသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အသေးစိတ်ပြဋ္ဌာန်းချက်များများပါလေ၊ အချိန်အားလျော်စွာ ပြင်ဆင်ရန် လိုအပ်ချက်များများကြုံရလေဖြစ်ပြီး၊ အခြေခံဥပဒေရှေ့ညီတည်တံ့ရေးကို ထိခိုက်တတ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ သို့သော်အခြားတဖက်တွင်လည်း တည်ဆဲဥပဒေများသည်ပင်လျှင် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်နေသော ဥပဒေများဖြစ်နေလျှင် ထိုတည်ဆဲဥပဒေများကို လွှမ်းမိုးနိုင်သော ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လိုအပ်နေသည်။ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ အသားအရောင်ခွဲခြားရေးကာလက အတည်ပြုခဲ့သောဥပဒေများသည် လူမျိုးခွဲခြားရေးဥပဒေများဖြစ်ရာ ဥပဒေကိုယ်၌က ကို လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်နေသောဥပဒေဖြစ်နေသည်။ ထို့ကြောင့် အခြေခံဥပဒေတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အသေးစိတ်ဖော်ပြရန်မှာ လိုအပ်ချက်တရပ်ဖြစ်လာသည်။ သို့ဖြင့် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အသေးစိတ်အကျဆုံးသော လူ့အခွင့်အရေးပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အသားရောင်ခွဲခြားမှုခေတ်လွန်၌ ပြဋ္ဌာန်းသော ၁၉၉၆ခုနှစ် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ အခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြခြင်းဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတည်ဆဲဥပဒေများသည် အာဏာရှင်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်အတွင်း ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ရာ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်နေသောဥပဒေများ၊ သို့မဟုတ် တရားမျှတမှုစီမံခန့်ခွဲမှုမရှိသော ဥပဒေများအပြားရှိနေသည်။ အခြေခံဥပဒေသစ်တခုရေးဆွဲချိန်၌ ထိုဥပဒေများ တည်ဆဲဥပဒေများအဖြစ် တည်ရှိနေပေးမည်။ ထို့ကြောင့် အခြေခံဥပဒေတွင် အသေးစိတ်ဆန်သော လူ့အခွင့်အရေးပြဋ္ဌာန်းချက်များဖော်ပြမှုသာ ထိုဥပဒေများကို လွှမ်းမိုးပြီး လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်မြှင့်တင်ရေးကို လက်တွေ့လုပ်ဆောင်နိုင်ပေမည်။

ထို့အပြင် အခြေခံဥပဒေတွင်ပြဋ္ဌာန်းသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်များထဲတွင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်တရပ်ကို မိမိနိုင်ငံအစိုးရ လက်မှတ်ရေးထိုး မည်သို့ပြည်တွင်းဥပဒေစနစ်၌ အာဏာတည်လာနိုင်ကြောင်းကိုလည်း ပြဋ္ဌာန်းထားတတ်သည်။ တချို့နိုင်ငံများ၏ အခြေခံဥပဒေတွင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးသဘောတူစာချုပ်တရပ်ကို မိမိနိုင်ငံအစိုးရက လက်မှတ်ရေးထိုးလျှင် ထိုလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ်သည် ပြည်တွင်းတရားဥပဒေ၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်လာကာ အာဏာတည်နိုင်ကြောင်းပြဋ္ဌာန်းသည်။ ဤစနစ်ကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေကလွှမ်းမိုးသောစနစ် (monism) ဟုခေါ်သည်။ ဥပမာ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံအခြေခံဥပဒေဖြစ်သည်။ တချို့နိုင်ငံများတွင်မူ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်တရပ်ကို မိမိနိုင်ငံအစိုးရက လက်မှတ်ရေးထိုးပြီးသည်နှင့် ချက်ခြင်း ပြည်တွင်းဥပဒေများ၏ အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်မလာသေးပဲ လိုအပ်သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအရ ပြည်တွင်းဥပဒေစနစ်နှင့် အံဝင်စွင်ကျဖြစ်အောင် မွန်းမံမှုများလုပ်ပြီးမှ ပြည်တွင်း ဥပဒေများ၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်လာသည်။ ထိုစနစ်ကို နှစ်ဖက်ညှိနှိုင်းမှုစနစ် (dualism) ဟုခေါ်

သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံသည် ဤစနစ်ကျင့်သုံးသော နိုင်ငံဖြစ်သည်။

(၂) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်စာတမ်းများ

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်စာတမ်းများအနက် တချို့သည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ (International bill of human rights) အနက်အကျုံးဝင်သော စာချုပ်စာတမ်းများဖြစ်သည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်စာတမ်းများအားလုံးကား အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေဖြစ်သည်ဟု ကား မဆိုနိုင်ပေ။ အဓိကကျသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်စာတမ်းများမှာ အောက်ပါတို့ဖြစ်သည်။

၁။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း-၁၉၄၈ (Univeral Declaration of Human Rights- 1948)

၂။ လူမျိုးခွဲခြားမှုဖျောက်ဖျက်ရေး အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်-၁၉၆၅ (Intenational Covenant on the Elimination of all Forms of Racial Discrimination- 1965)

၃။ နိုင်ငံသားနှင့်နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်- ၁၉၆၆ (International Covenant on Civil and Political Rights- 1966)

၄။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်- ၁၉၆၆ (International Covenan on Economic, Social and Culrural Rights)

၅။ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်သဘောတူစာချုပ် နောက်ဆက်တွဲ- ၁၉၆၆ (Optionnal Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights- 1966)

၆။ နိုင်ငံသားနှင့်နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ် ဒုတိယနောက်ဆက်တွဲ- ၁၉၈၉ (Second Optional Protocol to the INternatioal Covenant on Civil and Political Rights- 1989)

၇။ အမျိုးသမီးများအားခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း ဖျောက်ဖျက်ရေး သဘောတူစာချုပ်-၁၉၇၉ (Covenention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women- 1979)

၈။ ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်ခြင်းနှင့် ရက်စက်စွာ၊ လူမဆန်စွာသို့မဟုတ် သိက္ခာကျစေသော ဆက်ဆံမှုပြုခြင်း သို့မဟုတ် အပြစ်ပေးခြင်းအား ဆန့်ကျင်တိုက်ဖျက်ရေး သဘောတူစာချုပ်- ၁၉၈၄ (Covention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment- 1984)

၉။ ခလေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်- ၁၉၈၉ (Convention on the Rightts of the Child- 1989)

အထက်ပါလူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်စာတမ်းများသည် လူသိအများဆုံးနှင့် နိုင်ငံအများစုတွင် ကျင့်သုံးမှုအများဆုံးသော သဘောတူစာချုပ်များနှင့် ကြေညာစာတမ်းများ ဖြစ်သည်။ အားလုံးကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ၏ ဥပဒေများဟု မသတ်မှတ်ပေ။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေတွင် အောက်ပါ (၅)ခု သာပါဝင်သည်။

၁။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း- ၁၉၄၈ (Universal Declaration of Human Rights- 1948)

၂။ နိုင်ငံသားနှင့်နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်- ၁၉၆၆ (International Covenant on Civil and Political Rights- 1966)

၃။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်- ၁၉၆၆ (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights)

၄။ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်သဘောတူစာချုပ် နောက်ဆက်တွဲ- ၁၉၆၆ (Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights- 1966)

(၅) နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် ဒုတိယနောက်ဆက်တွဲ- ၁၉၈၉ (Second Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights- 1989)

အဆိုပါ ကြေညာချက်များ၊ သဘောတူစာချုပ်များအပြင် အခြားသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကြေညာချက်များ၊ သဘောတူစာချုပ်များကိုလည်း အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအဆင့်တွင် အများအပြားပင်တွေ့နိုင်သည်။ အထက်ဖော်ပြပါလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကြေညာချက်များ၊ သဘောတူစာချုပ်များသည် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂမှ ဦးဆောင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြစ်ရာ ၎င်းတို့၏ သက်ဆိုင်မှုမှာ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်များ အားလုံးအပေါ်တွင်ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂမှ ဦးဆောင်ပြဋ္ဌာန်းသော လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်စာတမ်းများအပြင် ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်စာတမ်းများကိုလည်း ကမ္ဘာ့ဒေသအများအပြားတွင် တွေ့နိုင်သည်။ အောက်ပါတို့သည် ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများဖြစ်သည်။ (ဥပမာအနေဖြင့် ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်း အနည်းငယ်ကို ထုတ်နှုတ်တင်ပြခြင်းမျှသာဖြစ်သည်။)

၁။ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များ ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ ဥရောပသဘောတူစာချုပ်- ၁၉၅၀ (European Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms- 1950)၊

ဤသဘောတူညီချက်ကို ဥရောပကောင်စီမှ အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြစ်ရာ ထိုကောင်စီတွင် အဖွဲ့မဖြစ်သောနိုင်ငံများနှင့် သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိပေ။ ဥရောပကောင်စီကို အဖွဲ့ဝင် (၁၀)နိုင်ငံဖြင့် ၁၉၄၉ခုနှစ်မေလတွင် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သော ဥရောပကောင်စီတွင် အခုအခါ အဖွဲ့ဝင် (၄၀)ကျော်ရှိနေသည်။

၂။ အမေရိကန်လူ့အခွင့်အရေးသဘောတူစာချုပ်- ၁၉၆၉ (American Covention on Human Rights-1969)၊

ဤလူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်ကို ၁၉၄၉ခုနှစ်က စတင်တည်ထောင်သော အမေရိက တိုက်နိုင်ငံများအဖွဲ့ (Oranization of American States) မှအတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းရာ ထိုအဖွဲ့၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများနှင့်သာသက်ဆိုင်သည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုအပါအဝင် မြောက်နှင့်တောင်အမေရိကတိုက်မှ နိုင်ငံပေါင်း (၃၀)ကျော် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်နေသည်။

၃။ မျိုးနွယ်စုနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အာဖရိက သဘောတူညီချက်- ၁၉၈၁ (African Charter on Human and People's Rights- 1981)၊

ဤသဘောတူညီချက်ကို ၁၉၆၃ခုနှစ် တွင်စတင်တည်ထောင်သော အာဖရိက တိုက် နိုင်ငံများညီညွတ်ရေးအဖွဲ့ (Organization of African Unity) က အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းရာ ထိုအဖွဲ့၏ အဖွဲ့ဝင်များနှင့်သာသက်ဆိုင်သည်။ ယခုအခါ ထိုအဖွဲ့တွင် အဖွဲ့ဝင် (၃၀)ကျော်ရှိသည်။

အကြမ်းဖျင်းအားဖြင့် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂမှပြဋ္ဌာန်းသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးပြဋ္ဌာန်းချက်များ (human rights instruments) ဖြစ်ပေါ်လာပုံနှင့် အာဏာသက်ရောက်မှုရှိပုံကို နှစ်မျိုးထပ်မံခွဲခြားနိုင်သည်။ (လူ့အခွင့်အရေးပြဋ္ဌာန်းချက်များ ဟူသော ဝေါဟာရသည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့်ပတ်သက်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ အားလုံးကို ရောယှက် ရည်ညွှန်းခေါ်ဝေါ်သော ဝေါဟာရဖြစ်သည်။) ထိုနှစ်မျိုးမှာ ကြေညာချက်များနှင့် (Declarations) နှင့် သဘောတူစာချုပ်များ (Treaties) ဖြစ်သည်။

ကြေညာချက်များ (Declarations)

ကြေညာချက်များသည် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းသော လူ့အခွင့်အရေး ပြဋ္ဌာန်းချက်တမျိုးဖြစ်သည်။ ထိုကြေညာချက်များကို ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံတွင် မဲဆွဲဆုံးဖြတ်ခြင်းမရှိပဲ အများသဘောတူမှုဖြင့် လက်ခံအတည်ပြုသည်။ ထိုကြေညာချက်များကို လက်ခံခြင်းဖြင့် နိုင်ငံများအပေါ် ထိုကြေညာချက်ပါပြဋ္ဌာန်းချက်များက ဥပဒေသဘောဆန်သော အာဏာသက်ရောက်မှု မရှိပေ။ ဥပမာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းသည် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံဆုံးဖြတ်ချက်နှင့် အတည်ပြုသော ကြေညာချက်ဖြစ်သည်။ သာမန်အားဖြင့် ကြေညာချက်များတွင် ဥပဒေသဘော အာဏာသက်ရောက်မှုမရှိသော်လည်း အပြည် ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းမှာ ဥပဒေသဘောရှိသော ကြေညာချက် ဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုကြေညာချက်ပါပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ကမ္ဘာ့နိုင်ငံ အသီးသီးက ၎င်းတို့၏အခြေခံဥပဒေတွင်းလည်းကောင်း၊ အခြားသော

လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေများတွင်လည်းကောင်း အတုယူမှီးငြိမ်းထားရာ၊ ထိုသို့ ကျယ် ကျယ်ပြန့်ပြန့် မှီငြမ်းအသုံးပြုခံရခြင်းကြောင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ (international customary law) အဆင့်အတန်းကို ရရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ သို့သော် အခြားကြေညာချက်များမှာ ထိုသို့မဟုတ်ပဲ ဥပဒေအာဏာသက်ရောက်မှုမရှိရ သည်။ ဥပမာ ၁၉၈၆ ခုနှစ် ကမာ့လူ့လသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံဆုံးဖြတ်ချက်ဖြင့် အ တည်ပြုပြဋ္ဌာန်းသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်၌ ပါဝင်နိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ကြေညာချက် (Declaration on the Right to Development) သည် ဥပဒေသဘော အာဏာ သက်ရောက်မှုမရှိပေ။ သို့သော်လည်း မေးစရာရှိလာသည်မှာ ထိုသို့ဥပဒေသ ဘောအာဏာသက်ရောက် မှုသော ကြေညာချက်များ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေး ပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင် မည့် သို့ အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိမည်နည်းဟူသော မေးခွန်းဖြစ်သည်။

ကြေညာချက်များသည် အစကနဦးတွင် စိတ်ကူးယဉ်ဆန်သော ရည်မှန်းချက် ပန်းတိုင်ကိုဖော်ပြသည့် ကြေညာချက်များအဖြစ် ပေါ်ထွက်ရစမြဲဖြစ်သည်။ ထိုကြေညာ ချက်များ ထုတ်ပြန်သောအချိန်တွင် ထိုကြေညာချက်ပါပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အမှန်တ ကယ် ဖော်ဆောင်နိုင်နေသော နိုင်ငံများ၊ သို့မဟုတ် လူ့အဖွဲ့အစည်းများ ရှိနေပြီးဖြစ်၍ သာ ထိုကြေညာချက်များ ပြဋ္ဌာန်းရန်ဖြစ်လာရသည်။ အချိန်ကာလတစ်ခုသို့ ရောက် သောအခါ နိုင်ငံအများအပြား၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းအများအပြားက ထိုကြေညာချက်ပါ ပြ ဋ္ဌာန်းချက်များကို စံနမူနာအဖြစ် လက်ခံလာပြီးကျင့်သုံးလာကြသည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင် ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာချက်များမှာ ထင်ရှားသော သာဓကပင်ဖြစ်သည်။ ထို ကြောင့် ကြေညာချက်ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် အစကနဦးတွင် စိတ်ကူးယဉ်ဆန်သော လူ့အခွင့်အရေးပြဋ္ဌာန်းချက်များအနေဖြင့် ပေါ်ထွန်းလာရသောလည်း ထိုစိတ်ကူးယဉ် များသည် အချိန်ကာလတစ်ခုတွင် လူ့အဖွဲ့အစည်းအများအပြား လက်ခံကျင့်သုံးနိုင်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်မျိုးဖြစ်သည်ကို တွေ့နိုင်သည်။

သဘောတူစာချုပ်များ (Treaties)

အမည်နာမအားဖြင့် Covenant, Covention, Protocol, Treaty, Memoridum စသဖြင့် အမျိုးမျိုးကွဲပြားခြားနားစွာခေါ်ဝေါ်တတ်သော်လည်း ရေဘူယျ အားဖြင့် သဘောတူစာချုပ်များသည် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်နိုင်ငံများအကြား ချုပ်ဆို သော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာစာချုပ်ဖြစ်သည်။ သဘောတူစာချုပ်ပါအချက်များကို စာချုပ် ချုပ်ဆိုလက်မှတ်ထိုးသော နိုင်ငံများက သဘောတူကြောင်း၊ ထိုသဘောတူချက်များကို ဖောက်ဖျက်ပါက စာချုပ်ပြဋ္ဌာန်းချက်ပါ စည်းကမ်းချက်များအတိုင်း အရေးယူအပြစ်ပေးမှု (sanction) လုပ်နိုင်သည်။ သဘောတူစာချုပ်သည် ဥပဒေသဘောအာဏာသက်ရောက်မှု ရှိပြီး စာ ချုပ်ချုပ်ဆိုသော နိုင်ငံများအပေါ်တွင်သာ ထိုအာဏာသက်ရောက်မှုရှိသည်။ သဘော တူစာချုပ်များကို အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်လွတ်လပ်သော နိုင်ငံနှစ်ခုအကြားတွင်သော် လည်းကောင်း၊ အများအကြားတွင်လည်းကောင်း ချုပ်ဆိုနိုင်သည်။ သဘောတူစာချုပ်

များသည် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံများ၏ သဘောဆန္ဒအရ လက်မှတ်ရေးထိုးမှ ထိုစာချုပ်၏ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ပြီး၊ ထိုစာချုပ်ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၏ စည်းနှောင်မှုကို ခံရသည်။ ထိုသဘော တူစာချုပ်များသည် စာချုပ်ကိုသဘောတူကြောင်း လက်မှတ်ရေးထိုးသော နိုင်ငံများအဖို့ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေဖြစ်လာသည်။ ထို့ကြောင့် စာချုပ်တရပ်ကိုသဘောတူကြောင်း လက်မှတ်ရေးထိုးထားပြီးသော နိုင်ငံတစ်ခုအဖို့ ထိုစာချုပ်ပါပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လိုက်နာ ရန်ငြင်းဆန်ခြင်းမှာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေချိုးဖောက်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးပြဋ္ဌာန်းချက်များဖြစ်သော နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံ ရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ်နှင့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး နှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ်များသည် နိုင်ငံအသီးသီး က သဘောတူကြောင်းလက်မှတ်ရေးထိုးမှုအရ အာဏာတည်လာသော လူ့အခွင့်အ ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်များဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုစာချုပ်များသည် အပြည် ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေအာနိသင်ရှိသော စာချုပ်များလည်းဖြစ်သည်။ ထိုစာချုပ်များကို သ ဘောတူကြောင်း လက်မှတ်ရေးထိုးထားပြီးမှ ထိုစာချုပ်ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လိုက်နာရန် ငြင်းဆန်ခြင်းသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေကို ချိုးဖောက်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

မည်သို့ဆိုစေ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးသဘောတူစာချုပ်တရပ်ကို သဘောတူကြောင်း လက်မှတ်ရေးထိုးလိုက်ပါက ထိုအပြည်ပြည်ဆိုင်ရာသဘောတူ စာ ချုပ်သည် ထိုနိုင်ငံလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်လာသည်။ ထိုသဘောတူ စာချုပ်ပါပြဋ္ဌာန်းချက်များပါ အခွင့်အရေးများကို ထိုနိုင်ငံအတွင်းနေထိုင်သူများသည် ထို သဘောတူစာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံဖြစ်နေသော အခြားနိုင်ငံများမှ ပြည်သူများနည်းတူ အ ခွင့်အရေး ခံစားခွင့်ရှိသည်။

ထိုသဘောတူစာချုပ်ပါပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ဖြည့်စည်းဆောင်ရွက်ပေးရန် အစိုးရ တွင် တာဝန်ပျက်ကွက်မှုရှိလျှင် ထိုအစိုးရသည် ပြည်သူများရရှိမည့် လူ့အခွင့်အရေးကို ချိုးဖောက်မှုမက အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေကို ချိုးဖောက်ရာလည်းရောက်သည်။ သို့သော် ထိုချိုးဖောက်မှုပြုသော အစိုးရများကို အရေးယူရေးနှင့်ပတ်သက်၍ အပြည်ပြည်ဆိုင် ရာဥပဒေနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေများတွင် အားနည်းချက် များ စွာရှိနေသေးသည်။

(၃) ဥပဒေပြုအဖွဲ့က ပြဋ္ဌာန်းသည့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေများ

နိုင်ငံအများအပြားတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များက ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းထားသော နိုင် ငံသားများ၏အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် ဥပဒေများ ရှိကြသည်။ ဥပဒေများပြဋ္ဌာန်းရ ခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် နိုင်ငံအတွင်းနေထိုင်သူများအတွက် တရားမျှတမှု ခံစားရရှိ စေရန် ဖြစ်သည်။ ကြီးနိုင်ငံယ်ညှင်း မဖြစ်စေရန်၊ အာဏာရှိသူများက အာဏာမဲ့သူများ ကို အနိုင်မကျင့်ရန်၊ အစိုးရအာဏာပိုင်များက အာဏာကိုအလွဲသုံးစားမပြုရန် စသော ရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် နိုင်ငံအသီးသီးတွင် ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဥပဒေ၏ အခြေခံသဘောတရားသည် တရားမျှတမှုနှင့် နိုင်ငံသား၏အခွင့်အရေးကို ကာ

ကွယ်ရန်မှတစ်ပါး အခြားမရှိပေ။ လူ့အခွင့်အရေးဟူသော ဝေဟာရအနေဖြင့် ပါရှိချင်မှ ပါရှိမည်ဖြစ်သော်လည်း ထိုဥပဒေများပါ ပြဌာန်းချက်များသည် နိုင်ငံသားများနှင့် နိုင်ငံ အတွင်း နေထိုင်သောအခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးကို ပုံစံတမျိုးနှင့် အာမခံထားသော ဥပဒေများဖြစ်သည်။ ဥပမာ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေ၊ စာနယ်ဇင်းဥပဒေ၊ ပြည် သူများ သတင်းအချက်အလက် သိရှိနိုင်ခွင့်ဥပဒေ (Information Act)၊ ပုဂ္ဂလိက ပိုင် ဆိုင်မှုဆိုင်ရာဥပဒေ၊ နိုင်ငံရေးခိုလှုံခွင့်ဆိုင်ရာဥပဒေ၊ လူမှုဖူလုံရေးဥပဒေ စသော စသော ဥပဒေများသည် နိုင်ငံသားများနှင့် နိုင်ငံသားမဟုတ်ပဲ နိုင်ငံအတွင်းနေထိုင်သူများအတွက် အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်မြှင့်တင်ရန် ပြဌာန်းပေးသော ဥပဒေများဖြစ်သည်။ ထိုဥပဒေ များကို စတင်ပြဌာန်းစဉ်က သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၏ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေအစိတ်အပိုင်းဖြစ် ကြောင်း ထုတ်ဖော်ကြေညာ၍ ပြဌာန်းခြင်းမျိုး ဟုတ်ချင်မှဟုတ်မည်။ သို့သော် နိုင်ငံအ တွင်း နေထိုင်သူများ၏ အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ရန် သို့မဟုတ် မြှင့်တင်ပေးရန် ပြဌာန်း ထားသောဥပဒေများသည် မျက်မှောက်ခေတ်အယူအဆဖြင့်ကြည့်လျှင် လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာဥပဒေများပင်ဖြစ်သည်။ ဤကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ ထိုင်းနိုင်ငံဥပဒေကို တင်ပြလိုပါ သည်။ ၁၉၉၃ခုနှစ်က အတည်ပြုသော ထိုင်းနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတော်လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် အက်ဥပဒေ (National Human Rights Commission Act-1999) ပုဒ်မ (၃)တွင် လူ့အခွင့်နှင့်ပတ်သက်၍ အောက်ပါအတိုင်း အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားသည်။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ ထိုင်းဘုရင့်နိုင်ငံတော် အခြေခံဥပဒေ သို့မ ဟုတ် အခြားသော ထိုင်းဥပဒေများ သို့မဟုတ် ထိုင်းနိုင်ငံက လိုက်နာ ရန်တာဝန်ရှိသော သဘောတူစာချုပ်များအောက်၌ ကာကွယ်ပေးထား သော သို့မဟုတ် အာမခံထားသော ပြည်သူများ၏ ဂုဏ်သက္ခာ၊ အခွင့် အရေး၊ လွတ်လပ်မှုနှင့် ညီမျှမှုများကိုဆိုသည်။

အထက်ပါအဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်တွင် လူ့အခွင့်အရေးများနှင့်ပတ်သက်၍ ပြဌာန်း သော ဥပဒေသုံးမျိုးကို ရည်ညွှန်းထားသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ ၎င်းတို့မှာ-

- ၁။ အခြေခံဥပဒေ
- ၂။ ထိုင်းနိုင်ငံ၏အခြားဥပဒေများ
- ၃။ ထိုင်းနိုင်ငံက အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်နေသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင် ရာ သဘောတူစာချုပ်များ-

ထို့ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အခြေခံဥပဒေအပြင် နိုင်ငံအတွင်း ပြဌာန်းထားသော အခြား ဥပဒေများသည်လည်း လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးနှင့် မြှင့်တင်ရေးတွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍရှိနေသည်ကို အထင်အရှားတွေ့နိုင်သည်။

(၄) တရားရုံးဆုံးဖြတ်ချက်များ

လူ့အခွင့်အရေးသဘောတရားများသည် အစဉ်အမြဲ ရှင်သန်ဖြစ်ထွန်းနေသော။

အသစ်သစ်များ အမြဲပေါ်ထွက်လာသော သဘောရှိသည်။ ထို့ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေး ဥဒေတရပ်ကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းစဉ်က မရှိခဲ့သေးသော လူ့အခွင့်အရေးအယူအဆတရပ် ပေါ်တွင် အခြေခံ၍ဖြစ်ပေါ်ရသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာအငြင်းပွားမှုများ အနာဂတ်ကာလတွင် ကြုံလာရတတ်သည်။ ထိုအခါ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များက ထိုပြဿနာကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း အဖြေပေးနိုင်ချင်မှပေးနိုင်မည်။ ထိုအခါ ထိုလူ့အခွင့်အရေး ပြဿနာကို တရားရုံးများက ဆုံးဖြတ်ပေးရသော အခြေအနေများနှင့် ကြုံလာရသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ တရားရုံးကစီရင်ဆုံးဖြတ်ချက် တစ်ချို့ကို လိုက်နာပြီးဖြစ်လျှင် နောင်အခါ အလားတူအငြင်းပွားမှုမျိုးပေါ်လာပါက ထိုစီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ကိုးကားနိုင်သော စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက် ဖြစ်လာသည်။ ထို့ကြောင့် တရားရုံးများ၏ လူ့အခွင့်အရေးနှင့်ပတ်သက်သော စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များသည်လည်း လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ၏ အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်လာသည်။

လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်မြှင့်တင်ရေးဆိုင်ရာယန္တရားများ

လူ့အခွင့်အရေးကို လက်တွေ့ကာကွယ်ရန်(protect)နှင့် မြှင့်တင်ရန်(promote) မှာ အကောင်အထည်ဖော်မည့် ယန္တရားများမရှိပဲ မဖြစ်နိုင်ချေ။ ၁၉၄၈ခုနှစ် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းသည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့်ပတ်သက်၍ စံအဖြစ်သတ်မှတ်နိုင်လောက်သော်လည်း ထိုကြေညာစာတမ်းပါ လူ့အခွင့်အရေးများကို လက်တွေ့တွင် မည်သို့ကာကွယ်မြှင့်တင်မည်နည်းဆိုသည်မှာ ပြဿနာတရပ်ဖြစ်လာသည်။

လူ့အခွင့်အရေးကို လက်တွေ့ကာကွယ်မြှင့်တင်ရန် လုပ်ဆောင်ရာတွင် အသုံးပြုသော သို့မဟုတ် အကျိုးဝင်ပတ်သက်သောပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ ဌာနများအားလုံးကို လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်မြှင့်တင်ရေးဆိုင်ရာယန္တရားများဟုခေါ်သည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း ပါပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် အခက်အခဲကြုံတွေ့ရခြင်းမှာ အောက်ပါလိုအပ်ချက်နှစ်ရပ်ကို ဖြည့်ဆည်းနိုင်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။

၁။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းသည် ဥပဒေသဘောအာဏာသက်သက်ရောက်မှုမရှိခြင်း- ဤသို့ဖြစ်ရခြင်းမှာ ထိုကြေညာစာတမ်းကို ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံဆုံးဖြတ်ချက်အဖြစ် အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခဲ့ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။

၂။ လူ့အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်မြှင့်တင်ရေး အကောင်အထည်ဖော်မည့် နည်းလမ်းများနှင့် ထိုသို့လုပ်ဆောင်ရန် မည်သူ့တွင်တာဝန်ရှိကြောင်း တိတိကျကျ ပြဋ္ဌာန်းထားမှုမရှိခြင်း- တို့ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးကို လက်တွေ့ ကာကွယ်မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်သွားနိုင်ရန် တည်ထောင်သောယန္တရားများသည် အထက်ပါလိုအပ်ချက်ကြီးနှစ်ရပ်ကို ဖြည့်

ဆည်းရမည်ဖြစ်ကြောင်း ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအတွေ့အကြုံအရပင် ပေါ်လွင်နေသည်။ ထိုအတွေ့အကြုံအရ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂမှ နောက်ပိုင်းတွင် ပြဌာန်းလာသော လူ့အခွင့်အရေးသဘောတူစာချုပ်များကို ဥပဒေသဘောအာနိသင်ရှိအောင် စီမံလာကြသည်။ ထိုသို့ဖြစ်အောင်လုပ်သောနည်းမှာ လူ့အခွင့်အရေးသဘောတူစာချုပ်ပါ ပြဌာန်းချက်များကို အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်နိုင်ငံများက လက်ခံကြောင်းသဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးစေခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့လက်မှတ်ရေးထိုးပြီးသောအခါ ထိုလူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်သည် ထိုနိုင်ငံအပေါ် ဥပဒေတရပ်အနေဖြင့် အာနိသင်သက်ရောက်မှုရှိလာသည်။ ဘဏ္ဍိကပြဌာန်းသော နိုင်ငံသားနှင့်နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်နှင့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်တို့သည် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက သဘောတူကြောင်း လက်မှတ်ရေးထိုးမှုအရ ထိုနိုင်ငံများအပေါ် ဥပဒေအာနိသင်သက်ရောက်မှုရှိသော လူ့အခွင့်အရေးသဘောတူစာချုပ်များဖြစ်လာသည်။ လူ့အခွင့်အရေးသဘောတူစာချုပ်များက ဥပဒေသဘောသက်ရောက်နေယုံမျှဖြင့် မပြီးသေးပဲ ထိုသဘောတူစာချုပ်ပါ လူ့အခွင့်အရေးပြဌာန်းချက်များကို မည်သူတို့က မည်သို့အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ကြမည်နည်းဆိုသည်ကိုလည်း ပို၍ တိတိကျကျ ပြဌာန်းထားသည်။

ထို့အပြင် လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်မြှင့်တင်ရေးကို လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ကြမည့် အာဏာပိုင်အဖွဲ့များလည်း လိုအပ်သည်။ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂလက်အောက်၌ရှိသော လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်မြှင့်တင်ရေးကို စောင့်ကြည့်လေ့လာနေသော သို့မဟုတ် ထိုကိစ္စတိုက်ရိုက်တာဝန်ရှိသော အာဏာပိုင်အဖွဲ့များထဲတွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်သည်။ ထိုအာဏာပိုင်အဖွဲ့များကို စာချုပ်အရတည်ထောင်သော အဖွဲ့ (Treaty-based bodies) နှင့် ချာတာအရဖော်ဆောင်ထားသော အဖွဲ့ (Charter-based bodies) ဟူ၍ နှစ်အုပ်စု ထပ်မံခွဲခြားနိုင်သည်။

စာချုပ်အရတည်ထောင်ထားသော အဖွဲ့များ (Treaty-based bodies)

ဤအဖွဲ့များသည် နိုင်ငံအသီးသီးက သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးထားသော သဘောတူစာချုပ်ပါပြဌာန်းချက်များအရတည်ထောင်ထားခြင်းဖြစ်ပြီး၊ ထိုစာချုပ်ပြဌာန်းချက်ပါ လူ့အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်မြှင့်တင်ရေးနှင့်သာ သက်ဆိုင်သည်။ အောက်ပါတို့သည် စာချုပ်အရတည်ထောင်ထားသော အဖွဲ့များဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးသဘောတူစာချုပ်တရပ်အတွက် ဤသို့သော အဖွဲ့တစ်ခုကို တည်ထောင်ကြသည်။

လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ (Human Rights Committee)

ကျွမ်းကျင်သူ ပညာရှင် (၁၈)ဦးပါဝင်သော ဤကော် မတီသည် နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာအပြည်ပြည်ဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ် လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ လေ့လာစောင့်ကြည့်ရန်ဖြစ်သည်။ ထို

ကော်မတီကို နိုင်ငံသားနှင့်နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ စာချုပ်စတင်အသက်ဝင်လာသော ၁၉၇၆ ခုနှစ်က စတင်တည် ထောင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေး ကော်မတီ (Committee on Economic, Social and Cultural Rights)

ဤကော်မတီတွင်လည်း အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ကျွမ်းကျင်သူပညာရှင် (၁၈)ဦးပါဝင်ပြီး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်အား စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ လက်တွေ့အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ရွက်ရေးကိစ္စကို လေ့လာစောင့်ကြည့်ရသည်။ သို့သော် ဤကော်မတီအား စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အသက်ဝင်ပြီး (၉)နှစ်အကြာ ၁၉၈၅ခုနှစ်တွင်မှ ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

လူမျိုးခွဲခြားဆက်ဆံမှုဖျောက်ဖျက်ပစ်ရေးကော်မတီ (Committee on the Elimination of Racial Discrimination - CERD)

ဤကော်မတီသည် လူမျိုးခွဲခြားမှုဖျောက်ဖျက်ရေး အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ်အား လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်မှုအပိုင်းကို စောင့်ကြည့်လေ့လာရန်တာဝန်ရှိသည်။ သဘောတူစာချုပ် ၁၉၆၉ ခုနှစ် စတင်အသက်ဝင်လာစဉ်ကတည်းက ဤကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်းဖြစ်ရာစာချုပ်အရ တည်ထောင်ထားသောလူ့အခွင့်အရေး အကောင်အထည်ဖော်မှု စောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့များအနက် ဤကော်မတီမှာ သက်တမ်းအရှည်ဆုံးဖြစ်သည်။ ဤကော်မတီတွင်လည်း အပြည်ပြည်အဆင့် ကျွမ်းကျင်မှုရှိသူ အဖွဲ့ဝင် ပညာရှင် (၁၈)ဦးပါဝင်သည်။

အမျိုးသမီးများအားခွဲခြားဆက်ဆံမှု ဖျောက်ဖျက်ပစ်ရေး ကော်မတီ (Com-mittee on the Elimination of Discrimination against Women)

ဤကော်မတီအား အမျိုးသမီးများအားခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းဖျောက်ဖျက်ပစ်ရေး သဘောတူစာချုပ် လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုကို လေ့လာစောင့်ကြည့်ရန် ၁၉၈၁ခုနှစ်က စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဤကော်မတီတွင် အဖွဲ့ဝင် (၂၃)ဦးပါဝင်သည်။

ညှင်းပမ်းနှိပ်စက်မှုတိုက်ဖျက်ပစ်ရေးကော်မတီ (Committee Against Torture)

ဤကော်မတီအား ညှင်းပမ်းနှိပ်စက်ခြင်းနှင့် ရက်စက်စွာ၊ လူမဆန်စွာသို့မဟုတ် သိက္ခာကျစေသော ဆက်ဆံမှုပြုခြင်း သို့မဟုတ် အပြစ်ပေးခြင်းအား ဆန့်ကျင်

တိုက်ဖျက်ရေး သဘောတူစာချုပ်သဘောတူစာချုပ်အား လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်မှုကို လေ့လာစာတမ်းကြည့်ရန် ကျွမ်းကျင်သူပညာရှင် (၁၀)ဦးဖြင့် ၁၉၈၇ ခုနှစ်က စတင်တည်ထောင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

ခလေးအခွင့်အရေးကော်မတီ (Committee on the Rights of the Child)

ဤကော်မတီအား ၁၉၈၉ခုနှစ် ခလေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်အား လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်မှုကို စောင့်ကြည့်နိုင်ရန် ပညာရှင် (၁၀)ဦးဖြင့် ၁၉၉၁ခုနှစ်တွင် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။

လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်၏ အထူးလုပ်ငန်းအစီအစဉ်

လူ့အခွင့်အရေးအခြေအနေကို အထူးလေ့လာစုံစမ်းအစီရင်ခံရန် အထူးလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအပ်နှင်းခံရသော အထူးစုံစမ်းရေးမှူး (Special Rapporteur) များခန့်အပ်ကာ တချို့ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ လူ့အခွင့်အရေးအခြေအနေကို စုံစမ်း၍ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံနှင့် လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်အစည်းအဝေးများသို့ အစီရင်ခံတင်ပြရသော အထူးလုပ်ငန်းအစီအစဉ်တရပ်ကိုလည်း ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည်။ လူ့အခွင့်အရေးအခြေအနေ အလွန်ဆိုးဝါးနေသော နိုင်ငံများအတွက် အဆိုပါ အထူးစုံစမ်းရေးမှူးများကို ခန့်အပ်တာဝန်ပေးသည်။ လက်ရှိအခြေအနေတွင် မြန်မာနိုင်ငံအပါအဝင် နိုင်ငံ(၂၀)ခန့်တွင် အထူးစုံစမ်းရေးမှူးများခန့်အပ်၍ လူ့အခွင့်အရေးအခြေအနေများကို စုံစမ်းထောက်လှမ်းလျက်ရှိသည်။

ချာတာအရဖော်ဆောင်ထားသော အဖွဲ့များ (Charter-based bodies)

ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂတွင် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်သော နိုင်ငံများအားလုံးသည် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်စာတမ်း (United Nations Charter) ကိုလက်ခံယုံကြည်ပြီးဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုပဋိညာဉ်စာတမ်း (ဝါ) ချာတာတွင် ပြဌာန်းပါရှိသော မူဝါဒများအားလုံးကို လိုက်နာရန်နှင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံအားလုံးတွင် တာဝန်ရှိသည်။ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်စာတမ်း ပြဌာန်းချက်များတွင် လူ့အခွင့်ရေးပြဌာန်းချက် များစွာပါရှိသည်။ ထို့အပြင် ပဋိညာဉ်စာတမ်းအရ ဖော်ဆောင်ထားသော ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအာဏာပိုင်အဖွဲ့များသည်လည်း လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်မြှင့်တင်ရေးကိစ္စတွင် တာဝန်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ပဋိညာဉ်စာတမ်း (ဝါ) ချာတာ ပြဌာန်းချက်များအနက် တနည်းနည်းနှင့် လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စပတ်သက်နေပြီး၊ ထိုလူ့အခွင့်အရေးကိစ္စဆောင်ရွက်သော ကုလသမဂ္ဂအာဏာပိုင်အဖွဲ့များကို လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စ အလို့ငှါ ချာတာအရဖော်ဆောင်ထားသော အဖွဲ့များဟု ခေါ်သည်။ စာချုပ်အရ

တည် ထောင်ထားသော အဖွဲ့များသည် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်သော နိုင်ငံများအပေါ်တွင် သာ အာဏာသက်ရောက်ရှိသည်။ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံအားလုံးအပေါ်တွင်မ ဟုတ်ပါ။ သို့သော် ချာတာအရဖော်ဆောင်ထားသော အဖွဲ့များ၏ အာဏာသက်ရောက် မှုမှာ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအားလုံးအပေါ်တွင်ဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့် ဆို သော် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအားလုံးသည် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ကတည်းက ပဋိ ဉာည်စာတမ်း (ဝါ)ချာတာကို လိုက်နာရန် အလိုအလျောက်တာဝန်ရှိခြင်းကြောင့်ဖြစ် သည်။ လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စအလိုငှါ ချာတာအရဖော်ဆောင်ထားသော အာဏာပိုင် အဖွဲ့ များဟု သတ်မှတ်သည့်အထဲတွင် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံ၊ လုံခြုံရေး ကောင်စီ၊ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် တို့ပါဝင်သည်။ ထိုအဖွဲ့များက အရေးယူဆောင် ရွက်သော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာကိစ္စများသည် လူ့အခွင့်အရေးသဘောတူစာချုပ် ပြ ဋ္ဌာန်းချက်များ၌ပါသကဲ့သို့ သီးသန့်လူ့အခွင့်အရေးများကိစ္စများမဟုတ်ပဲ နိုင်ငံအသီး သီး၏ ရောဂူယုလူ့အခွင့်အရေးကိစ္စများဖြစ်သည်။

အထက်၌တင်ပြခဲ့သည်များအနက် အများစုမှာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့် အရေးဥပဒေ အကြောင်းဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတစ်ခုတွင် ပြဋ္ဌာန်းကျင့်သုံးမည့် လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများသည်လည်း အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေများနှင့် ဆက်စပ်စေ ခြင်းကြောင့် ယခုကဲ့သို့ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေများအကြောင်း တင်ပြ နေရ ခြင်းဖြစ်သည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေများသည် နိုင်ငံတိုင်းလို လိုတွင် ပြည်တွင်းလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ၏ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ်ပါဝင်နေသည်ကို ကမ္ဘာ့ နိုင်ငံအားလုံးလိုလိုတွင် တွေ့နေရသည်။ ဤကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ အထက်၌တင်ပြခဲ့သော ထိုင်းနိုင်ငံဥပဒေကို ပြန်ကြည့်လျှင် ပေါ်လွင်နေပါသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံက အတည်ပြု လက် မှတ်ရေးထိုးထားသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများသည် ထိုင်းနိုင်ငံက ကာကွယ်မြှင့်တင်ပေးမည့် လူ့အခွင့်အရေး၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်ကြောင်း လေ့ လာတွေ့ရှိခဲ့ရပြီးဖြစ်သည်။

နိုင်ငံအသီးသီးသည် ကမ္ဘာတွင် တန်းဝင်သော လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစား ကာကွယ် မြှင့်တင်ပေးသော နိုင်ငံတစ်ခုအဖြစ် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် အသိအမှတ်ပြုခံရရေးမှာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အဆင့်တွင် လေးစားတန်ဖိုးထားမှုရှိသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ၏ အစိတ်အပိုင်းမည်မျှကို မိမိနိုင်ငံ ပြည်တွင်း လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေအဖြစ် ပြောင်းလဲလက်ခံနိုင်သနည်းဆိုသော အချက်အပေါ်တွင် များစွာမူတည်နေကြောင်း တင်ပြလိုက်ရပေသည်။ ။

ခင်မောင်ဝင်း

လူ့အခွင့်အရေး

လူ့အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ

(ဒီမိုကရက်တစ်မြန်မာ့အသံ အသံလွှင့်ဆောင်းပါးကို ကောက်နုတ်တင်ပြခြင်းဖြစ်သည်။)

လူ့အခွင့်အရေးဆိုတာ လူသားတိုင်းအနေနဲ့ ဂုဏ်သိက္ခာရှိရှိနဲ့ အသက်ရှင်ရပ်တည်နိုင်ရေးအတွက် လူသားတိုင်း ပိုင်ဆိုင်ကျင့်သုံးနိုင်တဲ့ အခြေခံလွတ်လပ်မှုအခွင့်အရေး (fundamental freedom) နဲ့ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေး (rights) တွေဖြစ်ပါတယ်။ အခြေခံလွတ်လပ်မှုအခွင့်အရေးနဲ့ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးဆုံးရှုံးနေသူတွေဟာ အသက်ရှင်နေရပေမဲ့ လူ့ဂုဏ်သိက္ခာကင်းမဲ့နေသူတွေလို့ ဆိုနိုင်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် အခြေခံလွတ်လပ်မှုအခွင့်အရေးနဲ့ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးကင်းမဲ့နေယင် လူ့အခွင့်အရေးကင်းမဲ့နေခြင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။

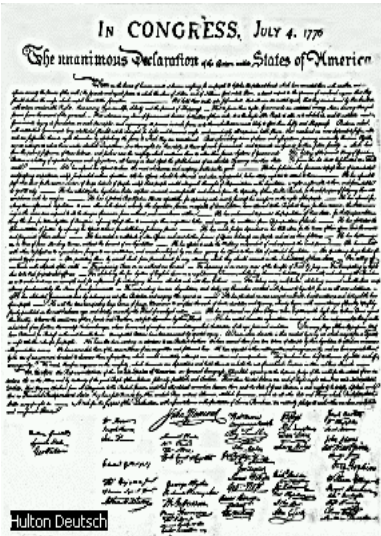
အခြေခံလွတ်လပ်မှုအခွင့်အရေးများ

လူတိုင်းဟာ တခြားသူတွေ နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းတာကိုခံဖို့ မွေးဖွားလာကြတာ မဟုတ်ပါဘူး။ လူတိုင်းမှာမွေးကတည်းက ပိုင်ဆိုင်လာတဲ့ အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်ဆိုတာ ပါလာပါတယ်။ လူ့သမိုင်းတလျှောက်မှာ အခုလောက် လူသားယဉ်ကျေးမှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု မရှိသေးခင်ကာလတွေက အာဏာရှိသူတွေက အာဏာမရှိသူတွေကို ကျွန်ုပ်တို့စေခိုင်းတာ မျိုးတွေ၊ စိတ်ထင်တိုင်း နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်း၊ သတ်ဖြတ်တာတွေရှိခဲ့ပါတယ်။

၁၃၅၆ခုနှစ်မှာ အင်္ဂလန်မှာ နန်းတက်လာတဲ့ ဘုရင်ဂျွန်နဲ့ ဖိနှိပ်မှုကိုဆန့်ကျင်တဲ့ ဗြိတိသျှ လူလတ်တန်စားတွေက ဘုရင်ဂျွန်နဲ့ အာဏာရှင်ဆန်တဲ့ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ကန့်သတ်ပြီး လွတ်လပ်တဲ့အင်္ဂလိပ်လူမျိုးတွေရဲ့ အခြေခံလွတ်လပ်မှုအခွင့်အရေးကို ပြဋ္ဌာန်းပေးတဲ့ မက္ကနာကာတာ (Magna Carta) ခေါ် မဟာစာချုပ်ကြီးကို ၁၂၁၅ ခုနှစ်မှာ ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါတယ်။ တဖန် ၁၆၈၉ ခုနှစ်မှာ ကမ္ဘာမှာ ပထမဦးဆုံးဖြစ်တဲ့ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ (Bill of Rights) ကို အင်္ဂလန်ပါလီမန်က ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါတယ်။

၁၇၇၆ခုနှစ်ကထုတ်ပြန်တဲ့ အမေရိကန်လွတ်လပ်ရေးကြေညာစာတမ်း (Declaration of Independence)၊ ၁၇၉၁ခုနှစ် ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးအပြီးပြဌာန်းတဲ့ ပြင်သစ်လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း (Declaration Rights of Man and Citizen) မှာလည်းပဲ အင်္ဂလိပ်လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေမှာလို နိုင်ငံသားတဦးချင်းစီရဲ့ လွတ်လပ်မှု အခွင့်အရေးတွေကို ပြဌာန်းခဲ့ပါ။ အင်္ဂလိပ် လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ၊ အမေရိကန်လွတ်လပ်ရေးကြေညာစာတမ်း၊ ပြင်သစ်လူ့အခွင့်အရေးကြေညာ စာတမ်းတွေဟာ လူသားတွေရဲ့ အခြေခံလွတ်လပ်မှုအခွင့်အရေးကို အတိအလင်းဖော်ပြပေးတဲ့ ကမ္ဘာကျော် လူ့အခွင့်အရေးစာတမ်းတွေအဖြစ် ကမ္ဘာ့သမိုင်းမှာ မှတ်တမ်းတင် ကျန်ရစ်ခဲ့ပါတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ အဲဒီပြဌာန်းချက်တွေမှာပါတဲ့ အခြေခံလွတ်လပ်မှုအခွင့်အရေးတွေကို တကမ္ဘာလုံးကလွတ်လပ်မှုအခွင့်အရေးလိုလားတဲ့ လူ့အဖွဲ့အစည်းအားလုံးမှာ အတုယူ လက်ခံကျင့်သုံးလာလို့ပဲဖြစ်ပါတယ်။

အမေရိကတိုက်ရှိ ဗြိတိသျှတို့လိုနီ ပြည်နယ်(၁၃)ခုသည် ဗြိတိသျှတို့ထံမှ လွတ်လပ်ရေးကြေညာစဉ် ၁၇၇၆ခုနှစ် ဇူလိုင်လ (၄)ရက်နေ့တွင် ဤလွတ်လပ်ရေး ကြေညာစာတမ်းကို ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။ ထိုအထဲတွင် လွတ်လပ်ရေးကြေညာချက်အကြောင်းအရင်းများနှင့် ၎င်းတို့၏ လွတ်လပ်မှုများကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်။

အဲဒီအခြေခံလွတ်လပ်မှုအခွင့်အရေးတွေဟာ ဒီကနေ့မှာတော့ လူ့အခွင့်အရေးရဲ့ ပထမမျိုးဆက် (first generation-human rights) လို့သတ်မှတ်ခံရတဲ့ နိုင်ငံသားနဲ့ နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေး (civil and political rights) တွေဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီအခွင့်အရေးတွေကို ၁၉၄၈ ခုနှစ်မှာ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံက အတည်ပြုပြဌာန်းတဲ့ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းနဲ့၊ ၁၉၆၆ခုနှစ်မှာပြဌာန်းပြီး ၁၉၇၆ခုနှစ်မှာ စတင်အသက်ဝင်လာတဲ့ နိုင်ငံသားနဲ့နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာသဘောတူညီချက် (International Covenant on Civil and Political Rights) တွေမှာ အတိအကျ ပြဌာန်းထားပါတယ်။ အဲဒီ အခြေခံလွတ်လပ်မှု အခွင့်အရေးတွေထဲမှာ အသက်ရှင်ရပ်တည်မှု လွတ်လပ်ခွင့်၊ ပစ္စည်းဥစ္စာပိုင်ဆိုင်မှု လွတ်လပ်ခွင့်၊ မတရားဖမ်းဆီးမှုမှကင်းလွတ်ခွင့်၊ ဘာသာရေးယုံကြည်မှုလွတ်လပ်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းမှုမှကင်းလွတ်ခွင့်၊ ကျွန်ုပ်တို့ရခြင်းနဲ့ အတင်းအကြပ်လုပ်အားစေခိုင်းခံရခြင်းမှကင်းလွတ်ခွင့်၊ စတဲ့အခွင့်အရေး တွေပါပါတယ်။

နိုင်ငံသားနဲ့နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ်ကို လက်ခံကြောင်း လက်မှတ်ရေးထိုးထားတဲ့စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်းဟာ မိမိနိုင်ငံအတွင်းမှာရှိနေသူတွေရဲ့ နိုင်ငံသားနဲ့နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးတွေကို စနစ်တကျကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးဖို့ တာဝန်ရှိလာပါတယ်။ ရေဘူယုအားဖြင့်ပြောရမယ်ဆိုရင်တော့ အစိုးရအာဏာပိုင်တွေအနေနဲ့ နိုင်ငံသားတွေမှာ မွေးကတည်းကရရှိထားတဲ့ အခြေခံလွတ်လပ်မှု အခွင့်အရေးတွေကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုမရှိယင် နိုင်ငံသားနဲ့နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးတွေ ကို အကောင်းဆုံးကာကွယ်နိုင်ပါတယ်။ ဥပမာ နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းမှုမှကင်းလွတ်ခွင့် အခွင့်အရေးဟာ အစိုးရအနေနဲ့ ဘာမှမလုပ်ပဲနေမှ အဲဒီအခွင့်အရေးကို လေးစားအသိအမှတ်ပြုတယ်ဆိုရင်ပဲ လူသားတွေမှာ အဲဒီအခြေခံလွတ်လပ်မှုအခွင့်အရေးကို ကောင်းစွာ ပိုင်ဆိုင်ခံစားနိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ နိုင်ငံသားနဲ့နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးတွေဖြစ်တဲ့ အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်တွေဟာ အစိုးရက ပေးအပ်လို့ရလာတာမဟုတ်ပဲ လူသားတွေမူလကတည်းက ပိုင်ဆိုင်တဲ့ မွေးရာပါအခွင့်အရေးတွေဖြစ်လို့ပါပဲ။ အစိုးရဟာ လူသားတွေမှာရှိနေတဲ့ မွေးရာပါအခြေခံလွတ်လပ်မှုအခွင့်အရေးတွေကို မကျင့်သုံးနိုင်အောင် တားဆီးမှု၊ ဖျက်ဆီးမှုတခုခု လုပ်တယ်ဆိုရင် အဲဒါဟာ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုဖြစ်ပါတယ်။

ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးများ

လူ့အခွင့်အရေးထဲမှာ အခြေခံလွတ်လပ်မှုအခွင့်အရေးအပြင် ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေး (rights) တွေလည်းပါဝင်ပါတယ်။ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးဆိုတာ ကိုယ်က တခုခု လုပ်ပေးထားတဲ့အတွက် ပြန်လည်ရရှိရမဲ့ အခွင့်အရေးဖြစ်ပါတယ်။

လူသားတွေမှာ မွေးကတည်းကပါလာတဲ့ အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်အခွင့်အရေးတွေကို သဘာဝအခွင့်အရေး(natural rights)လို့ ခေါ်ပါတယ်။ လူဟာ တယောက်တည်းနေထိုင်လို့မရပဲ အဖွဲ့အစည်းနဲ့နေထိုင်လာတဲ့အခါမှာ မိမိအကျိုးနဲ့၊ လူ့အဖွဲ့အစည်း အကျိုး၊ မိမိအခွင့်အရေးနဲ့ လူ့အဖွဲ့အစည်းအခွင့်အရေးတွေကို သဘာဝတရားဖြစ်အောင် နည်းလမ်းတခုနဲ့ပုံဖော်ပြီး ကျင့်သုံးလာရပါတယ်။ အဲဒီနည်းလမ်းကို လူ့အဖွဲ့အစည်းပဋိညာဉ်ပြုမှု(social contract)လို့ ခေါ်ပါတယ်။ သူသားတွေဟာ စုပေါင်းနေထိုင်ယင်ရရှိမဲ့ ရပိုင်ခွင့်တွေအတွက် မိမိတို့ရရှိထားတဲ့ သဘာဝအခွင့်အရေးတချို့ကို စွန့်လွှတ်ရ

ခြင်းအပါအဝင် တချို့တာဝန်တွေကို ထမ်းဆောင်ပေးဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။ ဥပမာ လူ့အဖွဲ့အစည်းနဲ့နေထိုင်ယင် အန္တရာယ်အမျိုးမျိုးမှ ကင်းလွတ်အောင်စုပေါင်း ကာကွယ်နိုင်ပါတယ်။ အဲဒီလူ့အဖွဲ့အစည်းထဲမှာနေသူတိုင်းအတွက် လုံခြုံမှုဟာ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးဖြစ်ပါတယ်။ ပြည်သူတွေ အဲဒီလုံခြုံမှုအခွင့်အရေးရချင်ယင် တခုခုတော့ အပြန်အလှန်အားဖြင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက် လုပ်ပေးရမှာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးတိုင်းဟာ အလကားရရှိလာတာမဟုတ်ဘဲ တာဝန်တခုခုကိုထမ်းဆောင်မှ ရရှိနိုင်ပါတယ်။ လူ့အဖွဲ့အစည်းပဋိညာဉ်ပြုတယ်ဆိုတာ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးတွေအတွက် တာဝန်ထမ်းတွေထမ်းဆောင်ကြမယ်လို့ လူ့အဖွဲ့အစည်းမှာနေထိုင်သူတွေ သဘောတူညီကြခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီတော့ အဲဒီသဘောတူညီချက်ကို အကောင်အထည်ဖော်ပေးဖို့အတွက် အာဏာအပ်ခံရတဲ့အဖွဲ့ တနည်းအားဖြင့် အစိုးရ လိုအပ်လာပါတယ်။ လူ့အဖွဲ့အစည်းထဲမှာ နေထိုင်တဲ့ပြည်သူတွေလိုချင်တဲ့ အရာကိစ္စတွေဖြစ်လာအောင်၊ တနည်းအားဖြင့် ရပိုင်ခွင့်တွေ ရလာအောင် အစိုးရက တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ပေးဖို့ဖြစ်ပါတယ်။ အစိုးရက လုပ်ချင်တာ လုပ်လို့မရပါဘူး။ ဒါဟာ လူ့အဖွဲ့အစည်း ပဋိညာဉ်ပြုသဘောတရားပါပဲ။

ဒီကနေ့ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေပြဌာန်းချက်တွေမှာ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးမျိုးစုံကိုပြဌာန်းထားတာ တွေ့ရပါတယ်။ အထင်ရှားဆုံးကတော့ ၁၉၆၆ ခုနှစ်ကပြဌာန်းပြီး ၁၉၇၆ ခုနှစ်မှာအသက်ဝင်လာတဲ့ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနဲ့ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ် (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights) မှာပါတဲ့ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေး၊ လူမှုဖူလုံရေး၊ စတဲ့ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးတွေဖြစ်ပါတယ်။

အဲဒီရပိုင်ခွင့်တွေရအောင် လုပ်ဆောင်တဲ့နေရာမှာ ပြည်သူတွေနဲ့အစိုးရ နှစ်ဦးနှစ်စလုံး အရေးယူဆောင်ရွက်မှု တနည်းအားဖြင့် တာဝန်ကျပြန်အောင်ထမ်းဆောင်မှုပြုမှု ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်အခွင့်အရေးတွေကို ပြည်သူတွေရရှိခံစားစေရေးကိစ္စမှာတော့ အစိုးရအနေနဲ့ ဝင်ရောက်မထွက်ဖက်ရေး (negative action) ဖြစ်ပေမဲ့ ရပိုင်ခွင့်ကိစ္စမှာတော့ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခြင်း (သို့မဟုတ်) အရေးယူဆောင်ရွက်မှု (positive action) လိုအပ်ပါတယ်။

ပြည်သူတွေက ရပိုင်ခွင့်တွေလိုချင်ယင်၊ တဖက်က တာဝန်များများထမ်းဆောင်ရမှာဖြစ်သလို၊ ထမ်းဆောင်လိုက်တဲ့ တာဝန်တွေအတွက်လည်း ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးကို ပြည်သူတွေ အပြည့်အဝရရှိရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ လူမှုဖူလုံရေးအခွင့်အရေးကို ပြည်သူတွေခံစားနိုင်အောင် အစိုးရကလုပ်ဆောင်နိုင်ဖို့အတွက် အစိုးရမှာ ရံပုံငွေ အလုံအလောက်ရှိ လိုအပ်ပါတယ်။ အဲဒီရံပုံငွေတွေရအောင် ပြည်သူတွေက ထည့်ဝင်ပေးဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။ ရရှိထားတဲ့ ရံပုံငွေတွေကို စနစ်တကျ အသုံးချဖို့၊ ပြည်သူတွေအများဆုံး အကျိုးခံစားခွင့်ရအောင် စီမံဆောင်ရွက်ပေးဖို့ အစိုးရမှာ တာဝန်ရှိပါတယ်။ ရံပုံငွေ ထည့်ဝင်ပေးခြင်းဟာ ပြည်သူတွေလုပ်ရမဲ့ အလုပ်တာဝန်ဖြစ်ပြီး၊ ပြည်သူတွေက အဲဒီအလုပ်တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်လိုက်တဲ့အတွက် ရပိုင်ခွင့်ဖြစ်တဲ့ လူမှုဖူလုံရေးအခွင့်အရေးတွေရရှိအောင်

အစိုးရက တာဝန်ခံ၊ အာမခံ လုပ်ဆောင်ပေးရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ အခွင့်အရေးလိုချင်တဲ့ ပြည်သူတွေက တာဝန်ထမ်းဆောင်ဖို့ပျက်ကွက်ယင်ဖြစ်ဖြစ်၊ ပြည်သူတွေက တာဝန် တွေထမ်းဆောင်ပါလျက် အစိုးရကပြည်သူတွေရဲ့ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးကို မလုပ်ဆောင် ပေးယင်ပဲ ဖြစ်ဖြစ် အဲဒီလူ့အဖွဲ့အစည်းထဲမှာ အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုပြဿနာတွေ ဖြစ်လာပါတယ်။

ဒီကနေ့အချိန်မှာ အစိုးရတွေဟာ ပြည်သူတွေကို တာဝန်ထမ်းဆောင်ခိုင်းသ လောက် ပြည်သူတွေရရှိရမဲ့ ရပိုင်ခွင့်တွေကို အာမခံမပေးကြပါဘူး။ ပြည်သူတွေထံက ကောက်ခံရရှိတဲ့ အခွန်အတုတ်အမျိုးမျိုးအတွက် ပြည်သူတွေမှာ ရပိုင်ခွင့်မျိုးစုံရှိပါတယ်။ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေး၊ လူမှုဖူလုံရေး၊ စတဲ့ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးတွေဟာ ပြည်သူတွေက အစိုးရအတွက် အခွန်အတုတ်ပေးဆောင်လို့ ရကိုရရှိရမဲ့ ရပိုင်ခွင့်တွေဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီ ရပိုင်ခွင့်တွေကို အစိုးရက လုပ်မပေးနိုင်ဘဲနဲ့ ပြည်သူတွေဆီက အခွန်အကောက်အမျိုး မျိုးကောက်ခံတာဟာ ပြည်သူတွေရဲ့ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးငြင်းပယ်ခံရခြင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ ပြည်သူတွေရဲ့ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးကိုငြင်းပယ်ခြင်းဟာ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခြင်း ပဲဖြစ်ပါတယ်။

လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်မြှင့်တင်ရေးနှင့် အစိုးရအခန်းကဏ္ဍ

လူ့အခွင့်အရေးဟာ လူသားမှန်ယင်ရှိရမဲ့အခွင့်အရေးတွေဖြစ်ပါတယ်။ လူ့အခွင့် အရေးကို အစိုးရက ဖန်တီးပေးလို့မရသလို၊ ရုတ်သိမ်းလို့လည်းမရပါဘူး။ လူ့အခွင့်အ ရေးနဲ့ပတ်သက်လို့ အစိုးရအနေနဲ့လုပ်ရမဲ့အလုပ်တာဝန်ကတော့ လူ့အခွင့်အရေးကို အ သိအမှတ်ပြုပြီး၊ အဲဒါကိုကာကွယ်ဖို့နဲ့ မြှင့်တင်ဖို့ ပဲဖြစ်ပါတယ်။

ကမ္ဘာ့သမိုင်းနဲ့ ဒီကနေ့အထိ ကမ္ဘာနိုင်ငံအနှံ့အပြားမှာတွေ့နေရတဲ့ အတွေ့အ ကြုံတွေ့အရ အစိုးရတွေဟာ လူ့အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်မြှင့်တင်ရမဲ့အစား ချိုးဖောက် သူတွေဖြစ်နေပါတယ်။ ဒါကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးလှုပ်ရှားမှု စတင်လာကတည်းက အစိုး ရရဲ့ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်တဲ့ လုပ်ရပ်တွေကို ဆန့်ကျင်အံ့တုယင်း၊ အစိုးရအာဏာကို ကန့်သတ်တဲ့ လှုပ်ရှားမှုတွေအဖြစ် ပေါ်ထွက်လာခဲ့ပါတယ်။ ဒီကနေ့ကမ္ဘာမှာမြင်တွေ့နေ ရတဲ့ လူ့အခွင့်အရေးလှုပ်ရှားမှုတွေဟာလည်း အစိုးရအသီးသီးက သူ့တာဝန်သူသိပြီး သူ့အလုပ်သူ လုပ်နိုင်အောင် ဖိအားပေးတဲ့ လှုပ်ရှားမှုတွေဖြစ်လာပါတယ်။ ကမ္ဘာ့ကုသ မဂ္ဂကနေ ဦးဆောင်ပြဌာန်းပေးနေတဲ့ လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်စာတမ်းတွေကို ကမ္ဘာ့ကုသ သမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံတွေကသဘောတူကြောင်း လက်မှတ်ရေးထိုးရေး တွန်းအားပေးတဲ့ လှုပ်ရှားမှုတွေဖြစ်ပါတယ်။

အဲဒီလူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်စာတမ်းအသီးသီးမှာ လူသားတဦးချင်းစီအနေနဲ့ ရရှိ ပိုင်ဆိုင်ရမဲ့ အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်နဲ့ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးတွေကို အတိအကျဖော်ပြထား

ရုံမက အဲဒီအခွင့်အရေးတွေကို လက်တွေ့ ကာကွယ်မြှင့်တင်ပေးနိုင်အောင် အစိုးရက ဘယ်လိုလုပ်ဆောင်ရမလဲဆိုတဲ့ နည်းနာတွေကိုလည်း အတိအကျပြဋ္ဌာန်းထားပါတယ်။ အစိုးရဟာ နိုင်ငံတစ်ခုကိုယ်စားပြုပြီး လူ့အခွင့်အရေးသဘောတူစာချုပ်တစ်ခုကို လက်ခံကြောင်း လက်မှတ်ရေးထိုးလိုက်ပြီဆိုယင် အဲဒီစာချုပ်မှာပါတဲ့ အခွင့်အရေးတွေဟာ အဲဒီနိုင်ငံမှာ နေထိုင်တဲ့လူသားတွေအတွက် ဥပဒေအရရှိရမဲ့ ခွင့်အရေးတွေဖြစ်လာပါတယ်။ လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်မှာပါတဲ့ ပြဋ္ဌာန်းချက်တွေ၊ အစိုးရတာဝန်တွေအတိုင်း အစိုးရလိုက်မလုပ်ပဲ ပျက်ကွက်နေယင် အစိုးရဟာ ပြည်သူတွေရဲ့ လူ့အခွင့်အရေးကို ချိုးဖောက်ရာရောက်ပါ တယ်။ အဲဒီအစိုးရဟာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေသဘောတရားအရ လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်မြှင့်တင်ရေးအတွက် ကျရောက်တဲ့ တာဝန်ကို ချိုးဖောက်ခြင်း ဖြစ်ပါတယ်။ တာဝန်ပျက်ကွက်ယင် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂက ချမှတ်တဲ့ အပစ်ပေးအရေးယူမှု အမျိုးမျိုးကို ခံရဖွယ်ရှိပါတယ်။

ဒါကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားမှုမရှိတဲ့ အစိုးရတွေဟာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးသဘောတူစာချုပ်တွေကို လက်မှတ်ရေးထိုးဖို့ ငြင်းဆန်တတ်ကြပါတယ်။ တချို့ကျတော့လည်း လက်မှတ်ရေးထိုးပေမဲ့ ထမ်းဆောင်ရမဲ့ တာဝန်ပိုင်းမှာ ပျက်ကွက်နေတတ်ပါတယ်။ အဲဒီအခြေအနေတရပ်ရပ်နဲ့ ရင်ဆိုင်နေရတဲ့နိုင်ငံတွေမှာ ရှိနေတဲ့ ပြည်သူတွေဟာ သူတို့မှာရရှိထားတဲ့အခွင့်အရေးတွေကို အစိုးရတာဝန်ကင်းမဲ့မှုကြောင့် ဆုံးရှုံးတာမျိုး ဖြစ်လာရပါတယ်။ ဒီပြဿနာဟာ ဒီကနေ့ကမ္ဘာ့ လူ့အခွင့်အရေးလှုပ်ရှားမှုမှာ အကြီးမားဆုံးရင်ဆိုင်နေရတဲ့ ပြဿနာဖြစ်ပါတယ်။ ဒီပြဿနာဟာ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်မြှင့်တင်ရေးကို အစိုးရကဆင့်ဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ရတဲ့ အားနည်းချက် အဖြစ်သုံးသပ်မှုတွေရှိနေပါပြီ။

ဒါကြောင့် ဒီကနေ့လူ့အခွင့်အရေးလှုပ်ရှားမှုမှာ နိုင်ငံတစ်ခုရဲ့ အစိုးရအာဏာကို ကျော်ပြီး ပြည်သူတွေရဲ့အခွင့်အရေးကို တိုက်ရိုက်ကာကွယ်မြှင့်တင်ပေးမဲ့ လှုပ်ရှားမှုတွေ ရှိလာပါတယ်။ ဒီလှုပ်ရှားမှုတွေရဲ့ အခြေခံယုံကြည်ချက် အတွေးအခေါ်ကတော့ လူ့အခွင့်အရေးနဲ့ ပတ်သက်လာယင် အစိုးရတွေဟာ ငါတို့မှာ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်တာပဲလို့ ပိတ်ထားလို့ မရဘူး။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုတာ အချုပ်အခြာအာဏာနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ကိစ္စမဟုတ်ပဲ လူသားတစ်ဦးချင်းစီနဲ့ပတ်သက်တဲ့ အခွင့်အရေးဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့ အတွေးအခေါ်ပါပဲ။

ဒီအတွေးအခေါ်ပေါ်မှာ အခြေခံပြီးဖြစ်ပေါ်နေတဲ့ ထင်ရှားတဲ့လှုပ်ရှားမှုတွေထဲက တစ်ခုကတော့ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာရာဇဝတ်တရားရုံး (International Criminal Court) တည်ထောင်ရေးဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီတရားရုံးဟာ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု ကျူးလွန်သူတွေကို တိုက်ရိုက်တရားစီရင်နိုင်တဲ့ အခွင့်အာဏာရှိပါတယ်။ ဒီတရားရုံး တည်ထောင်ရေးအတွက် သဘောတူစာချုပ်တစ်ခုကို ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂက ပြဋ္ဌာန်းထားပြီး လက်ခံသဘောတူကြောင်း နိုင်ငံအသီးသီးကို လက်မှတ်ရေးထိုးခိုင်းနေပါတယ်။ နိုင်ငံ (၆၀)က လက်မှတ်ရေးထိုးပြီးယင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာတရားရုံးဟာ စတင်အသက်ဝင်

လာပါလိမ့်မယ်။ ဒီအချိန်ကြာယင် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်နေတဲ့ အစိုးရအာဏာပိုင်တွေကို ဒီတရားရုံးက တိုက်ရိုက်အရေးယူနိုင် ပါလိမ့်မယ်။

ပြည်သူတစ်ဦးချင်းပိုင်ဆိုင်တဲ့ လူ့အခွင့်အရေးကို အစိုးရတွေက အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် နိုင်ငံဆိုင်ရာဆိုင်ပုဒ်အောက်မှာ ပြောင်ပြောင်တင်းတင်း ချိုးဖောက်နေနိုင်တဲ့ တာဝန်မဲ့အစိုးရတွေကိုဆုံးမပြီး၊ လူသားတိုင်းရဲ့လူ့အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်မြှင့်တင်ပေးနိုင်မဲ့ ကာလာဟာ များမကြာမှီရောက်ရှိလာတော့မှာဖြစ်ပါတယ်။ ။

မှတ်ချက်။ ။ ဒီမိုကရက်တစ်မြန်မာ့အသံမှ မတ်လ (၁၃)ရက်နေ့မှ (၁၅)ရက်နေ့မထိ ထုတ်လွှင့်ခဲ့သော အသံလွှင့်ဆောင်းပါးကို ပြန်လည်တင်ပြခြင်းဖြစ်သည်။

အခြေခံဥပဒေရေးရာ

အဂတိလိုက်စားမှု၊ ထိုင်းမြန်မာနှင့် အင်ဒိုနီးရှား အတွေ့အကြုံ

အောင်ထူး

သက္ကရာဇ် ၂၀၀၀ ခုနှစ် (၂၀၀၀) ခုနှစ်မှာ ထိုင်းအစိုးရရဲ့ ဒုတိယဝန်ကြီး ချုပ်နဲ့ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဖြစ်တဲ့ ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီး Sanan Kachosn Prasant ဆန့်ကျင်ဘက်ရပ်ဆိုင်းရတာ ရုတ်တရက်ရောထူးက နှုတ်ထွက်သွားခဲ့တယ်။ ဝန်ကြီးတစ်ဦးရဲ့ ထူးမှ နှုတ်ထွက်သွားတယ်ဆိုတာ မဆန်းလှပေမယ့် ဘာကြောင့် နှုတ်ထွက်သွားရတယ် ဆိုတဲ့အကြောင်း အရာကဆန်းသစ်ရုံမက ထိုင်းနဲ့အရှေ့တောင် အာရှနိုင်ငံတွေရဲ့ အနာဂတ် ဝါဒီနိုင်ငံရေး နယ်စပ်အဖြစ် တင်တင်နေတယ်ဆိုတာကို တွေ့ရပါတယ်။

အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံတွေမှာ ဒီမိုကရေစီရေး လှုပ်ရှားမှုအရှိန်အဟုန် တဖြည်းဖြည်းမြင့်တက်လာတာနဲ့အမျှ အုပ်ချုပ်မှုစနစ်ဆိုင်ရာမှာ Accountability လို့ခေါ်တဲ့ တာဝန်ခံမှု၊ transparency လို့ခေါ်တဲ့ ရှင်းရှင်းလင်းလင်းရှိမှု၊ good governance လို့ခေါ်တဲ့ ကောင်းမွန်စွာအုပ်ချုပ်မှုဆိုတဲ့ စကားလုံးသုံးလုံးကို ပြည်သူတွေက တောင်းဆိုလာကြရုံမက အစိုးရတွေကလည်း လိုက်နာကျင့်သုံးပို့ ကြိုးစားလာကြရပါတယ်။ အထူးသဖြင့် တိုင်းပြည်တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေးမှာ အဓိကအဟန့်အတားကြီးဖြစ်နေတဲ့ လာဘ်စားမှု၊ ချစားမှုကြီးကို တိုက်ဖျက်ဖို့ အစိုးရတွေဟာ အုပ်ချုပ်တဲ့နေရာမှာ ရှင်းရှင်းလင်းလင်းရှိရမယ်။ တာဝန်ခံရမယ် ဆိုတဲ့သဘောတရားကို ဆိုလိုတာဖြစ်တယ်။ ယခုထိုင်းနိုင်ငံမှာ ဖြစ်ပွားသွားတဲ့ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဆန့်ကျင်မှု မှုခင်းဟာ အထက်ပါသဘောတရားအတွက် အကောင်းဆုံးသဘောတရား ဖြစ်ပါတယ်။

ထိုင်းနိုင်ငံမှာ ၁၉၉၇ ခုနှစ်မှာ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ရပ်ကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီးနောက်မှာ ထူးခြားတယ်လို့ ပြောနိုင်တဲ့ တိုင်းပြည်ရဲ့အဆောက်အအုံတွေ ပေါ်ထွက်လာခဲ့တယ်။ ဥပမာအားဖြင့် အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်၊ အစိုးရအာဏာပိုင်များအားစိစစ်ရန်တာဝန်ရှိအဖွဲ့အစည်း၊ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံး၊ အမျိုးသားအဂတိလိုက်စားမှု တိုက်ဖျက်ရေးကော်မရှင် တွေဘဲဖြစ်ပါတယ်။ အထက်ပါတိုင်းပြည်ရဲ့ အဆောက်အအုံတွေအနက်မှာ တာဝန်ခံရမယ်ဆိုတဲ့မှုကို အဓိကကြပ်မတ်စောင့်ထိန်းဖို့ တာဝန်ယူထားတဲ့ အမျိုးသားအဂတိလိုက်စားမှု တိုက်ဖျက်ရေးကော်မရှင် စတင်ပြီးထိထိရောက်ရောက် အလုပ်လုပ်လိုက်တဲ့အတွက် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဆန့်ကျင်မှု နှုတ်ထွက် သွားခဲ့ခြင်းပါပဲ။

ဒီနေရာမှာ ထိုင်းနိုင်ငံဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေအညီ ဖွဲ့စည်းပေါ်ပေါက်လာတဲ့ အမျိုးသားအင်အားစုတို့က အကျိုးအမြတ်ရရှိရေးအတွက် အခြေခံဥပဒေအကြောင်း၊ မိတ်ဆက်ပေးပါရစေ။ အခြေခံဥပဒေအညီ ထိုင်းနိုင်ငံမှာ ဝန်ကြီးချုပ်နဲ့ဝန်ကြီးတွေ၊ ပါလီမန်အမတ်တွေ၊ နိုင်ငံရေးအရ ခန့်အပ်ခံရတဲ့ထိပ်ပိုင်းက ပုဂ္ဂိုလ်တွေ၊ သူတို့တွေရဲ့ဇနီး (သို့)ခင်ပွန်းနဲ့ သားသမီးတွေအားလုံးရဲ့ ပစ္စည်း၊ ငွေကြေးပိုင်ဆိုင်မှုနဲ့ တာဝန်ရှိမှုစာရင်းကို ကော်မရှင်ထံကို တင်သွင်းကြရတယ်။ အဲဒီစာရင်းတွေကို ယမန်နှစ်ဝင်ငွေ အမြတ်တော်ခွန်ပေးသွင်းထားတဲ့ ဖြတ်ပိုင်းမိတ္တူမှန်နဲ့အတူ ရာထူးဝင်ရောက်တာဝန်ယူချိန် (သို့)ရာထူးမှထွက်ခွါချိန်မှပြီး ရက်ပေါင်း(၃၀)အတွင်း ကော်မရှင်ထံတင်သွင်းကြရတာ ဖြစ်တယ်။ ရာထူးတာဝန်ထမ်းဆောင်နေစဉ်အတွင်း သေဆုံးပါက သေဆုံးချိန်မှာပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်မှု စုစုပေါင်းကို ကျန်ရစ်သူမိသားစုက စာရင်းတင်သွင်းကြရမှာ ဖြစ်တယ်။

အဲဒီစာရင်းတွေကို ကော်မရှင်ကနေ အများပြည်သူသိအောင် ထုတ်ပြန်ပေးရပါတယ်။ အရေးကြီးတဲ့ နိုင်ငံရေးရာထူးတွေမှာ တာဝန်ယူနေကြတဲ့ပိုင်ဆိုင်မှုနဲ့ တာဝန်ရှိမှုတွေ တိကျမှန်ကန်ပို့ အဲဒါတွေအမှန်တကယ် ဟုတ်မဟုတ် အများပြည်သူက စိစစ်နိုင်ဖို့ ရည်ရွယ်ထားတာဘဲ ဖြစ်တယ်။ နိုင်ငံရေးရာထူးခံယူထားသူတွေကနေ လိမ်ပြေးတော့ဘဲဖြစ်ဖြစ် ချန်လှပ်ပြီးတော့ဘဲဖြစ်ဖြစ် အစီရင်ခံထားပြီး အဲသလိုလုပ်ထားကြောင်း အထောက်အထားပြနိုင်ခဲ့မယ်ဆိုရင် အဲဒီလူတွေဟာ ရာထူးကနေ ပြုတ်မှာဖြစ်တယ်။ အဲဒါအပြင် အဲဒီပုဂ္ဂိုလ်တွေအပေါ် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေ တရားရုံးကနေပြီး အပြစ်မရှိကြောင်း တွေ့ရှိရင်ချက်မချနိုင်ဘူးဆိုရင် နိုင်ငံရေးရာထူးရာခံယူထားမှုကနေ (၅)နှစ်ပိတ်ပင်ထားပါတယ်။

၁၉၉၈ ခုနှစ်မှာ AAS Auto Service ကုမ္ပဏီကနေ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီး ဒုတိယပိုလ်ချုပ်ကြီး ဆန်းက ဘတ်ငွေ (၄၅)သန်း ချေးယူထားတဲ့ကိစ္စကို မဖော်ပြဘဲ တမင်သက်သက်ချန်လှပ်ထားခဲ့တဲ့အတွက် ၎င်းမှာ တာဝန်ရှိတယ်လို့ အမျိုးသားအကျင့်စာရိတ္တပျက်စီးမှု တိုက်ဖျက်ရေးကော်မရှင်က တင်ဆောင်လုံးကို ကျေငြာချက်ထုတ် ပြန်လိုက်တဲ့နောက်ပိုင်းမှာ ဆန်းရာထူးက နှုတ်ထွက်သွားခဲ့ခြင်းဘဲ ဖြစ်ပါတယ်။

ထိုင်းနိုင်ငံမှာ လက်ရှိပြဋ္ဌာန်းထားတဲ့ ဥပဒေအရ နိုင်ငံရေးရာထူးရာခံယူတဲ့သူတွေဟာ သူတို့ရဲ့ပိုင်ဆိုင်မှုနဲ့ တာဝန်ရှိမှုကို ကော်မရှင်ကိုတင်တဲ့အခါမှာ တကယ်ကို အသေးစိတ်တင်ကြောင်း တွေ့ရတယ်။ ဥပမာ ငွေဆိုရင် လက်ထဲမှာ ဘယ်လောက်ရှိတယ်။ ဘဏ်မှာဘယ်လောက် အပ်နှံထားတယ်။ ဘယ်ကုမ္ပဏီမှာ ဘယ်လောက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံထားတယ်။ ချေးထားတဲ့ငွေက ဘယ်လောက်ပြန်ဆပ်ရမယ် ငွေကဘယ်လောက် စသဖြင့် ဖြစ်တယ်။ အခြားပစ္စည်းတွေ ဥပမာ မြေ၊ အဆောက်အဦ၊ ကား၊ စတာတွေလဲ အဲဒီအတိုင်းပါဘဲ။ ဒီလိုနည်းနဲ့ နိုင်ငံရေးရာထူးခံယူထားတဲ့ ထိပ်ပိုင်းကပုဂ္ဂိုလ်တွေရဲ့ အင်အားစုတို့က အကျိုးအမြတ်ရရှိရေးအတွက် အခြေခံဥပဒေအကြောင်း၊ မိတ်ဆက်ပေးပါရစေ။ အခြေခံဥပဒေအညီ ထိုင်းနိုင်ငံမှာ ဝန်ကြီးချုပ်နဲ့ဝန်ကြီးတွေ၊ ပါလီမန်အမတ်တွေ၊ နိုင်ငံရေးအရ ခန့်အပ်ခံရတဲ့ထိပ်ပိုင်းက ပုဂ္ဂိုလ်တွေ၊ သူတို့တွေရဲ့ဇနီး (သို့)ခင်ပွန်းနဲ့ သားသမီးတွေအားလုံးရဲ့ ပစ္စည်း၊ ငွေကြေးပိုင်ဆိုင်မှုနဲ့ တာဝန်ရှိမှုစာရင်းကို ကော်မရှင်ထံကို တင်သွင်းကြရတယ်။ အဲဒီစာရင်းတွေကို ယမန်နှစ်ဝင်ငွေ အမြတ်တော်ခွန်ပေးသွင်းထားတဲ့ ဖြတ်ပိုင်းမိတ္တူမှန်နဲ့အတူ ရာထူးဝင်ရောက်တာဝန်ယူချိန် (သို့)ရာထူးမှထွက်ခွါချိန်မှပြီး ရက်ပေါင်း(၃၀)အတွင်း ကော်မရှင်ထံတင်သွင်းကြရတာ ဖြစ်တယ်။ ရာထူးတာဝန်ထမ်းဆောင်နေစဉ်အတွင်း သေဆုံးပါက သေဆုံးချိန်မှာပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်မှု စုစုပေါင်းကို ကျန်ရစ်သူမိသားစုက စာရင်းတင်သွင်းကြရမှာ ဖြစ်တယ်။

မြန်မာနိုင်ငံမှာ ဒီလိုကိစ္စရပ်မျိုးတွေကို ကိုင်တွယ်အရေးယူဖို့ ကော်မရှင်ဆိုတာမျိုးကို ၁၉၄၇ နဲ့ ၁၉၇၄ ဖွဲ့အုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေတွေမှာ ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားတာမျိုးမရှိခဲ့ပါဘူး။ ယခုစစ်အုပ်စုက အတည်ပြုဖို့ကြိုးစားနေတဲ့ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံမူတွေထဲမှာလည်း လုံးဝမပါရှိပါ။ ပြဋ္ဌာန်းထားတာကို တွေ့ရတယ်။ အဲဒီဥပဒေရဲ့ ပုဒ်မ (၃)မှာ ပြ

ဌာနထားတာကတော့ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းက တရားဥပဒေနှင့်အညီ ရယူခံစားထိုက်သည့် အခကြေးငွေမှတစ်ပါး အခြားလာဒ်လာဘကို လက်ခံခြင်းဆိုတဲ့အချက်ဘဲ ဖြစ်တယ်။ ဒါပေမဲ့ အဲဒီဥပဒေရဲ့အောက်မှာ အရေးယူခံခဲ့ရသူတွေရဲ့ တကယ့်အများစုကြီးကတော့ အလယ်အလတ်နဲ့ အောက်ခြေအဆင့် ဝန်ထမ်းတွေဘဲ ဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။ အထက်ပိုင်းက နိုင်ငံရေးရာထူးတာဝန် ကြီးကြီးမားမားယူသူတွေအနက်က ဒီဥပဒေနဲ့ အရေးယူခံခဲ့ရတယ်ဆိုတာ အတော်ကိုရှားခဲ့တယ်။ ဥပဒေရဲ့သဘောသဘာဝကလဲ အဲဒီလိုဘဲဖြစ်နေတာတွေ့ရပါတယ်။

၁၉၈၈ ခုနှစ် စစ်တပ်အာဏာသိမ်းပြီးတဲ့နောက်မှာတော့ ထိပ်ပိုင်းကပုဂ္ဂိုလ် တွေကို အဂတိလိုက်စားမှုတားမြစ်ရေး ဥပဒေနဲ့ အရေးယူခဲ့တယ်ဆိုတာ မရှိသလောက် ပါဘဲ။ နိုင်ငံရေးအာဏာရယူထားတဲ့ စစ်အုပ်စုထိပ်သီးတွေက ဥပဒေရဲ့အထက်မှာ ရှိနေကြတယ်။ သူတို့ကို ဘယ်သူမှ စစ်ဆေးမယ့်သူမရှိ၊ စစ်ဆေးမယ့် အဖွဲ့အစည်းလဲမရှိ၊ ရှိတဲ့ အဖွဲ့အစည်းတွေကလဲ စစ်အုပ်စုထိပ်သီးတွေကို မတို့ရဲမထိရဲ ဥပဒေကိုယ်တိုင်ကလဲ အားနည်းချက်တွေရှိနေတော့ စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးတွေဟာ ချမ်းသာချင်တိုင်း ချမ်းသာ၊ စည်းစိမ်ခံချင်တိုင်း ခံခွင့်ရနေတဲ့ အခြေအနေဖြစ်တယ်။

ဒါပေမယ့် ဒီအခြေအနေဟာ အခုလိုဘဲတသက်လုံး တည်ရှိနေလိမ့်မယ်လို့ စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးတွေ ထင်မြင်ယူဆနေကြရင် အမှားကြီးမှားမှားပေးပေးလိမ့်မယ်။ အထက်မှာတင်ပြခဲ့တဲ့အတိုင်း အဂတိလိုက်စားမှုတွေနဲ့ ဆက်စပ်ပြီး ထိုင်းမှာ ဒု-ဝန်ကြီးချုပ်နဲ့ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဖြစ်သူ ကိုယ်တိုင်ရာထူးကနုတ်ထွက်ပေးရတဲ့ အခြေအနေမျိုးနဲ့ ပြောင်းလဲနေသလို အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံမှာလဲ အပြောင်းအလဲကြီး ပြောင်းလဲနေပါပြီ။ စစ်တပ်ရဲ့နိုင်ငံရေးမှာ ပါဝင်ပတ်သက်မှုကို အာမခံချက်ပေးထားတဲ့ အင်ဒိုနီးရှားရဲ့ လက်ရှိဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ဘို့ လူထုလှုပ်ရှားမှုတွေပေါ်လာရုံတင်မက ပါလီမန်ထဲမှာ Ad Hoc ကော်မတီလိုခေါ်တဲ့ ဒီကိစ္စကိုသီးခြားအာရုံစိုက်လုပ်ဆောင်မယ့် ကော်မတီမျိုးဖွဲ့စည်းပြီး အကောင်အထည်ဖော်နေပါပြီ။ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးနဲ့ စစ်ဦးစီးချုပ်ကို ရာထူးက ဖယ်ရှားပစ်ရေး၊ လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စတွေနဲ့ စွဲချက်တင် အရေးဆိုနိုင်ရေးဆိုတာ လွန်ခဲ့တဲ့ (၅)နှစ်လောက်က အိမ်မက်တောင်မမက်နိုင်ပေမယ့် အခုအချိန်မှာတော့ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံရဲ့ မျက်မှောက်လက်ရှိအခြေအနေတွေ ဖြစ်လာနေပါပြီ။

အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံမှာ ဒီမိုကရေစီနည်းကျရွေးချယ်တင်မြှောက်ခြင်းခံရတဲ့ သမ္မတ ဝါဟင် အာဏာရလာပြီးတဲ့နောက် ဒီမိုကရေစီရေး၊ လူ့အခွင့်အရေးတိုးတက်ရေးနဲ့ ဥပဒေစိုးမိုးရေးလုပ်ငန်းတွေအတွက် အပြောင်းအလဲတွေဟာ တဖြည်းဖြည်းအရှိန်အဟုန်ပိုရလာတာ တွေ့ရတယ်။ လက်ရှိမြန်မာနိုင်ငံမှာ စစ်အုပ်စုရဲ့အုပ်ချုပ်မိတ်ဆက်မှာ ခန့်ထားခံရတဲ့ ရှေ့နေချုပ်ဆိုတဲ့ပုဂ္ဂိုလ်ဟာ စစ်အုပ်စုလုပ်သမျှတွေကို လူထုနဲ့နိုင်ငံတကာအလယ်မှာ ဥပဒေအရ မျက်နှာကောင်းရရှိအောင် ဖိဖိထေးထေး လုပ်ပေးနေရတာပါပဲ။ ယနေ့ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံမှာတော့ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်မှာ ယခင်ကတာဝန်ယူခဲ့တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ဟာ ရှေ့နေချုပ်ဖြစ်လာခဲ့ပြီး ပြီးခဲ့တဲ့အပတ်ကတင် သမ္မတ ဟောင်းဆူဟာတို့ရဲ့ အရင်းအနှီးဆုံးမိတ်ဆွေတစ်ဦးကို အဂတိလိုက်စားမှုတွေနဲ့ စွဲချက်တင်ပြီး ဖမ်းဆီးလိုက်တယ်။ သမ္မတဟောင်းဆူဟာတို့ကိုယ်တိုင်ကိုလည်း သူ့လက်ထက်မှာ ကျူးလွန်ခဲ့တဲ့အဂတိလိုက်စားမှုတွေနဲ့ ပတ်သက်ပြီး လာရောက်အစစ်ဆေးခံထွက်ဆိုတဲ့ဆင့်ဆိုထားကြောင်း၊ သိရ

ပါတယ်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံမှာ ဒီလိုအထင်ကရ အပြောင်းအလဲကြီးတွေဖြစ်နေပေမယ့် မြန်မာနိုင်ငံက စစ်အုပ်စုကတော့ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံရဲ့ ပုံစံဟောင်းကြီးကိုလေ့လာအတုယူ ပြီး အဲဒီအတိုင်း ရေရှည်အုပ်ချုပ်လို့များမလားဆိုတဲ့ မျှော်မှန်းချက်နဲ့ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုကို မွေးထုတ်ပေးဖို့ ကြိုးစားနေဆဲဖြစ်ပါတယ်။

ဒါပေမယ့် ထိုင်း၊ ဖိလစ်ပိုင်၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ စတဲ့နိုင်ငံတွေမှာလို မြန်မာနိုင်ငံမှာလဲ လူ့အခွင့်အရေးကို ဦးတည်ကိုင်စွဲဖွဲ့စည်းလှုပ်ရှားနိုင်မယ့် လူပုဂ္ဂိုလ်တွေ၊ ပညာရှင်တွေ၊ သတင်းသမားတွေ၊ ဥပဒေသမားတွေ၊ လွတ်လပ်တဲ့အသင်းအဖွဲ့တွေ ပေါ်ပေါက်လာပြီး (Civil Society) လို့ခေါ်တဲ့ လူထုအဓိကလူ့အဖွဲ့အစည်း တဖြည်းဖြည်းအားကောင်းလာ မယ်ဆိုရင်တော့ အဂတိလိုက်စားမှုတွေနဲ့ စီးပွားဖြစ်ချင်တိုင်းဖြစ်နေတဲ့ စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီး တွေရုံးတင်တရားစွဲဆိုခံရမယ့် အခြေအနေမျိုး မလွဲမသွေရောက်လာမှာဖြစ်ကြောင်း တင်ပြလိုက်ရပါတယ်။ ။

အောင်ထူး